פרשת **וילך - יום הקדוש** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתט"ז שנה כ"ד

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

שובה ישראל עד ה' אלקיך

מבוהלים ומפוחדים, חסרי אונים ואובדי עצות הסתובבו להם שני חברים ביער גדוש בעצים עבותים, ושבילים מפותלים באין מוצא, ומרגע לרגע דאגתם גברה כי לפתע נתוודעו שאין שום מושג לדעת את הדרך אשר ילכון בה, ועלטה כבידה ירדה עליהם ונהמות החיות ויללות התנינים הפחידם עד עמקי נשמתם, וטיכסו עצה כדת מה לעשות כדי לצאת מן הסבך הזה.

לבסוף החליטו ביניהם שכל אחד ילך לחפש את הדרך אשר בה ישכון אור, אמנם כדי שלא יתרחקו אחד מחבירו יותר מדאי, סיכמו ביניהם שכל כמה דקות יצעקו אחד לחבירו, ועד שהלה ישמע קול רעהו הרי הוא סימן שעדיין לא הרחיקו נדוד, ועדיין הקשר ביניהם לא נפסק.

והנמשל הוא, בבוא האדם לעשות חשבון לנפשו לדעת עד כמה נתלכלך בחטא ועד כמה נשתקע בעוונות ובהבלי עולם הזה, ודאגה מכרסמת בלבו מי יודע עד כמה נתרחקתי ממקור הקדושה, ועד כמה נפסק הקשר ביני לבין קוני, ומי יודע האם עדיין לא אבדה תקוותי וכבר לא איחרתי את המועד.

על כן בא הכתוב לאמר לכל יאמר האדם נואש, והעצה היעוצה הוא ושבת עד ה' אלוקיך "ושמעת בקולו" דהיינו סימן זה יהא מסור בידך שכל זמן שמפעפע בקרבך רגשי חרטה ותשובה, ומתעורר בשיפור ותיקון המעשים הוא סימן מובהק שעדיין הקשר לא נפסק כי כל זמן שנשמע בקרבך קול ה' בכח כמו כן השומע תפילת כל פה שומע קולך ומבין ומאזין ומביט לקול תפילתינו ותשובתינו.

ועל דבר זה רומז הנביא "שובה ישראל עד ה' אלוקיך", וגמר אומר "קחו עמכ"ם דברים ושובו אל ה'", שעי"ז שאתם רואים שבתוככי לבבם מתעורר רגשי תשובה וחרטה, ממנו תקחו לעבוד את ה' ולא להתייאש ח"ו.

ומסופר שפע"א התבטא הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ואמר שלא היתה אפי' שבת אחת שלא באו אנשים חדשים לבעלזא לשב"ק, ופעם חל ראש השנה להיות לפני השבת, ובשבת שובה שאל אותו בנו הרה"צ ר' פנחם מאוסטילא זצ"ל שבשבת זו אין אף אדם חדש, ענה לו הגה"ק מבעלזא שאחרי ראש השנה שעשו כולם תשובה הם כולם אנשים חדשים.

וכדבר האמור איתא במדרש שוחר טוב וז"ל: **"פנה אל תפילת הערער" אמר רבי יצחק כלפי דורות אמרו שאין להם לא נביא ולא כהן ולא ביהמ"ק שיכפר עליהם אלא עוד תפילה אחת שנשתייר להם שהם מתפללין בר"ה ויוהכ"פ ולא תבזה אותו מהם הוי ולא בזה את תפילתם, "תיכתב זאת לדור אחרון ועם נברא", רבנן אמרי אלו הדורות שהן כמתים במעשיהם ובאין ומתפללין בר"ה ויוהכ"פ ואתה בורא אותן בריה חדשה.**

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש העתים - לקיטת העתים ..... ב
קדו"ש יאל"ר כו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
לשכת סת"ם ..... ו
חוקים להורותם ..... ז
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שיחתן ..... יא
פשולחן פלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

הננו מאחלים בזה
לציבור אנשי שלומינו
ולכל בית ישראל

ברכת גמר
חתימה טובה

יה"ר שיתקבלו תפילותינו
לרחמים ולרצון לפני
אדון כל אכ"ד.

המברכים בלונ"ח

המערכת

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

ברכת הקודש

מאת כ"ק אדמו"ר רבינו הגה"ק שליט"א

אצל שולחן הטהור נעילת חג ראש השנה בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יצ"ו

תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא, ה), 'חוק' איז א לישנא דמזוני, תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו כי חוק לישראל, שופר איז משפיע פרנסה.

דער זיידע ז"ל אין ייטב פנים זאגט אזוי, און דער תפארת שלמה זאגט אויך אזוי, אז תקיעת שופר איז דאך א חכמה ואינה מלאכה, אז תקיעת שופר איז משפיע פרנסה, אזוי זאגט ער, תקיעת שופר ורדיית הפת, דאס גייט צוזאמען, דאס איז א חכמה ואינה מלאכה. ס'איז אזוי ווי רדיית הפת, און ס'איז משפיע פרנסה.

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר (תהלים מז, ו) דאס איז די צוויי פסוקים וואס מ'זאגט פון כתובים פון תהלים, ביי די פסוקים פון שופרות. ביים חיליגן רבי'ן פון לובלין ז"ל זכותו יגן עלינו, ער האט געהאט א בדחן וואס ער האט געהייסן ר' מרדכי ראקאווער, ער האט אמאל געזאגט פארן רבי'ן פון לובלין ראש השנה, דער רבי בלאזט שופר, דער רבי זאל ארויס בלאזן פון שופר זעק מיט גאלדענע רענדלעך פארן ציבור, אזוי האט ער געזאגט א ווערטל פארן רבי'ן פון לובלין, און יענעם יאר איז געווען גרויס שפע, אידן האבן געמאכט אסאך געלט. נו, דער רבי פון לובלין, ער האט געקענט משפיע זיין, מיטן בלאזן שופר האט ער משפיע געווען פרנסה פארן עולם, ס'איז געווארן גרויס שפע.

אין אמרי נועם שטייט, עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, זאגט דער אמרי נועם, אז מ'זאל נישט טראכטן אז דער בעל תוקע ער בלאזט שופר, מ'זאל וויסן אז דער באשעפער כביכול איז זיך מתלבש מיט'ן בעל תוקע, דער אויבערשטער בלאזט מיט מיט'ן בעל תוקע, ער טייטשט ה' בקול שופר, דער אויבערשטער בלאזט מיט'ן קול שופר, אזוי שטייט אין אמרי נועם. נו, אז דער אויבערשטער בלאזט שופר, איז עס שוין אנדערש.

יענו ביום קראינו, יעדער איינער וויסט, די ראשי תיבות פון י'ענינו ב'יום ק'ראינו איז א שם ק"ב, קו"ב איז די צוויי שמות, שם אלהי"ם מיטן שם הוי"ה, דער שם אלהי"ם איז בגימטריא פ"ץ, און דער שם הוי"ה איז כ"ו, צוזאמען איז קו"ב. מ'זעהט אז ביי שופר איז דא ביידע שמות, ווי ס'שטייט עלה אלקי"ם בתרועה הוי"ה בקול שופר, געל"ט איז אויך בגימטריא קו"ב.

עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, די צוויי שמות דער שם אלהי"ם מיטן שם הוי"ה דאס ווערט ארויס געבלאזן מיטן קול שופר, כ'זאג נישט, נישט יעדער קען, דער רבי פון לובלין האט געקענט, אבער ה' בקול שופר ווי דער אמרי נועם זאגט, נישט דער בעל תוקע בלאזט, דער אויבערשטער בלאזט, י'ענינו ב'יום ק'ראינו, קומט אוים אז דער אויבערשטער בלאזט שופר, תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגינו כי חו"ק לישראל הוא, פארוואס ווייל משפט לאלקי יעקב, אלקי יעקב בלאזט שופר, עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, די צוויי שמות.

אידן האבן מקיים געווען תקיעת שופר, דער אויבערשטער זאל העלפן ס'זאל זיין עלה אלקים בתרועה, ה' בקול שופר, אז מיט תקיעת שופר, ווען מ'האט געבלאזן שופר, זאל ארויס קומען זעקלעך מיט גאלדענע רענדלעך פארן גאנצן ציבור. עס גייט אי"ה קומען א יאר מיט גרויס שפע, אסאך געלט.

דער אויבערשטער זאל העלפן די אלע אידן וואס האבן זוכה געווען צו הערן שופר, די אלע אידן זאלן זוכה זיין מקבל צו זיין די השפעות, דער אויבערשטער זאל העלפן א גוט געבענטשט געזונט יאר לנו ולכל ישראל

רמז בפרשתן לעיקרי התשובה, הוידוי בחרטה ועזיבת החטא, שבזה יכתב לשנה טובה

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם וגו'. **"אין ועתה אלא תשובה"** (ברי"ר לח ט) ושמעתי מאאמו"ר ז"ל (הרה"ק ר' משולם שרגא פייבוש מברעזאן זצ"ל) **ועת"ה נוטריקון: עיקר תשובה וידוי עזיבת החטא, כי זה העיקר להיות מתוודה בפיו, וכפיו כן יהיה לבו לעזוב מהיום דרך הרשע, ועי"ז זוכה להכתב בספר חיים טובים ופרנסה טובה.** וידוע שהתשובה היא על ידי צו"ם קו"ל ממוו"ן. והנה, יש אנשים שאין להם כח להתענות, וגם אין להם ממון לתת צדקה, ואף על פי כן אל יתייאשו מן התשובה, **כי עיקר התשובה הוא ה'קול' שיתודה בפה ויתפלל לחקב"ה שירחם עליו.** וזהו הרמז בפסוק: **"ועתה"** אין ועתה אלא תשובה אם תעשו תשובה בדרך הנ"ל, אז: **"כתבו לכם"** תזכו לפרנסה וחיים טובים, כי כתבו עולה בגימטריא תכ"ח. שם הפרנסה, כידוע, והוא גם בסוד "ה'חת"ך חיים לכל חי"; **"את השירה"** עם מחילה סליחה וכפרה, כי **'את'** הוא לשון 'עם', ושורש תיבת 'השירה' הוא **'שיר'** שעולה בגימטריא עם הכולל **'מחילה סליחה כפרה'**, היינו שתזכו לחיים ופרנסה עם מחילה סליחה כפרה. ואם תאמר ששלשת הדברים צום קול ממון מעכבין, לכן אמר הכתוב: **"ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם"**, רצ"ל **שתלמדם שהעיקר הוא הוידוי בפה, וכשיתודו בלב שלם ובקבלה אמיתית לעזוב דרך הרשע, עי"ז גם כן יזכו לחיים טובים ופרנסה עם מחילה סליחה וכפרה, אכי"ר.**

אמרי יהודה – ברעזאן

אף כשמחזיק במעלות נשגבות, שלימות הצלחת העבודה תלוי בהכנעה אל הצדיק

ה' אלקיך הוא עבר לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושע הוא עבר לפניך. הנה אדומו"ר הגאון הקדוש זי"ע ממאגלויניצע היה אומר בשם זקנו המגיד הקדוש זצ"ל מקאזניץ, שהיה רגיל לומר בל תדמו בנפשכם כי דתן ואבירם היו מיושבי קרנות ואנשי השוק, לא כן, רק היו מלובשים מלבושי כבוד כמו מנהיגי הדור (בלבוש קאפטאן וסטראקס) והיו מעוטפים בטליתים יפים ובתפילין נאים ומהודרים, והבט נא וראה אחריתם, **אמנם קוטב דבר אמת הוא אשר אפילו אם אדם עוסק בתורה ובהתמדה רבה מאוד והוא מלא וגדוש בש"ס ופוסקים ובספרי קבלה והוא בעל צדקה וגומל חסדים בגופו ובממטו, אעפי"כ אם אינו נכנע לצדיק הרי מוכן הוא לגהינם,** וענין זה בא הכתוב להזהיר כאן, ואמר **'ד' אלקיך הוא עובר לפניך'** היינו אם אפילו אתה עוסק בתורה ובעבודה עד אשר כבר הגעת למדרגות לאמר עליך ד' אלקיך, וזה מש"כ הוא עובר לפניך, פי' הגם כי השגת למדריגת אשר השם הוי"ה ב"ה עומד ועובר תמיד לנגד עיניך, ועוד זכית אשר **'הוא ישמיד ויכניע את הגוים האלה מלפניך'** כו', ויש לך עשירות גדול עד כי הכל יראים מלפניך מרוב הונך ועושרך ומרבה אתה בצדקה וגמילות חסדים, **'וירשתם'** ואתה פרנס העיר ואתה עושה עמם כטוב בעיניך כאילו אתה היית היורש שלהם, אבל בכל זאת אפילו אחר כל המעלות האלו, ידוע תדע אשר העיקר מכולם הוא להיות אשר **'יהושע יהיה עובר לפניך', היינו הצדיק, כלומר שתהיה נכנע אל הצדיק כי אז תשכיל ותצלח בכל מעשיך וד' יאיר דרכיך.**

עבודת יששכר

בעשרת ימי תשובה יוכל להעלות כל התפילות ומצוות ומעשים הנפולים של כל ימות השנה

בהפטרה, קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו. "איתא בגמרא (ר"ה לב:) ספרי החיים וספרי המתים פתוחים לפניו, פירוש הדבר, **כי כל המצוות ומעשים טובים שהאדם עושה ברצון הטוב ובשמחה, הוא הנכתב בספר חיים שיש בו חיות ושמחה,** כמ"ש (ויקרא יח, ה) 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' כו', ומה שהאדם עושה ח"ו בעצבות בלי חיות, הוא הנקרא ספרי המתים כי הוא בלי חיות. **ובימי הרצון עשרת ימי תשובה, הם המעלים על המעשים אשר נעשו בכל השנה** (פע"ח שער תפלות ר"ה פ"ז), **וגם המצות שנעשו בלי חיות, גם המה יש להם עליה לרצון למעלה ע"י התשובה, ולקבל עליו עול מלכות שמים באמת ובאהבה בימים האלה הנזכרים ונעשים.** וזהו הפירוש: ספרי החיים וספרי המתים פתוחים לפניו, כמו שאיתא בשם הבעש"ט ז"ל אם האדם זוכה להתפלל פעם אחת בראוי, יכול להעלות גם כל התפלות הפסולים אשר נשארו למטה זה כמה שנים, גם המה יחדו יהיו תמים ויעלו לרצון למעלה. וז"ש **'קחו עמכם דברים ושובו אל ה' פי' גם כל הדיבורים מכל השנה, שדיבר דברים בטלים וכדו', גם הם יתוקנו על ידי התשובה.**

תפארת שלמה

'שבת שובה' כי בשבת יכול להתדבק בחיות אלקי שבקרבו שאינו נפגם בשום חטא

שובה ישראל עד ה"א כי כשלת בעונך. זה נאמר לכל איש ישראל, **אשר אף שחטא והרשיע הרבה צריך להאמין כי עיקר נקודה ישראלית שבו היא במקומה.** וכמ"ש אין אדם חוטא עד שנכנס בו רוח שטות ונקרא החטא 'מכשול'. וז"ש **'עד ה' אלקיך'**, היינו חיות אלקי שיש בכל איש ישראל כמ"ש נשמה שנתת בי טהורה כו'. **שזה עיקר התשובה לשוב להתדבק בעיקר חיות אלקי שבו,** ולכן **בשבת בנקל לשוב כי יש לכל הבריאה עלי' בשבת קודש. ובשבת יוכל לחיות התגלות אף למי שנתרחק. כי מתגלה נקודה הפנימיות שגנוזה בכל איש ישראל. כמ"ש ועמך כולם צדיקים. וכתיב אור זרוע לצדיק.**

שפת אמת

תורה

עיקר מירוק התשובה הוא במימי התורה ועל ידי התוה"ק מתבטל מהאדם אפי' גזירות קשות ר"ל

'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאתיכם, ומכל גילוליכם אטהר אתכם' (פליחות, יחזקאל לו, כה) **אדם שעבר עבירות הרבה, וקנסו עליו מיתה, וחזר ועשה תשובה וקרא תורה** נביאים וכתובים ושנה משנה ומדרש והלכות ואגדות ושימוש חכמים, **אפי' נגזרו עליו מאה גזירות הקב"ה מעבירן ממנו ויקבץ אותו עם שאר הצדיקים לימות בן דוד, שנאמר גם כי יתנו בגרים עתה אקבצם, אל תקרא כי יתנו אלא כי ישנו** (לשון משנה). [ובילקוט שמעוני משלי פ"ג : **אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה, וכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה, ר' הונא אמר נכשל אדם בעבירה שהוא חייב בה מיתה בידי שמים מה יעשה ויחיה, יתעסק בתורה, אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא שני דפין, לשנות פרק אחד ישנה שני פרקים כו'**], **בא וראה כמה גדול כוחה של התורה שמטהרת את פושעי ישראל בזמן שעושין תשובה אפילו מעבודה זרה שבידן שנאמר 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאתיכם ומכל גילוליכם אטהר אתכם', ואין מים אלא תורה שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים', ואין טהרה אלא דברי תורה, שנא' 'אמרות ה' אמרות טהורות'.**

תנא דבי אליהו, פרק ה' ופרק י"ח

תפילה

בתפילה בכל כחו מוסיף כח בפמליא של מעלה. וסימן אם התפלל כראוי. ועצה לזכות לדבר דיבור אמת לפני השי"ת

וילך משה וידבר וגו'. כשאדם משים כל כחו בדיבורי תורה ותפלה בזה מוסיף כח בפמליא של מעלה. וכביכול מגדיל בזה כח ה' ונתרחב גבול הקדושה, וסימן לדבר אם תפלתו של אדם היתה על דרך האמת היינו כשסיים תפלתו צמאה נפשו וקשה עליו פרידתו מהתפלה ומשתוקק מי יתן ואדבר לפניו עוד בדברי שירות ותשבחות, או בלימוד התורה, זהו סימן שהתפלל כהוגן וכו'. אך העצה לבוא לזה לדבר דיבורים באמת נוכח השי"ת וכו' **שיאמין באמונה שלימה שאור ה' הוא כנוס בתוך אותיות התפלה והתורה** ובזה הוא מדבק האותיות לשרשן לבוית"ש וכו' (עיי"ש כל הענין).

ליקוטי תורה – טשערנאביל

אל יפול לב האדם אף כי הרבה לפשוע ולמרוד כי הש"י בוחר בשירות ותשבחות שלו יותר מצבא השמים

חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי ד' אלהיך הוא ההולך עמך לא ירפך ולא יעזבך. הנה הכתוב הזה מרמז לנו דרך הנכון בעבודת הבורא ב"ה **לבל יפול לב האדם כאשר ישים אל לבו גודל השפלות ורוח נשברה כי הרבה לפשוע ולמרוד נגד כבודו ועי"ז יכול ליפול ברשת היצה"ר לתת מגרעת בעבודתו ית"ש** בתורה ומצות כי יעלה ברוחו כי אין חפץ להבורא ב"ה בעבודתו ועי"ז יהי' נסוג אחור מחמת המר"ש ר"ל. לכן מרמז לנו הכתוב גודל מעלת איש הישראלי כמ"ש חזקו ואמצו כו' כי ד' אלהיך הוא ההולך עמך כביכול השי"ת הוא מתרומם ומתנשא והולך ע"י עבודתך וכל צבא מרום עומדים ומצפים על עבודתינו **וכאשר האדם מתעורר למטה בשירות ותשבחות אזי כל צבא מרום מהללים ומשבחים עמו,** כמ"ש **הללו את ד' מן השמים הללוהו במרומים ועיקר התעוררות היא מלמטה** וז"ש (בראשית ב, ד) ביום עשות ד' אלהים ארץ ושמים הארץ נבראת תחלה וכו' כי עיקר הבריאה הי' בשביל בנ"י שלמטה. והמלאכים יש להם עלי' ע"י המעש"ט של בנ"י כמ"ש והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. [ובפר' וילך : **והש"י ברב רחמיו הנה רוצה בתפלת עבדיו ובוחר בשירות ותשבחות של עמו בנ"י יותר מכל צבא השמים וכביכול מתרומם ע"י בנ"י כו', והנחת רוח הוא מהשירות ותשבחות של בנ"י שמהללים ומפארים לשמו הגדול**]. וא"כ בשעה שהאדם הולך לעשות מצוה צריך להתחזק מאד לעשותו בשמחה ולא יסתכל על השפלות שלו כו'.

תפארת שלמה

מעלת התשובה והתפילה בעשרת ימי תשובה

כתוב בספרים שהפרש יש בין עשרת ימי תשובה לשאר הימים לענין תשובה ותפילה, כהפרש האור מן החושך, ויפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בימים אלה מימים שלמים בשאר הימים, אשר על כן ראוי לחוש על כל רגע של ימים אלו שלא לאבדו.

פלא יועץ

יום הקדוש בהיכלי צדיקים

לקט יקר של סיפורים מימרות ועובדות מהיכלי צדיקי הדורות זי"ע

סיפר בשבת שובה מעשה מדרך תשובה שנתן הרבי רבי אלימלך זי"ע

הרה"ק הבית אברהם זי"ע היה מספר בשבת שובה את הסיפור מהרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, איך שפעם אחת בא אליו יהודי בעל תשובה שהיה עוסק בסיגופים רבים ובתעניות, ואמר לו הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע שישוב לביתו ויאכל ויישן כראוי כדי שיחזור לכוחותיו, ואח"כ ישוב אליו, כשחזר אליו התחיל לצייר לו את כל העולמות העליונים שיש מלאכים ושרפים, ומעליהם גבוה בלי גבול עד אין סוף, ואיזה אור גורם יהודי בכל העולמות האלה כשעושה מצוה, ומאידך גיסא כשעובר עבירה איזה חשכות גורם בכל עולמות, ובשביל תאוה בהמית פחותה שרצה למלא תאותו גרם חשכות כזאת וכו', עד שבסוף אמר לו בני אמור 'אשמנו', ומרוב מרירות נפל היהודי בחלשות, והחיו אותו והשיבו רוחו אליו, ואמר לו הרבי רבי אלימלך ששוב יתנהג כמה ימים כמקודם, ואחר כך כשבא אליו התחיל שוב לצייר לו גודל הפגם שנהיה ע"י החטא, ואח"כ אמר לו שיאמר 'בגדנו', ואמר בגדנו ושוב התעלף, ובאופן כזה אמר עמו את כל הוידוי כו'.

(זכות אבות עמ' סד)

כל הפמליא של מעלה באים לשמוע את סדר הכפרות של יהודי פשוט

פעם אחת בערב יום הכיפורים אמר הרב הקדוש הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע לתלמידיו, אם רצונכם לדעת איך עושים כפרות בערב יום הכיפורים, תלכו אל החייט אשר גר בקצה העיר. וילכו התלמידים בעלות השחר, ויעמדו אצל חלון ביתו של החייט, וראו שהחייט ובניו התפללו בפשטות כמו כל החייטים, אחרי התפילה לבשו כולם בגדי שבת, והדליקו נרות, וערכו שלחן עם כל מעדנים, ושבו אל השלחן בשמחה רבה. ויקח מהארון ספר אחד שהיה כתוב בו כל העבירות שעשה במשך השנה מיום כיפורים שעבר עד יום כיפורים הבא, והתחיל כך: רבונו של עולם, היום הגיע הזמן לעשות בינינו חשבון על כל העבירות שעשינו, כי זמן כפרה הוא לכל ישראל, והתחיל לחשוב ולמנות כל העבירות שעשה במשך השנה שכולם היו נרשמים בספר הזכרון הזה. ואחר שגמר חשבון העבירות, הוציא מהארון ספר גדול יותר מהראשון, ואמר: רבונו של עולם, מקודם חשבתי העבירות שאני עשיתי, ועכשיו אמנה כל הצער והיסורים, צרות ועגמת נפש וחלאים רעים והפסד ממון אשר עברו במשך כל השנה. וכשגמר החשבון אמר כך: רבונו של עולם, אם נחשוב באמת על פי יושר, אתה חייב לי יותר ממה שהנני חייב לך, אך לא ארצה לבא עמך בחשבון המדוקדק, כי הלא ערב יום הכיפורים היום, ומוכרח כל אחד להתפיים עם חבירו, ולכן הננו מוחלים לך, וגם אתה תמחול לנו על כל העבירות שעשינו נגדך. וימזוג כוס יין שרף, וברך 'שהכל', ואמר בקול רם: 'לחיים' רבונו של עולם, הננו מוחלים זה לזה, כל מה שחטאנו איש לרעהו, וכל העבירות שלנו בטלות ומבוטלות כמו שלא היו כלל בעולם. התלמידים הקדושים חזרו, ויספרו להרב הקדוש את כל מה שראו ושמעו, ויאמרו כי דברי החייט הם בעיניהם דברים קשים, והוצפה יתירה כלפי שמיא. ויען הרב הקדוש ויאמר: דעו לכם, כי הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, עם כל הפמליא של מעלה, באים לשמוע דברי החייט הנאמרים בפשטות גדולה, ומדברי אמת שלו נעשה רצון וחדוה ושמחה גדולה בכל העולמות.

(ספורי נפלאות מגדולי ישראל, ד')

משעה שהקערות של כסף התחילו לקשקש נתפרדו הקליפות

פעם אחת רצו אנשי ק"ק מעזיבוז לבטל המנהג שיושבין עם הקערות בערב יוה"כ, שמבלבלין הכונה, ושמע הבעל שם טוב ולא הניח לבטל, וסיפר להם מעשה, שבשנה אחת קודם יוה"כ נתקשרו הקליפות יחד לבל יניחו תפילות ישראל לעלות למעלה, וכיון שהתחילו לקשקש בקערות ערב יוה"כ שמשמיע קול בהשלכת המעות, מאותו קול נתפרדו הקליפות כולם.

(פאר לישרים, אות קיז, דף יז, ב)

היו צדיקים זי"ע שנהגו לספר בעריו"כ בחת עוררות רב המעשה דחייט מהמדרש

וז"ל המדרש שם: אמר ר' תנחומא עובדא הוה ברומי בערובת צומא רבה (מעשה שהיה ברומי בערב יום כיפור), והוה תמן חד חייט (שהיה שם חייט אחד), ואזל דיזדבן ליה חד נון (והלך לקנות דג אחד למעודת היום), אשתכח הוא וטליא דאיפרכום קיימין עילויה (וכיון שנשאר להמוכר רק דג אחד, ובא שם עבד משר

אחד משרי רומי לקנותו לסעודת השר), הוה הדין מסיק ליה בטימי והדין מסיק ליה בטימי (וכל אחד העלה מחירו כדי שיתרצה המוכר למכרו לו), עד דמטיא לי"ב דנרין ונסבא ההוא חייטא (עד שהגיע מחירו לכדי שנים עשר דינרים, וזכה בו החייט היהודי), בענתא דאריסטון (בעת הסעודה בבית השר) אמר איפרכם לטלייה למה לא איתית לי נון (שאל השר מעבדו למה לא הבאת לו דגים לסעודה כבקשתו), אמר ליה: מרי מה לכפור מינך אזלית ולא הוה תמן אלא חד נון ואישתכחית אנא וחד יהודאי קיימין עילויה והוה הוא מסיק ליה בטימי ואנא מסיק לה בטימי עד דמטא לשנים עשר דנרין מה הוות בעא דנייתא לך נון בתרי עשר דנרין אתמהא, (סיפר העבד לאדונו כל מעשה הדג, ושאל להשר וכי מה רצית שאשלם עבור דג אחד י"ב דינרין שהוא סכום רב למאד, אתמהא) וכו', שלח בתריה ואתא לגביה (שלח השר להביא לפניו את אותו החייט), אמר ליה מה חמית חייט יהודאי דאבלת נון בתרי עשר דנרין (ושאל לו השר להחייט: וכי מה ראית חייט פשוט לשלם עבור דג אחד הון רב כזה), א"ל, מרי, אית לן חד יום דכל חובין דאנן עבדין כל יומי שתא הוא מכפר עלינן, (ענה לו החייט, אדוני, יש לנו יום אחד שהקב"ה מוחל לנו כל עוונותינו), וכד הוא אתא לית אנן צריכין ליקורי יתיה (ובשבא יום הקדוש האם אין לנו לכבדו בכל מיני כבוד), אמר כיון שהבאת ראיה לדבריך הרי אתה פטור, מה פרע לו הקדוש ב"ה הלך וקרע אותה (את הדג), וזימן לו בתוכה מרגליות טובה והיה מתפרנס הימנה כל ימיו.

(מדרש רבה, בראשית יא)

מעשה נורא שהיו מספרים בעריו"כ מנשמה שבאה מעולם העליון להחזיר בתשובה

אצל הצדיקים הק' לבית סלאנים זצ"ל היה נוסח לספר בערב יום כיפור מעשה מחייט שכל השנה היה נוסע לעבוד במרחקים והיה איש מגושם, פעם שכבר נגמר לו הזמן והרוויה סכום הגון בסך ג' מאות רובל שהיה בכיסו ורצה לנסוע הביתה, ראה בדרכו גוי שגורר משפחה יהודית אחת שהיו אסורים בחבלים וקשורים לעגלה, והיה שם בעל ואשה וילדים רכים, וגרר אותם לעיר שיש שם יהודים רחמנים כי הם היו חייבים עבור הארענדא, ורצה הגוי שיהיהודים ישלמו לפדותם ואז ישחרר אותם, אמר לו החייט: הלא יש לי בכיסי ג' מאות רובל, אז אתן לך ותשחרר אותם, והגוי אמר לו שאסור לו לעשות זאת, כי היהודי חייב הרבה יותר, אז אמר החייט להגוי אם תגרור אותם העירה ימותו בדרך ולא יהיה לך שום דבר, קח לכל הפחות ג' מאות ולא רצה, בסוף הסכים ושיחרר אותם, והחייט שמח בזה מאד ונתן להגוי עד הפרוטה האחרונה.

והנה כשנפטר היהודי שנפדה ע"י החייט, והלך לעולמו, אמר בעולם העליון שרוצה לעשות טובה להחייט הזה, כי הלא אמרו המקיים נפש אחת מישראל וכו', והטובה האמיתית היא שיעשה אותו לבעל תשובה, כי היה איש גס ומגושם וכו' כשהגיע ערב יום הקדוש בבוקר עמד הנפטר על ידו ואמר לו קח סידור ותתפלל, ולא כמו כל השנה שהיה רגיל לעמוד על יד הדלת ולדבר ולדלג חצי התפלה, צעק אליו החייט מה זה העסק שלך אז ביקש ממנו עוד הפעם קח סידור ותתפלל הלא היום ערב יוכ"פ, אז אמר עוד הפעם "עם האט זעך אנגעטשעפעט אין מיר א מענטש און לאזט מיר נישט אטעמען", וכולם צחקו ממנו הלא אין כאן שום איש, הוא ראה והם לא ראו, והתחיל לפחד כי הבין שלא פשוט הדבר, ולקח סידור וכל פעם שרצה לדלג עמד האיש על ידו ולמד אותו כל דיבור להתפלל בכוונה וכו', וכולם צחקו ממנו, אבל הוא עמד בפחד גדול והתפלל כך כל התפלה. כשהלך הביתה ורצה לקרוע את החלה ולאכול כדרכו, ראה את האיש ההוא עומד בביתו ואמר לו תטול את הידים ותגיד ברכה כמו שצריך, ואז לקח סכין וחתך ואמר המוציא וכך גם לימד אותו לאכול כל הסעודה ואיך לברך ברכת המזון, וכן בסעודה המפסקת, ואותו דבר בליל כל נדרי שוב למד אותו האיש להתפלל, וכן בכל יום הכיפורים עמד על ידו ולמד אותו הכל. למחרת בא אליו שוב, ואמר לו דע שאני בר מינן ובאתי מעולם העליון, כי עשית לי טובה והצלת אותי ומשפחתי, ולכן אני רוצה לעשות לך טובה אמיתית והמשיך לבוא אליו במשך שנה שלמה ולמד אתו עד שנעשה בעל תשובה גמור, וזה הסיפור היו רגילים לספר בעיו"כ.

(יהי אור, עמ' תכא)

הרה"ק מרוזין צעק 'אוי וויי מיין זייגעריל' וכל העם נתעוררו בבכיה רבה

הרה"ק מרוזין זי"ע היה מספר בליל כל נדרי סיפור זה, פעם היה מלך גדול, והיה לו זייגער טוב מאוד ואמר שהתנהגות מכל המדינה יודע מהזייגער, והתחיל לפרט גודל מעלת הזייגעריל בכל פרטיה, השפינדי"ל שלו הי' יקר כך וכך, והעגולה הראשונה כך וכך, וכו' וכו', והי' יקר אצלו מכל יקר, פעם אחת הי' נצרך המלך לנסוע לאיזה מקום, ולכן מסר את ה'זייגעריל' להמשנה למלך, והזהירו להזהר מאד כי הזייגעריל הזה יקר בכל מלכותי, וכאשר הלך פעם אחת המשנה למלך החוצה נפל הזייגעריל לארץ ונשבר, וכששב המלך מדרכו וראה כן התחיל לצעוק "אוי וויי מיין זייגעריל !, אוי וויי מיין זייגעריל !", בקול נשבר, והמשיך הרה"ק מרוזין את התיבות "אוי וויי" איזה פעמים, וכל העולם בשמעם סיפור המעשה הזאת כולם נתעוררו בבכי' גדולה ונשבר לבם בקרבם, ואף אנשים פשוטים שלא ירדו לסוף

דעתו ברמזי המעשה הזאת הרומזת בקודש לפגמי החטאים כמובן, גם הם כולם כאחד נתעוררו בבכיה רבה מהשפעת דיבוריו הקדושים ומקול אנחתו 'אוי וויי מיין זייגעריל', ונחרטו על עוונותם בחרטה על העבר וקבלה אלהבא.

(יהי אור אות שפט, זכות אבות עמ' ע"א)

איך היה נראה אצל הגויים בערוב יום שמצוה בו להרבות באבילה

בערב יום הכיפורים היה דרכו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע לעורר זכות ורחמים על ישראל בזה הלשון, רבונו של עולם הנה נתת לנו יום העשור לתענית ולכפרה, ונתת יום התשיעי לאכילה ולשתיה ולשמוח, והנה ראה נא כי לעת הערב כל עמך ישראל כולם כאחד הם נמצאים בבית הכנסת ולא נפקד מהם איש, אין אחד מהם שיכור נרדם מיינו, ואין אחד מהם שוכב בביתו מחמת רוב מאכלו כולם עומדים יחפים וכו' באימה ויראה לפניך, האם יש עוד אומה אחרת שתוכל לדמות לזה, הלא אצלם אחרי יום שהיתה להם למצוה לאכול ולשתות בוודאי היו כולם מתגלגלים בראש כל חוצות, וכמה מהם היו מוכים ופצועים מרוב שכרות, ובדרך זה, וראה נא בחוש כי מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וכה הרבה ללמוד זכות על ישראל.

(עשר אורות מערכת ג, אות יז)

משל ומליצה על חטא שחטאנו לפניך בווידוי פה

ברצותו לעורר את העם לעבודת הווידוי כראוי ביום הקדוש, פתח פעם אחת הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה במשל למה הדבר דומה, לכפרי אחד שהגיע העירה ועל כל מנהגי העיר הביט בהשתוממות כדברים שלא הורגל בהם, והנה עד שהוא הולך ומסובב בשווקים וברחובות פגש באדם העובר ברחבי העיר ומכה בתוף גדול, תמה הכפרי על הדבר ושאל על כך, ענו לו שפרצה שריפה בעיר ולכן מכים בתוף בכל העיר להודיע על כך. מצא הדבר חן בעיני הכפרי. וכאשר ביום מן הימים פרצה שריפה בכפר שאיימה להתפשט על סביבותיה, ראה הכפרי את השריפה ופניו מלאו צהלה, הנה יוכל פעם להראות לכל את החכמה שלמד בעת היותו בעיר, הוא לקח תוף גדול ובסובבו בכל הכפר היכה עליו עד שהקול נשמע למרחוק, הדבר מובן מאליו שעל ידי קשקוש התוף לא כבתה האש אלא עוד התפשטה מאד עד שכל הכפר היה למאכלת אש. נעלב מאד הכפרי על שההמצאה לא הצליחה ובהתמרמרות נכנם לעיר לשאול את סיבת הכשלון, הסבירו לו אנשי העיר ההכאה בתוף היא רק סימן לאנשים שיביאו מים לכבות השריפה. בהכאה בלבד אי אפשר לכבות שריפה. כך היא הזותם של אלה האומרים ווידוי ומכים על לבם באמירת על חטא, ועיניהם יבשות מדמעות ולבם בל עמהם להתחרט באמת ולקבל ע"ע לשוב בתשובה שלימה.

(פניני המועדים)

רחמנא ליבא בעי, גדול בחה של תפילה בלב נשבר

מעשה בחסיד גדול אחד שנסע אל הבעש"ט זלה"ה להיות אצלו ביום כיפור. והנה בערב יום כיפור, מחמת שלא נזדמן להם תבן ומספוא בשביל הסוסים, ולא אכלו הסוסים כל יום האתמול וכל הלילה, על כן הוצרכו (כנראה הוא עם הבע"ג שלו) בבוקר לעמוד חוץ לעיר ביער, לרעות את הסוסים, ונחו עצמם מעט לישון. וכיון שהיו עייפים ורצוצים מטירחא דאורחא נפלו בשינה עמוקה, וכשעמדו ראו שהיום יפנה והשמש יבא ויפנה, והיה עדיין רחוק פרסה מהעיר, והוצרך החסיד להיות ביום כיפור שם ביער בשדה, כי לא היה יכול לילך שם אפילו ברגליו, והיה בצער גדול מאוד, והתפלל בלב נשבר ונדכה רבה כל תפילות יום הקדוש כשהוא יחיד על פני השדה בבכיה רבה. ואח"כ במוצאי יום כיפור נסע החסיד לעיר, וקבלו הבעש"ט זלה"ה בסבר פנים יפות מאוד ובשמחה רבה, והיה מדבר תנחומין על לבו, ואמר לו שתפלתו הועילה להעלות כל התפלות של עם שבשדות.

(כתר שם טוב ח"ב, ח' ע"ד)

גודל ההודאה המתחייבת על מחילת יוה"ק

פעם אחת ברצותו לתאר כמה יש לו לאדם לשמוח ולהודות ולהלל להש"י בכל לב ונפש על גודל המתנה של מחילת העוונות וטהרת יום הקדוש שנתן לנו ברחמיו בכל שנה ושנה, אמר הגה"ק ר' ישראל סאלאנטער זצ"ל, שיוכל אדם לשער בנפשו ומה אם היה לו רק יום אחד בשבעים שנה, יום מיוחד אשר בו מכפרים על כל עוונותיו, כמה מאושר היה אז באותה שעה, ועכשיו שהקב"ה מלך מוחל וסולח לעוונותינו ולעוונות עמו בית ישראל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה, מי גרע, הלא אדרבה איפכא מסתברא, ועל אחת כמה וכמה חיוב על אדם לשמוח ולהודות בהודאה רבה ועצומה על זאת.

(הגר"י מסאלאנט)

'סלחן ומחלן' שדרכו ומנהגו של הקב"ה בתמידות לסלוח ולמחול

כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון וכו'. הרה"ק מרוזין זי"ע נסע פעם לעיר 'אדעסס' בעצת הרופא כדי

לרחוץ במי הים, והנה בהיותו שם נודע לו שבעיר מתגורר נכד לאחד מגאוני ארץ הק' מהמופרסמים מדור הקודם זצ"ל ושם הנכד היה מאיר, ומעשיו דאז לא היה לתפארת אבותיו כי יצא לתרבות רעה רח"ל, וציווה הרה"ק מרוזין שיקראו לו את מאיר הנ"ל, וכשבא לפניו ביקש ממנו שיסע עמו לרוזין וכל מחסורו עליו, מאיר נתרצה לבקשתו וברוזין היה מאוכלי שלחנו, והחזירו בתשובה שלימה. פעם ראה הרה"ק שמאיר עצוב מאד ומסתובב בפנים זועפים, שאלו הרה"ק: מאיר בני, למה נפלו פניך, ענה לו מאיר: רבי, במה אתחזק, בשעה שכ"כ הרביתי לפשוע נגדו ית', ואפילו כעת שחזרתי כבר בתשובה בכל זאת נכשלתי פעם ופעמיים ומי יודע אם יקובל עוד תשובתי, ואיך לא אדאג.

אמר לו הרה"ק: מאיר, אומרים עליך שאתה עילוי ולמדן, לכן אשיב לך כדרך הלומדים, אנו משבחים את ד' בזה שאנו מתארים אותו בשם "סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון", ויש להבין למה לא נאמר בלשון המורגל והמקובל "כי אתה סולח לישראל ומוחל לשבטי ישורון", אלא הדבר יובן עפ"י מאמרם ז"ל (ב"מ לג, א) "רובין ולא רבצן". ומסביר שם רש"י ז"ל, דדוקא אם הרביצה הוא דרך מקרה שרובין תחת משאו בפעם הזאת, שפיר חל עליו החיוב של עזוב תעזוב, אבל רבצן הרגיל בכך, פטור מלעזור לו. הרי מבואר בזה, שהוספת אות "ן" מורה על ענין של הויה תמידית, וזה שאנו מהללים לומר: "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון" כלומר, אף לאדם זה שדרכו בכך להיות חוטא ושב הרבה פעמים, אעפי"כ השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו הרי הוא 'סלחן ומחלן' כי הוא רגיל בכך להיות סולח ומוחל.

(נר ישראל)

"אם עוונינו ענו בנו" אפילו כשחטאנו עדיין אנו בניו של הקב"ה

פעם בליל יוהכ"פ אמר הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע למקורביו שיביאו לפניו 'דעם בראדער שניידער' (החייט מבראד). החסידים לפי פקודת רבם חיפשוהו בכל הביהכנ"ס והביאוהו לפניו, מיד בבואו פנה אליו מרן זי"ע ושאלו: הגד נא, מה עלה ברעיונך באמרך "אם עוונינו ענו בנו". החייט מרוב תמימות השיב: מדוע לא ידע הרב הרי הפירוש פשוט הוא 'אם עוונינו' כלומר אעפ"י שמלאים אנו עוונות, עם כל זאת 'ענו בנו', אנו בניו של מקום [שפירוש הפשט הוא אם עוונינו ענו בנו אם עוונותינו העידו בנו לקטרג, ואולם החייט שהיה עם הארץ גדול, חשב כי "ענו" בעי"ן פירושו כמו אנו באל"ף]. והרה"ק מבעלזא זי"ע הפליא במאד את הפשט הנאמר עם רוב תמימות וחזר עליו כמה פעמים.

(קונטרס ירח האיתנים יו"ט)

הכנה לתפילת נעילה בבית הכנסת של הקאנטאניסטן

חסיד אחד ממונקאטש היה רגיל לקבל את פני הגה"ק רבי שמואל שמעלקא מסעליש זצ"ל ביום הקדוש, והיה סמוך על שולחנו בעריוה"ק, ובסעודה הראשונה סיפר החסיד הזה מעשה, שברוסלאנד ניתן פעם לקאנטאניסטן רשות להתפלל ביום כיפור, והבעלי תפילה היו ג"כ מבעלי המלחמה, ובעל מלחמה אחד מהקאנטאניסן ניגש לפני העמוד לתפילת נעילה, וקודם שהתחיל את הקדיש שלפני נעילה, הרים קולו ואמר לפני חבריו מה נשאל ומה נבקש מהש"י, אם חיים למה לנו חיים, כאשר אנו נדחים ונהרסים ע"י צא"ר הצורר אותנו ואין אנו יכולים לקיים תורה ומצוות וכו', אם פרנסה נשאל מה' הלא המלך הצאר הוא מפרנסנו ונותן לנו לחם לאכול ובגד ללבוש, אבל אחת נשאל מה' שיתגדל ויתקדש שמיה רבא, ועם זאת התחיל הקדיש של לפני נעילה, ובסעודה המפסקת כאשר נתלהבו פניו הטהורים של הגה"ק הרבי שמעלקא סעלישעער זצ"ל מקדושת היום הממשמש ובא, קרא את החסיד הנ"ל ואמר לו שיספר עוד פעם את המעשה הנ"ל, ואח"כ אמר מעשה זו היא הפלא ופלא, והוטבה מאד בעיניו, וקודם תפילת נעילה סיפר הוא ז"ל בעצמו המעשה הזה באזני הקהל ונעשה התעוררות רב בבהימ"ד והתפללו אז בכל לב ונפש.

(צרור החיים תולדות המחבר אות קנ"ד)

רצה דייקא שיכנס הגוי בביהכ"נ בנעילה

כשחנכו את הביהכ"נ בבעלזא אמרה הרבנית הצדיקת מרת מלכה ע"ה לבעלה הקדוש הרה"ק מהר"ש זי"ל היות שהמנהג הוא שגוי מביא ביוהכ"פ נרות לבית הכנסת לתפילת נעילה, וזה לא כל כך ע"פ דין, (ראה או"ח סי' תרכ"ג בשערי תשובה ובסימן תקי"ד באה"ט סקי"ג) אולי יותר טוב שיתקנו מלכתחילה נרות גדולים יותר שידלקו עד אחרי תפילת נעילה, ולא יזדקקו לגוי, השיב לה הרה"ק מהר"ש זי"ל: לא, לא, אנחנו רוצים שבזמן כזה יכנס גוי לבית הכנסת כדי שהשי"ת יראה ההבדל בינינו.

(מה טובו אוהליך יעקב)

קול תרועת החליל של ילד חסר דעה ר"ל, שהעלתה כל התפילות ביום הקדוש

כפרי אחד היה רגיל להתפלל בימים הנוראים בבית מדרשו של הבעש"ט זי"ע, היה לו ילד אטום לב ושוטה שלא היה בכח כלל לתפוס אפילו צורת האותיות, כל שכן לומר שום דבר שבקדושה, לא היה אביו מביאו לעיר מחמת שלא ידע כלום, כיון שנעשה בר מצוה נטלו אביו עמו על יום

הכיפורים כדי לשמרו שלא יאכל ביום צום קדוש מחמת חסרון ידיעה. לילד היה חליל קטן שהיה מחלל בו תמיד בשעה שהיה הזושב בשדה ורועה את הצאן, ונטל את החליל ונתנו בבגדו ואביו לא ידע, והיה הילד יושב כל יום הכיפורים בבית המדרש ולא התפלל מפני שלא היה יודע כלום, בשעת תפילת מוסף אמר לאביו אני רוצה לחלל בחלילי, נבהל אביו מאד וגער בו, נתאפק הילד על כורחו, בשעת תפילת מנחה חזר ואמר אבא הרשנו לחלל בחלילי, גער בו אביו בנזיפה והזהירו שלא יעיז לעשות כן, וליטלו ממנו לא היה יכול מחמת איסור מוקצה.

אחר תפילת מנחה חזר הנער ואמר לאביו הרשני נא לחלל, כיון שראה אביו של תינוק שהוא מבקש מאוד לחלל אמר לו היכן החליל, הראה לו על כים בגדו, נטל אביו של תינוק את הכים בגדו והחזיק בידו את הכים עם החליל כדי שלא יוציאנו הנער ויחלל בו, עמד להתפלל תפילת נעילה כשידו מחזקת בכים ובחליל, באמצע התפילה שימט הנער בחזקה את החליל מתוך הכים ומיד אביו, ונתן קול גדול בחליל עד שתמהו כל השומעים. כיון ששמע הבעש"ט הק' זי"ע את קול החצוצרה קיצר את תפילתו מכפי הרגלו, אחר התפילה אמר, תינוק זה בקול חלילו העלה כל התפילות והקל מעלי, שתינוק שוטה זה אינו יודע כלום ופטור מכל המצוות באמת, רק מאחר שביום הקדוש הזה ראה ושמע תפילת ישראל נתלקח בו ניצוץ קדשו כמו אש ממש, ואש תשוקתו בערה בו כל פעם יותר ויותר עד כלות נפשו ממש, ובחוזק תשוקתו חילל בחלילו באמתות נקודת לבו בלא שום פניה, רק לשמו יתברך לבדו, והבל פיו הנקי נתקבל מאוד לפניו יתברך ועל ידי זה העלה כל התפילות.

(ספורי נפלאות)

מעשה מתמימות תפילתו של תינוק שנשבה לבין הגויים, שקרעה שערי שמים

פעם אחת בימים נוראים סיפר הרה"ק בעל בני יששכר מדינוב זי"ע מעשה, אשר פעם אחת בא הבעל שם טוב הק זי"ע לבית המדרש לתפלת 'כל נדרי', והיה נראה עליו חרדת הדין ביתר שאת, ואחרי אמירת 'כל נדרי' הניח לפוש כשעה חדא, וראו כי רוח חדשה בא בקרבו, וברוב שמחה זימר בחדוה כל התפילה. אחר יום הכיפורים שאלוהו אנשי בריתו על האמור, וסיפר להם כי בעיר אחת היה ארענדאר, שהאדון שלו אהבו מאד, וכאשר זה הארענדאר ואשתו הלכו לעולמם, נשארו אחריהם ילד קטן ורך, חמל עליו האדון (הערל הנזכר לעיל) ולקח הילד לבית וגידלו על ברכיו והשתעשע עמו, ולא ידע הילד מדת יהודית מאומה.

פעם אחת כשגדל קצת סיפר לו האדון, כי אבותיו היו יהודים, ושהוא חמל עליו וגדלו לבן וכל הונו ורכושו שלו המה, והראה לו מה שנשאר איזה מטלטלין מעזבון אבותיו השוים מחיר קטן, ובתוכם היו איזה חומשים וגם סידור 'קרבן מנחה' אשר אם הילד התפללה תמיד מתוכו. והנה אז היה המנהג, שבני הכפרים הקדימו את עצמם לבא העירה בימי הסליחות. ויהי היום בימי הרצון הנזכר, ראה הילד כי בני הכפרים היהודים נוסעים בעגלת צב, ושאל אותם להיכן תסעו, וסיפרו לו, כי בא ימים הנוראים, ובראש השנה יכתבון וביום צום כיפור יחתמון, ומה נורא היום הזה, על כן המה נוסעים לעיר גדולה לה' להתפלל בקיבוץ רב, כי הן אל תפילת רבים לא ימאס.

והנה מרגע ההוא החל רוח השם לפעמו להילד כי הלא ידע כי יהודי הוא, ובלילה ראה אבותיו בחלומו ועוררוהו לחזור לאמונתו, כי יהודי הוא, כן היה ליל אחר ליל בכל עשרת ימי תשובה, שראה בחלום כמו בהקיץ, ויספר לאדונו, וענה לו "חלומות שוא ידברו" אבל אביו ואמו רצו לחנוק אותו באם לא ישוב לטוב. בתוך כך הגיע ערב יום הכיפורים, וראה הילד שוב עגלות מלאות יהודים להעיר, ושאל על ככה, והשיבו לו: כי זהו היום שקוינו 'יום סליחה ומחילה' וכו', ואז התמרמר מאד הילד, ולקח מהבית והעליה הקרבן מנחה סידור הנזכר, ונם אל אחת הערים עיר גדול, ובא בבית הכנסת בעת 'כל נדרי' וראה כל העם מעוטפים בלבנים, ומחזורים בידם ומתפללים ובוכים.

התחיל הילד גם כן בקול זעקה ומרה, ולהתפלל לא יכול, והיה רעש גדול בשמים, לכן התעצב הבעל שם טוב והשתתף בצערו של האי ינוקא שיקובל תשובתו שלא יחזור בדעתו לשוב לסורו חס ושלום, ובתוך כן התיישב הילד ואמר לעצמו רבונו של עולם "איך וויים נישט וואם צו דאוועגען, און וואם צו זאגן, דא האמטו רבונו של עולם דעם גאנצען סידור", ופתח הסידור והניחו על השטענדער, וזרק את עצמו בראשו על הסידור, ובכה ועשה תשובה, ותפלה עשתה רושם ונתקבלה, ואז שמח הבעל שם טוב מאד, ולכן באמירת חרוז 'ברכו' נתמלא עוז והדוה.

וסיים הרב הקדוש מדינוב: גם אנחנו לא נדע מה נעשה, ואין אנו יודעים עד מה ומה לכוין, לכן הננו לוקחים כל הסידור האר"י 'און מיר נעבין עם א מיש אויף', כי יהיה מונח לפנינו בעת התפלה, 'און אין סידור שטייט שוין אלע כוונות' כה היה שפלות רוחו של הקדוש רבינו צבי אלימלך זי"ע אף שידוע כל כחו הגדול בחכמת הקבלה.

(עשר צחצחות מערכת ח' אות כ')

קהל יטב לב
ד'סאטמאר

Cong. Yetev Lev
D'Satmar

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211
Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

סדר הזמנים לימים הנוראים הבעל"ט

יום הקדוש בצל קדשו של כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א

- **אמירת סליחות –** בשעה **5:30** בביהמ"ד הגדול, ויהי' עוד מנינים כסדרן.
- **מנהג כפרות –** בסוכה הגדולה שע"י ביהמ"ד הגדול - משעה **4** עד שעה **7**.
- **מנין גדול ותיקין –** הנחת טו"ת **5:55**, ברכות **6:05**, הודו **6:18**, שמונה עשרה **6:36**.
- **זמן שחרית <u>מנין של כ"ק רבינו שליט"א</u> – בשעה 8:30 בביהמ"ד הגדול.**
- **עריכת שולחן הטהור בשעה 1:00 – בהיכל ביהמ"ד - בנין הילמאן.**
- **זמן כניסה להתברך בערב יום הקדוש מכ"ק רבינו הגה"ק שליט"א**
  אך ורק משעה **2:30** עד שעה **3:30** בחדר רבינו שליט"א - בבנין הילמאן.
- **זמן מנחה <u>מנין של כ"ק רבינו שליט"א</u> – בשעה 4:00 בביהמ"ד הגדול.**

זמני יום הקדוש

<u>הדלקת הנירות - 6.49</u> **<u>מוצאי יום טוב - 8.15</u>**

אמירת תהלים ליל יוה"ק - חצי שעה אחר אמירת שיר היחוד.

<u>אמירת תהלים בבוקר</u>, בשעה **5:45**. - **<u>תפילת שחרית</u>**, בשעה **7:45**.

<u>יזכור</u> (אחר הפסקה), בשעה **1:35** **<u>בדיוק</u>**. - **<u>תפילת מוסף</u>**, בשעה **1:45**.

ויום טוב היה עושה בצאתו בשלום מן הקודש!

<u>עריכת שלחן הטהור במוצאי יום הקדוש</u>

בשירה וזמרה בתופים ובמחולות

בשעה **10:45** בדיוק

בהיכל בית המדרש הגדול

אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו!

בברכת גמר חתימה טובה

הנהלת הקהלה

שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעוניך, ואפי"ל עפ"י הגמ' (יומא כ"ו ע"א) א"ר לוי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אלוקיך, ושם (ע"ב) א"ר לוי גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כשגגות שנאמר שובה ישראל וכוי ומקשה איני והא אמר ר"ל גדולה תשבוה שזדונות נעשו לו כזכיות שנאמר ובשוב עליהם וחיו וכו', ומשני לא קשיא התם מיירי בתשובה מאהבה, והכא מיירי בתשובה מיראה שרק נעשו שגגות ולא זכויות, והנה מובן דאם נעשו שגגות עדין יש מסך המבדיל בין השב לבין הקב"ה ולא הוי עד ה' אלוקיך ממש רק בתשובה מאהבה כשנעשו זכויות, ונקדים עוד דדרשו חז"ל (ב"מ ל"ג) הגד לעמי פשעם אלו ת"ח ששגגות נעשו להם כזדונות, ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשו להם כשגגות, וידוע דת"ח נקרא ישראל והמון עם בית יעקב, א"כ לפי"ז תשובה מיראה לא מהני לת"ח דהא כיון דנעשו שגגות הרי נחשב להם כזדונות, והיינו פירושא דקרא שובה ישראל היינו הת"ח הנקרא ישראל, עד ה' אלקיך דייקא דהיינו בתשובה מאהבה דוקא כי שכשלת ר"ל אם שגגת הוא בעוניך ר"ל נחשב בין עוניך שהם מזידין, וא"כ לא תועיל לך תשובה מיראה כלל.

(ישמח משה)

☆

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת יתבאר עפי"מ דכתיב ושמרתם את משמרתי ואז"ל לעשות משמרת וסיג לתורה ואחר שאמרו חכמים ה"ה בכל מצות התורה מדכתיב ועשית עפ"י הדבר אשר יוריך לא תסור וגו', ובזה פירשתי למען תהיה תורת ה' בפיך, כלומר ע"י היוצא מפיך נעשה תורת ה', וזה שרמזו חז"ל במה שדרשו מן המותר בפיך כלומר מן המותר אחר שנאסר מפיך הוא בכלל תורת ה', וז"ש ועתה כתבו לכם את השירה הזאת זה תורה שבכתב, ולמדה את בנ"י שימה לשים לזה משמרת בפיהם ע"י היוצא מפיהם תקנות וסייגים, למען תהיי לי השירה הזאת לעד קרי ביי לעד בפת"ח, כי סיג וגדר הם המקיימין גוף התורה לנצח.

(ייטב לב)

☆

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. יבואר עפי"מ שאחז"ל אתרוג של ערלה פסול ח"א לפי שאין בו היתר אכילה, פרש"י ורחמנא אמר לכם הראוי לכל צורכיכם ולכל דרכי הנאה וקי"ל לא הוכשרו למלאכת שמים כגון ס"ת תפילין ומזוזות, אלא עור בהמה טהור בלבד דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר פיך, וז"ש ועתה כתבו לכ"ם על דבר שיש בו היתר אכילה, את השירה הזאת ולמדה את בנ"י שימה בפיהם מן המות בפיהם.

(קדושת יו"ט)

☆

בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא וגו'. ופירש"י היום מלאו ימי ושנותי לצאת ולבא בדברי תורה, י"ל עפ"י"ד הפנים יפות דאמרי בפ"ק דברכות איכא סבי בבבל למען ירבו

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

רגיל הי' רבינו להזכיר מאמר זה בכניסת יום הקדוש

כ"ק הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע היה רגיל להזכיר בסעודת ערב יו"כ מאמר זה, המובא בספר 'דובר שלום (אות רל"ח) וז"ל שם: הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע היה רגיל לומר בכל ערב יום כיפור לפני כל נדרי לפני כל הקהל בקול רם שאגת ארי ובבכיה עצומה, עד שכל הקהל נמסו כדונג וגעו כולם בבכיה, ואפילו לב אבן היה נימוח ונתעורר לתשובה: לפרש מאמרם ז"ל **'שלשה דברים צריך לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה, עשרתם ערבתם הדליקו את הנר'**, ואמר ד"**ערב שבת עם חשיכה**" היינו ערב יום כיפור עם חשיכה שאז צריך כל אדם לומר ג' דברים, "**עשרתם**" ר"ל עוד מעט ועברו עשרת ימי התשובה, "**ערבתם**" ר"ל שחלף ערב יום כיפור, "**הדליקו את הנר**" ר"ל שהדליקו את הנרות של יוה"כ ועדיין לא שבנו בתשובה, אוי ואבוי (ההתחיל לומר הוידוי) חטאתי עויתי פשעתי... עכ"ל.

זכרונות רמב"ח (עמוד ע"ה)

שפכי כמים לבך נכח פני ה'

בליל יום הקדוש הי' רבינו ער כמעט כל הלילה, ובין השאר עסק ברמב"ם הלכות עבודת יוה"כ. וסיפר לנו אחד מאנ"ש, שפעם בליל יום הקדוש ברצותו להתבונן בעבודתו הקדושה של רבינו בלילה הקדושה הזאת, עשה את עצמו כישן בביהמ"ד הקטן בביתו של רבינו, **ובלילה בשעה שנים וחצי נכנס רבינו ז"ל לביהמ"ד, והתקרב סמוך למקום שהיו מונחים שם הנרות שהדליקו בערב יוהכ"פ, ושפך את שיחו לפני קונו באמירת תהלים בבכיות עצומות.**

תפארת יואל (עמ' ט"ב)

ימיכם ל האדמה כתיב, אבל כיון שאמר לו השי"ת לא תעבור את הירדן הזה, ע"כ אמר היום לאו ימי ושנותי כי לא יוכל יותר להאריך ימים ע"כ, ויש להוסיף על דבריו דהנה בגמי שם אמרי כיון דחזו דקדמי ומחשכי לי כנישתא אמר היינו דאהני להו ע"כ, ולפי"ז י"ל דהי"נ אלו היה משה יכול עוד ללמוד תורה היה מאריך ימים אע"ג שלא נכנס לארץ אבל כיון שלא היה יכול עוד לצאת ולבוא בדברי תורה ונסתרו ממנו מעיינות החכמה משוי"ה מלאו ימיו, וזשי"ה בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שמלאו היום ימיו, ואמר עוד דמשוי"ה הכי מלאו ימיו משום שלא אוכל עוד לצאת ולבא בדברי תורה.

(עצי חיים)

☆

הן בעודני חי ממרים הייתם עם ה'. והול"ל נגד ה' מהו עם ה', ויובן על פי מה שפיי בנועם מגדים דברי חז"ל לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דבריהם על דין תורה, ר"ל שגם מעשיהם לא טובים היו תולים בתוה"ק, כאילו מצות התורה כך הוא, ע"י פשטים שאינם אמת עכתו"ד, ועל דרך זה היה ג"כ מחלוקת קרח ועדתו שחלקו על משה ועל נבואתו מפי הקב"ה, וכל ראיותיהם הביאו מדברי תורה ע"י שסלפו דרך התורה לדעתם ולרצונם, ולכוונה זו אמר להם משה הן בעודני חי עמכם ממרים הייתם ע"פ ה', ולא אמר נגד ה', שעם דברי ה' בעצמם המרו להפכם נגד רצון הבוי"ת והפכו, ואי"כ כיש אחרי מותי, כי מי יוכיח לברר טעותם, ומשרע"ה היה מקור התורה, ואעפי"כ סילפו דרך התורה בימיו ע"כ דאג מה יהיה אחר מותו.

(דברי יואל)

☆

וילך משה וידבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל וגו'. ונראה בהקדם מה שפירש החתם סופר מאמר הכתוב יקימך ה' לו לעם קדוש וגו' והותירך ה' לטובה בפרי בטנך, כי הנה עינינו רואות השרידים אשר ה' קורא גם המה ינובון בשיבה, ובלי ספק כי הם השלימו נפשם בימי נעורם והם מצד עצמם כבר חתמו ימיהם, רק השי"ת מניחם עוד על האדמה לטובת זרעיהם ותלמידיהם, ולכן אחר שאמר הכתוב יקימך ה' לו לעם קדוש וגו' וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, וברכם בתכלית השלימות באופן שתושלם נפשם בימי נעורם, ומצד שלימות נפשם כבר חתמו ימיהם, וימי הזקנה אשר הותירם ה' על פני האדמה אך למותר, אמר כי בכל זאת והותירך ה' לטובה בפרי בטנך, היינו בשביל פרי בטנך ע"כ, וזשי"ה וילך משה וידבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל, והכוונה על כל דברי התורה והמצוה הנאמרים למעלה היינו שמשה רבינו כבר דיבר אל בניי"י את כל הדברים אשר צוה ה', ויותר לא ניתן לו מן השמים כח זה להשפיע תורה וחכמה לישראל, ולזה המשיך ואמר בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ופירש"י היום מלאו ימי ושנותי

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

מרן הקדושת יו"ט בצאנז בליל יום הקדוש

סיפר רבינו זי"ע מדביקות אביו הגה"ק מרן הקדושת יום טוב זי"ע ברבו מרן הקדוש מצאנז זי"ע, שפעם היה הקדושת יום טוב ז"ל בצאנז ביום הקדוש, ונכספה נפשו לראות את עבודת רבו הדברי חיים ז"ל בליל יום הקדוש אחר התפלה, והלך מאחורי הבית, וטיפס על החלון שהיה גבוה הרבה מן הארץ, ונשען שם על יתד והיה תלוי בין שמים וארץ כל הלילה עד הבוקר.

ושמע שהדברי חיים אמר: "באמת אין צריכים לישן בליל יום הקדוש, אבל מה אעשה הלא אנכי בעל תפלה ושליח ציבור לפני העמוד לכך צריך אני לישן קצת, על כן תמחול להכין לי את המטה", והגבאי הציע את המטה, ואחר כך אמר הדברי חיים את הי"ג עקרים. ואחר כך התחיל בקולות וברקים לקרוא קריאת שמע בדביקות נפלאה והאריך באחד באש שלהבת כל הלילה, ולא קרא רק פסוק הראשונה עד שהאיר השחר ולא נשאר לו שום זמן לישן, וכיון שהאיר השחר הלך להתפלל.

עובדא זו סיפר פעם אחיו הגה"ק רבי משה יוסף מאוהל זצ"ל והוסיף ואמר: כי היינו אז שלשה אברכים שעלינו לידי החלון לראות את עבודת מרן הק' ז"ל, והשלישי בראותו כי מרן ז"ל מאריך באחד ואינו עושה דבר ירד משם והלך לו, ונשארנו על יד החלון אני עם אחי הרב מסיגעט, אבל אחר שעבר זמן מה הרגשתי אפיסת הכוחות שלא יכולתי להחזיק מעמד וגם אנכי ירדתי משם, אבל אחי הרב מסיגעט עמד שם כל הלילה ולא הרגיש שום עייפות וקוי ד' יחליפו כח, וראיתי אז כי עוד יבוא ויעמוד בראש עדת בני ישראל.

ואמר רבינו שאם כי עבודת מרן הדברי חיים ז"ל בזה גדולה עד מאוד, מכל מקום אפשר לראות בזה גם את גודל דביקותו של מרן הקדושת יום טוב ז"ל ברבו מרן הדברי חיים ז"ל עד כדי מסירות נפש שנתלה על היתד כל הלילה ולא גרע עין מרבו הקדוש, וזהו רבותא טפי מעבודתו של הרה"ק מצאנז ז"ל בקריאת שמע.

וכ"ק הגאב"ד רמ"א פריינד זצ"ל ביאר דברי רבינו, שבעבודת מרן הדברי חיים לא היה שום חידוש כי היה מופשט לגמרי מעלמא הדין, וכל עבודתו היתה למעלה מן הטבע לכן לדבר פשוט יחשב עבודתו באמירתו תיבת "אחד" כל הלילה, ואילו עבודת הקדושת יום טוב שגבה מאוד שעמד שם כל הלילה נתלה על החלון זאת היתה מסירת נפש ממש.

(מוש"י ח"א, הללו עבדי ה')

ביום זה נולדתי וביום זה אמות, וטעם הדבר שלא יזכה עוד להאריך ימים בעוה"ז, כי לא אוכל עוד לצאת ולבא וכפירש"י שנסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה, ושוב אינו יכול להשפיע מתורתו לאחרים, והוא לעצמו כבר השלים נפשו בימי נעוריו ע"כ חתמו ימיו.

(ברך משה)

☆

ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו' יבואר בהקדם דברי הגמי עה"פ ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית וכו' מכאן מודעא רבה לאורייתא, פירש"י שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקיבלתם עליכם יש להם תשובה שקבלוה באונס, והקשה הרש"א א"כ דיש להם טענת מודעא למה נחרב ביהמ"ק מחמת עוונותיהם, וי"ל עפ"י המבואר במדרש ליישב ושית התוס' למה כפה הקב"ה עליהם ההר כגיגית הא כבר אמרו נעשה ונשמע כי נעשה ונשמע אמרו רק על תורה שבכתב, ותושבע"פ לא רצו לקבל ולכן הוצרך כפית ההר ע"ש, ולפי"ז כיון דבכפית ההר היה רק על תושבע"פ ותושב"כ קבלו באהבה ורצון, א"כ שפיר מפני חטאינו גלינו מארצינו וחרבה עירנו כיון שעברו גם על תושב"כ אשר ע"ז ליכא מודעא, ובייטב לב כתב פי' הפסוק ועתה כתבו לכם את השירה הזאת זו תורה שבכתב, ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם לשים להם משמרת לדברי תורה בפיהם ע"י הוצאא בפיהם תקנות וסיגים ע"ש, וזהו שאמר הכתוב והיה כי תמצאן אואו רעות רבות וצרות ויוקשה מה זה ועל מה זה הא איכא טענת מודעא, ולזה וענתה השיר"ה הזאת לפניו לעד, היינו מה שלא קיימו תורה שבכתב זה יהיה להם לעד על כל הצרות שיבא עליהם כי על תורה שבכתב ליכא מודעא.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

בגדי לבן ביום הכיפורים. ונראה לפרש על פי שפירש אבא מורי הגאה"צ מוי"ה אלעזר ניסן זללה"ה אבדק"ק דראהביטש מאמר חז"ל (תענית כו:) לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן בנות ישראל יוצאות בכלי לבן שאולים שלא לבייש את מי שאין לו. ונל"פ הענין דהנה נוהגין ללבוש ביוהכ"פ בגדי לבן הטלית וקיטל בגדי מתים, למען לזכור אחריתו כי באלו עתיד האדם אחר פטירתו לתת דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אבל אז אין חכמה ואין עצה לזה לפיים את בוראו כי אם עתה ברגע הן בעודני חי עת לעמוד לפני בוראו בלב נשבר להתחרט על העבר ולבקש סליחה ומחילה מלפניו על כל החטאים וכו', אולי ינחם הי צבאות וימחול לו, ואלו הבגדים שאולין לפי שעה כי הלא הם מיוחדים על אחר

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ה ק"ק עצי התמרים

החתם סופר זי"ע התגלה להישמח משה זי"ע

מרגלא בפומי' דרבינו ז"ל לספר העובדא הידועה שאף שמרן החתם סופר ז"ל לא הכיר את מרן הישמח משה ולא ראו זה את זה, אעפ"כ התגלה החתם סופר בדמות דיוקנו למרן הישמח משה בבית מדרשו באוהעל וביקש ממנו שיעתיר בתפלה עבור בנו.

וגופא דעובדא סיפר רבינו ששמע מאביו מרן הקדושת יום טוב ז"ל, שפ"א בערב יום כיפור הגיע מכתב ע"י הבי דואר מפרעשבורג לאוהעל לביתו של מרן הישמח משה, ועפ"י סיבה לא נמסר המכתב להישמח משה ונתעכב עד ממחרת יום הכפורים.

בליל יום הכפורים באמצע התפלה קרא הישמח משה ז"ל את הר"ר אברהם צבי ז"ל שהיה מתלמידי החתם סופר ז"ל, וביקש ממנו שיצייר לפניו את דמות דיוקנו של החתם סופר בתוארו ובצורתו, (כי הישמח משה ז"ל לא הכיר את החתם סופר ולא ראהו ורק ממרחק עמדו בקשרי ידידות) והר"ר אברהם צבי ז"ל תיאר לפני הישמח משה ז"ל את דמות דיוקנו וקלסתר פניו של החתם סופר ז"ל, ואז הבין הישמח משה כי הי' זה החתם סופר שנתגלה לפניו באמצע התפלה בדמות צורתו כעומד ומבקש ממנו טובה, והישמח משה זצ"ל התפלל עליו לישועה.

במוצאי יום הכיפורים שאל הישמח משה אם לא בא מכתב מפרעשבורג, והשיבו לו שבא מכתב ולא מסרוהו לו מחמת איחור הזמן, ואמר הישמח משה שמכתב כזה מהחתם סופר היו צריכים למסור לו.

כאשר מסרו את המכתב להישמח משה ז"ל וקרא בו, ראה שהחתם סופר כתב לו שבנו אברהם שמואל בנימין הוא הגאון בעל כתב סופר זצ"ל נחלה ל"ע וצריך רחמים לרפואתו, והבין אז הישמח משה סיבת הדבר שנתגלה לו אתמול דמות דיוקנו של החתם סופר ז"ל, שרצה לבקש ממנו שיתפלל עבורו ויעורר רחמים על בנו.

והיה רבינו אומר, שענין זה לראות את דמות הצדיק במרחק יש שני מדריגות בזה, א' שרואים את צורת הצדיק בדמיון (אמנם אין לזה קשר להצדיק עצמו), ויש שהצדיק בעצמו שולח את צורתו למקום אחר, ומדריגה זו שהצדיק ישלח את צורתו במקום אחר לא הי' רק אצל רבותינו תלמידי הבעש"ט ז"ע. ומעובדא זו מוכח שמרן החתם סופר ז"ל בצדק יחשב כאחד מרבותינו תלמידי הבעש"ט ז"ע. ובל"ק: "דאס וואס דער חתם סופר האט זיך באוויזן צום זיידן, און נישט סתם אז דער זיידע האט אים געזען, די מדריגה איז געווען נאר ביי תלמידי בעש"ט".

(מוש"י ח"ה, וכן הוא בתהלה למשה)

פטירתו אלא ששואל אותם לשעה זו למען להכניע לבבו בזכרו אחריתו ובוודאי כי בני עליה הם א"צ להכניע לבבם להתעורר בתשובה מכח אלו הבגדים המזכירים אחריתו של אדם כי הם בלאו הכי שבים בתשובה בכל עת ובכל שעה מפחד ה' ומהדר גאונו וכל שכן ביום הגדול והנורא הזה אשר לא יוכלו עמוד כמו רגע בלא תשובה אמיתית בלב שלם ובלב שמח ולמה לובשין גם הם בגדים אלו אין זה אלא שלא לבייש מי שאין לו בחיי זו להתעורר מאליו וצריך הוא לבגדים הללו לעוררו, וזייש יוצאים בכלי לבן שאולין מאחר הפטירה שלא לבייש מי שאין לו ר"ל התעוררות אחר מבלעדי זה.

(ויטב פנים)

☆

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ולבאר הכתוב יי"ל דהנה כל החילוקי כפרה וגם יוהכ"פ מכללן אינם מכפרין אלא בצירוף עם תשובה כדקיי"ל ביומא אמנם לכאורה הרי לא יתכן לעשות תשובה אלא על אותן החטאים שזוכרין ויודעין אותן ומתוודים עליהם ומקבלין על עצמם שלא לחטוא עוד בהנה דזהו התשובה עליהם משא"כ אם שכח ואינו מרגיש בעצמו שחטא א"כ הרי אינו יודע על מה לשוב ואיך יצוייר שיעשה תשובה אמנם אם הבוכ"ע עוזר ועושין תשובה עכ"פ על הידועים אליו אזי הקב"ה מכפר גם אל אותן החטאים הנשכחות ממנו ואינם נרגשין אצלו שאין יודע מהן רק הבוכ"ע לבדו וכמו שדרשו חז"ל חטאת לחי חטא שאין מכיר בו אלא הי' וגם על זה הקב"ה מכפר ברוב רחמיו וחסדיו. וזייש הכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם דעצומו של יום מסוגל לטהר אתכם מכל חטאתיכם ולא תימא שאינו מכפר אלא על החטאים שזוכרם האדם ועושה עליהם תשובה לז"א לפני הי' תטהרו גם מחטא שאין מכיר בו אלא הי' מ"מ תטהרו ומאמר הכתוב בכפילא מכל חטאתיכם ומלבד זה גם לפני הי' תטהרו שמתחילה צריכין לשוב ולטהר עצמן מאותן החטאים הידועים לו ומרגיש בהם ואז הבוכ"ע מכפר על הכל.

(דברי יואל)

☆

ויי"ט הי' עושה בצאתו בשלום מן הקודש אשרי העם שככה לו וגו', ויש להבין שייכות אומרו אשרי העם שלמעלה הימנו, ואפי"ל דהנה הכהן הגדול שזכה לצאת בשלום מן הקודש בודאי הי' צדיק גדול דאל"כ לא הי' יוצא משם בשלום כנודע מ"מ ברוב ענוותנותו לא תלה הדבר בזכותו ובצדקתו רק בזכות הציבור שעשו תשובה וכדרך כל הצדיקים ואפשר שמהאי טעמא עשה הכהי"ג סעודה זו לכל העם להודות להם שבזכותם יצא הוא בשלום מן הקודש וכמו"כ עם קדוש בני ישראל בודאי לא החזיקו טיבותא לנפשייהו לומר שבזכותם יצא הכהי"ג בשלום מן הקודש וחשבו כולם שהכהי"ג בזכותו ובגודל צדקתו זכה לזה נמצא שהכהי"ג תלה יציאת בשלום בזכות העם והעם תלו בזכותו וזייש ויי"ט הי' עושה בצאתו בשלום מן הקודש שעשה יי"ט וסעודה לכל העם לפי שהכהי"ג חשב בדעתו שרק בזכות הציבור יצא בשלום וכמו"כ הם חשבו שבודאי בזכותו יצא וזהו עמו הנבחר של הקב"ה דלא מחזיקו טיבותא לנפשייהו וע"כ אשרי העם שככה לו.

(ברך משה)

☆

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ויתבאר עפ"י מה שאמרו חז"ל דבתשובה מיראה זדונות נעשות לו כשגגות ובתשובה מאהבה זדונות נעשות לו כזכיות, והנה ביוהכ"פ הוא הזמן שהאדם צריך לחטהר לפני הי' מכל עוונותיו ולעשות מהם זכיות, אמנם לזכות לתשובה מאהבה הרי הוא דבר קשה מאוד, אכן כתב א"ז זללה"ה בתפלה למשה על הכתוב למען שמך הי' וסלחת לעוני כי רב הוא, דהנה כבר האריך הפרשת דרכים דלרעה אין דנין את האדם על שם סופו, אבל לטובה דנין על שם סופו. והנה כל ישראל עתידין לשוב קודם ביאת המשיח בתשובה תתאה, ולאחר ביאת המשיח בתשובה עלאה, ולפי זה ראוי לדון אותם לטובה על שם סופם, כאילו כבר שבו, ושורש הדבר שראוי לדון על שם סופם, נצמח משמו הקדוש הוי"ה שמורה היה הוה ויהיה, ובו יתי"ש אין זמן, ועבר והוה ועתיד אחד הוא, ועל כן מה שעתיד להיות כבר היה, וזה שאמר למען שמך הוי"ה, המורה שהעבר והעתיד אחד הוא לפניו, לכן וסלחת לעוני, כי ראוי לדון לטובה על שם סופו כאילו כבר שבו, כי רב הוא, פי' אף שרב הוא, מכל מקום אין לך דבר שעומד בפני התשובה והתשובה מכפרת בעד הכל, עכ"ד. ומעתה יי"ל שהתוה"ק מבטיחנו כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' לפני יהוי"ה תטהרו, שביום הכיפורים נזכה שיאיר עלינו שם הוי"ה שמורה שהעתיד והעבר והוה חד הוא, ואז זוכה האדם להמשיך עליו בחינת שם הוי"ה, ועל כן ביום הקדוש הזה כיון שמאיר עלינו שם הוי"ה שמורה שלעתיד ישובו כל ישראל בתשובה מאהבה, והקב"ה מצרף טוב העתיד, על כן יפה מעלת היום שאף בעשות תשובה מיראה נעקרו כל הזדונות והשגגות ונעשות זכיות. וזה שאמר הכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכ"ם, אפילו בעת שישארו רק שגגות שלא ישובו אלא מיראה, מכל מקום נזכה להטהר ויעשו מהעונות זכיות, מטעם כי לפני הוי"ה תטהרו, דביוהכ"פ מאיר עלינו שם הוי"ה ולכן יצרף הי' עכשיו את טוב העתיד להיות, ועתידין ישראל לעשות תשובה מאהבה לעתי"ל.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ וגו' (לא ז). יש לבאר מה שהדגיש הכתוב שמשה רבינו אמר זה ליהושע לעיני כל ישראל.

ואפשר לפרש הכוונה בזה, דכל חכמת משה ענמוונותיה דיהושע (ע' מרגוס יונתן במדבר יג טז) משם פן יחלש כוחו מגודל ענוותנותו, ולפיכך קרא לו ויאמר אליו לקח על פי שמדת הענוה מעלתה גדולה עד למאוד, והיא נחושה בחמת לכל אחד ואחד, ומי לו גדול ממשה רבינו בעלמו שהיה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב ג), מכל מקום לעיני כל ישראל, כשהדבר נוגע להנהגת כלל ישראל, אין להשתמש במדה זו, רק חזק ואמץ בגאון ועוז ובגבורה לקדושה, ולא חזוי מכל רוחות שבעולם.

מרשימות הרה"ח ר' יצחק (איטשע) גוטמאן ז"ל מתלמידי רבינו בעיר סאטמאר יצ"ו

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו' למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלהיכם (לא יב). פירש"י והוא מאמר חכמינו ז"ל בסמ' חגיגה (חגיגה ג.), האנשים ללמוד, והנשים לשמוע, והטף למה באו לתת שכר למביאיהם, עכ"ל.

ונראה לפרש כוונתם בשנחקור תחלה בעצם המעות של הבאת הטף, דהנה בשלמא אלו הטף הבאים מבתים שההורים הם אנשים פשוטים, ואינם רואים אצל הוריהם שום חיות והתעוררות למצוה, להם הוא למעלותא להביאם שמה, כדי שירגלו אלו שהילדים הבאים מבתים שההורים הם ירא"ה אלו שהם מתנהגים, וילמדו ממה לעשות כמותן, אבל אותן הילדים עצמן הבאים מבתים של ירא"ה, ורואים בביתם אלו שמכירים את עצמן לקראת כל מצוה ומצוה בקדושה ובהתלהבות, טף אלו למה באו, הגם שהם גורמים לילדים המאריך להתעלות, מכל מקום להם עצמם אין שום תכלית בביאתן, ומדרבה יכול לבוא להם מזה רעה וזעק, כי שמה ברואתם אלו שהילדים הבאים מבתים פשוטים עושים המצות כמצות אנשים מלומדה, יבואו המה לעשות גם כן כמותם.

ובזה יבואר מקרא קודם ומאמר רבותינו ז"ל, דיש לומר דהכתוב שאמר למען ילמדו מיירי מהטף הבאים מבתים פשוטים, ולזה אמר הכתוב כי תכלית הבאתן הוא למען ילמדו וירגלו את ה"ת, היינו כדי שילמדו אלו לירגלה את ה', כי על ידי שירגלו אלו שהילדים הבאים מבתים של ירא"ה אלו שהם עושים את מצות ה', ילמדו גם כן לעשות כמותם, אבל רבותינו ז"ל שהקשו הטף למה באו מיירי מאותן הילדים הבאים מבתים של ירא"ה, ועל זה הקשו מצוה הזאת מה טעם יש בה, הלא מדרכה הבאתן זה יכול להיות להם למכשול ולפוקה, ועל זה תמהו דמכליתן הוא כדי ליתן שכר למביאיהם, היינו כי בזכות ביאתם, יוכלו שאר הילדים ללמוד מהם, ועבור כן יבואו מביאיהם על שכרן משלם.

דרשת פרקי אבות בעיר סאטמאר יצ"ו, מפי הרה"ח ר' משה האנדלער ע"ה שהיה נוכח שם

וחרה אפי בו ביום ההוא וגו' ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה (לא יז). יש לעיין דכיון שהמוזכר ישראל שהמה מאמים בשביל מטמיהם, למה כתבה התורה אמר כך (פסוק יח) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, כי למה יתפייבו עוד הפעם בעונם מהה כזו, הלא כבר התחרטו והתוודו על מטמיהם.

אך הענין הוא, כי נריכים לדעת דכל דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס:), ואף בשעה שבתים פורענויות גדולות על רשעי עם ישראל, ורואים שבתים עושים קשים ומרים, וההסתר פנים היא גדול ביותר, מכל מקום תלילה לעזוב את התמונה בשביל זה, רק נריכים לדעת כי הכל הוא בהשגחה פרטית, והקב"ה רצה עוד את עמו ישראל מעולם, ואף בתוך הזעפים הקשים ביותר ובתוך הצרות הגדולות ביותר שעברה על רשעיהם, לא עזב הקב"ה את עמו, הלא עמו אנכי הלא כיון דלזה הבורח להביאן שמה, הלא הוא אחד מששה ס', וכבר אמר הכתוב (קהלת ז ה) שומר מצוה לא ידע דבר רע, ועל כן אין לחוש שמא יגמא מזה שום דבר רע חלילה.

נצרה כתיב (תהלים לג טו), ואף שהכל היה מכוסה במכסה, ולא ראו את המשגחה שמשגיח הקב"ה עליהם, מכל מקום מצמיחים בני מצמיחים לדעת שלא עזבו השי"ת מעולם, ולא הכל היה בהסתרת פנים, ותלילה להתרחק ולהתנתק מהשי"ת בשביל זה, ותלילה לבזבז את הממונה בשום פנים.

על כן תלילה לנו לומר על כי אין אלהי בקרבי מצמוני הרעות התלה, כי אין זה אמת, דתלילה דאמת נמצא הקב"ה בתוכנו, והוא היה והוה ויהיה תמנו לעולם, ולכן אם אומרים על כי אין אלהי בקרבי מצמוני הרעות התלה, על זה אמר הכתוב ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, כי בודאי אני אם אלא שאני מוסתר בהסתר. ועליו לדעת כי לפי שאבדנו כל אלה, אבדנו ההוריס, אבדנו המשפחות, אבדנו כל הצדיקים הקודמים, אבל דבר אחד לא אבדנו, וזהו האל מי, כי את השי"ת לא אבדנו בשום פעם, כי היה תמנו מעולם, והוא יהיה עמנו לעולם.

דרשת כל נדרי תש"ו*, הושענא רבא תשכ"ב

*דרשה זו היתה דרשה הראשונה שנשא רבינו על אדמות אמעריקא, והבית המדרש היתה מלאה מאנשים שנעדרו משפתם וקרוביהם אצל מלחמת העולם השניה, ורבינו ניצל ההזדמנות לעורר את הלבבות שיעשו תשובה אם ההרהרו חלילה אחרי מדותיו יתברך, ואמר את דיבורים הללו בבכיות נוראות, וגם כל העם גענו בבכיות עצומות שהיה בוקע רקיעים.

וחיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות (לב כא). ליתא בגמרא (סנהדרין ה.) מאי רעות וצרות, אמר רב רעות שנעשו צרות זו לזו כגון זיבורע ועקרבא. ופירש"י לתמרינן במס' עבודה זרה (לף כה:) תמימי לעקרבא וקריבי לזיבורע ומילופע סכנתא, הלכך היכא דנכתיב זיבורע ועקרבא נעשות צרות זו לזו, דלית ליה תקנתא לא בקריבי דקשה לעקרב ולא בתמימי דקשה לזיבורע. ויש לעיין דמסו כוונתו שיהיו הצרות בגולה בתופן שיהיו צרות זו לזו, ואיך דומה הנמשל אל המשל.

ויש לומר דבאמת כללא הית לן דהצרות והגלות מכניע את לב האדם לשוב אל ה', וכדכתיב (דברים ד ג) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה וגו' ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו, וכן דרשו ז"ל (שמו"ר פכ"ג ס"ד) מדכתיב (שמות יד י) ופרעה הקריב, שהקריב לבן של ישראל לאביהן שבשמים. אבל בעוה"ר אנו רואים איך שהצרות פועלים את ההיפך, דלהרבה אחר כל הצרות שעברו על רשעיהו, עוד נתרחקו יותר מן התשובה, והרבה עזבו את דתם לגמרי ל"ע.

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם (לא ל). יש לדקדק בשינוי הלשון, דפתח בלשון השירה הזה"ת שהיא לשון יחיד, ומסיים עד תומ"ס שהיא לשון רבים.

ואפשר לפרש דמה שאמר הכתוב עד תומ"ס לא קאי על השירה אלא על כל קהל ישראל, והענין בזה כי ידוע מה שכתב הרמב"ן (סו"פ האזינו) וכן מבואר בכל הספרים הקדושים שבשירת האזינו מרומז כל מה שהיה ושעתיד להיות בשלך כל הדורות, עיי"ש.

[וכידוע הסיפור עם הרמב"ן ז"ל (הובא בקב הישר פכ"ג) שהיה לו תלמיד אחד ושמו מבגר שיצא לתרבות רעה, וכשנסע לארץ ישראל הרמב"ן ז"ל הגד לו מי הציקך עד הלום שכפרת בתורת משה, השיב לו כי פעם אחת שמע מיך שדרש הוא כי בפרשת האזינו כלול כל אחד ואחד, והיה בעיני לפליאה שאמי גם כן נרמז בתוכה, ואז התפלל הרמב"ן ז"ל על ס' שיאיר עינו וימצא שמו בתוכה, עד שבא פסוק בפימו (דברים לב כו) אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם, ותותיות שליסים מפסוק זה רמזי תיבות מבגר].

ולזה אמר וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת, עד תומ"ס, פירוש עד תום כל הדורות ישראל, כי כל דבר ודבר שעתיד לעבור עליהם מרומז בדברי השירה הזאת.

ליל שב"ק האזינו תשכ"ד, וס"ג האזינו (שובה) תשכ"ז

[והנסיונות נעשו גדולות יותר ממה שהיו מקודם, וכמו שהתירץ בזה הרמב"ס בהגרת תימן, כי בכל עת צרה נופלים יהודים מתומנתם, ובכל פעם נעשות הנסיונות גדולות יותר והתמונה בה' חלם יותר ר"ל].

ולזה אמר הכתוב והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות, רצות וצרות, רעות שנעשו צרות זו לזו, רצה לומר דהרפואה שהוכרך להועיל להציל לתשובה ושעבוד הלב, זה עצמו גרם להם צרה, כי על ידי זה נתרחקו עוד יותר מן התשובה, שעל ידה עזבו הרבה את דתם ותמונה בה'. על כן העצה היעוצה לזה הוא ועצתה השירה הזאת לפניו לעד, והשירה קאי על התורה (סנהדרין לח.), ולזה לומר דבזמן כזה העצה הוא להתדבק בהתורה הקדושה, ובזכות התורה נזכה להשאר דבוק בהש"ת לעד ולנצח נצחים.

ס"ג נצבים-וילך תש"ג

וילך משה וידבר את הדברים האלה

חסיד אחד בא פעם אל הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע והיה אצלו כמה שבועות ויהי בהתקרב זמן ומועד הפרידה חשב החסיד בליבו הן זה כמה שבועות שאני יושב פה ואני כבר חפץ לנסוע לביתי ועדיין לא שמעתי מרבי הקדוש שום דרך בעבודת ה' וכדו', ובמחשבה זו הלך החסיד להפרד מרבו, ויהי כאשר נכנס לחדרו של הרה"ק מראפשיץ ראה אותו הולך בחדרו אנה ואנה כדרכו בקודש, ופתח את פיו בחכמה, הנה כתיב בפרשתן וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל, וכי משה רבינו הלך לבית כל אחד ואחד ואמר לו את דבר ה', רק הפירוש כך הוא, וילך משה היינו שהלך בחדרו אנה ואנה בדביקות, ועי"ז וידבר אל כל ישראל, שבזה דיבר אל כל ישראל והאיר להם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, ובזה הבין החסיד שאע"פ שלא שמע מרבו כלום מ"מ ע"י שמקשר את עצמו אל הצדיק, בזה מאיר הצדיק לכל אחד ואחד וממנו נקח לעבוד את ה'.

הן קרבו ימיך למות

בספר מים חיים מביא שמקובל מנכדי הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זצוק"ל שנלב"ע ביום כ"ה באלול שנת תקמ"א בשב"ק פרשת ניצבים וילך בעת סעודת רעוא דרעוין, שמגודל דביקותו בהשי"ת יצתה נשמתו הקדושה במיתת נשיקה והוא בן נ"ה שנים, ובאותו שב"ק שנפטר קראו לו לעלות לתורה לעליית שישי וקראו לפניו פרשה זו "הן קרבו ימיך למות" ואמר אז הרה"ק מזלאטשוב שזה רומז אליו, שתיבת ה"ן היינו כמספר שנותיו נ"ה שנים, קרבו ימיך למות, היו"ד של ימי"ך מרמז על שמו יחיאל ושאר האותיות של ימיך והלמ"ד של למות הוא השם מיכ"ל, עכדה"ק. ואכן בשב"ק זו לעת ערב יצתה נשמתו בטהרה.

וידבר משה את דברי השירה הזאת

הרה"ק ר' שמחה בונם מפרשסיחא נכנס פעם להיהודי הק' וביקש ממנו היהודי הק', שיאמר איזה פסוק והוא יגיד עליו דברי תורה, ונפל בפי הרה"ק ר' בונם פסוק הנ"ל וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם, והיהודי הק' נענה לעומתו "תומם" ולא אמר שום דיבור יותר מזה, והצדיק ר' בונם נהנה מאוד ושיבח מאוד את התורה שאמר היהודי הקדוש, ובאותו מעמד היה נוכח גם הרה"ק ר' חנוך העניך מאלכסנדר, והיה שואל ומתמה להרה"ק ר' בונם זצ"ל שיפרש לו את דברי היהודי הק', שלא מבין מה הוסיף בזה, ואמר לו שכוונתו היה שמרע"ה דיבר אל כל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם, מלשון תם ושלם, דהיינו שהשלימם שיהיו תמימים ושלימים. (ער האט זיי גאנץ געמאכט) לה' ולתורתו.

שובה ישראל עד ה' אלוקיך

זקן אחד בא להרה"ק ר' ישכר דוב מבעלזא זצוק"ל ואמר לו: רבי, הגעתי לשנות הזקנה ואני רוצה לשוב בתשובה שלימה על חטאת נעורי, וביקש ממנו שיסדר לו דרך תשובה, אמר לו הצדיק: אם אתה מתחרט עליהם באמת זו הוא התשובה הנכונה, ושאל אותו הזקן, ומהו שיעור החרטה, נענה הצדיק ואמר: אספר לך מעשה, סוחר אחד נזדרז והקדים לבוא אל היריד הגדול שבלייפציג, והביא עמו כמה קרונות של סחורה, שהביקוש עליה היה רב, בו ביום שנכנס לעיר, התחילו יורדים גשמים, ולא פסקו כמה ימים, ולא יכלו שאר הסוחרים שבסביבה להביא מאותה הסחורה ליריד, וכל אלה שהוצרכו לסחורה זו באו אל הסוחר לקנות, והוא בראותו שכל כך מרובים הקופצים על סחורתו, דחה אותם מיום ליום, כדי להרבות במחיר הסחורה, וכן עשה כל הימים שירדו גשמים, ומחיר הסחורה עלה מיום ליום, פתאום באמצע הלילה חדל הגשם, ולמחרתו בבוקר השכם היה היריד מלא מסוחרים שבאו עם סחורתם, והמחיר יריד בבת אחת פלאים, ועתה, סיים הצדיק, אם תמצא שגודל חרטתך על חטאת נעוריך, היא כגודל חרטתו של אותו סוחר כשראה מה עלתה לו, והתחרט על שלא מכרם בזמן שהיה מחירים רב, וכמו"כ אתה צריך להתחרט על כל רגע ורגע שלא עשית תשובה, ואם תתחרט כך תידע שעשית תשובה כראוי.

☆

בימי נעוריו של הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע היה דר בעיר אחת ויושב כל היום בבית המדרש ועוסק בתורה, והיה דר באותה עיר בעל עגלה אחד יהודי פשוט שנסע פעם בערב שבת מדרכו לביתו ולא הספיק לבוא מבעוד יום עד שחשך עליו היום, והגיע לביתו כשכבר היה ליל שב"ק, הכה עליו לבו להבעל עגלה על שחילל את השבת ובא לפני הרב דמתא וסיפר לו במר נפשו את אשר אירע לו בפעם הראשונה לחייו, וביקש ממנו שיתן לו תשובה על החטא שבא לידו, והקל בענשו וציוהו לתת ליטרא אחת נרות לבית הכנסת על שבת, וסר חטאתו ועוונו יכופר, ולהרה"ק מזלאטשוב נודע מדבר התשובה שנתן הרב לבעל העגלה, ולא ישר הדבר בעיניו, היתכן, בעון חילול שבת ליטרא נרות, ותמה מאוד על זה בלבו, אך לא הגיד דבר, הגיע יום ערב שבת ובעל העגלה הביא ליטרא נרות לבית הכנסת והעמידם על המקום המיועד לנרות, אחרי עבור זמן מה עוד קודם שבאו המתפללים לקבלת שבת, והנה כלב התפרץ פתאום לבית הכנסת וחטף את הנרות ואכלם, ראה הבעל עגלה את

הנעשה והלך בשברון לב להרב דמתא, וסיפר לו שתשובתו לא נתקבלה, הרב השיב לו שאך מקרה הוא ואל ידאג מאומה ובערב שבת הבא יביא ליטרא נרות אחרות לבית הכנסת, ובערב שבת הבא הביא הבעל עגלה שוב הליטרא נרות שלו לבית הכנסת והדליקם לכבוד שבת וקודם שהגיע שעת קבלת שבת והנרות הותכו וימסו לגמרי, ולא נשאר מהם לשבת כלום, הלך הבעל עגלה שוב להרב וסיפר לו את אשר קרהו והרב ציוה לו להביא גם בערב שבת השלישי ליטרא אחרת של נרות, עשה הבעל עגלה שוב כדברי הרב והפעם כשהגיע זמן תפילת שבת נכבו לפתע הנרות, הבין הבעל עגלה שמן השמים לא מקבלים את תשובתו ובצער רב הלך שוב להרב, אמר לו הרב: נראה לי שאותו האברך הלומד בביהמ"ד הוא הוא שמקלקל לך, עצתי איפוא שתסע להבעש"ט ותספר לו את כל המאורע, נסע הבעל עגלה למעזיבוז וסיפר לפני הבעש"ט את כל המוצאות אותו, והשיב לו הבעש"ט: התשובה שנתן לך הרב היא נכונה, בערב שבת הבא תביא שוב ליטרא נרות לבית הכנסת ואני מבטיחך שהפעם לא יארע להם שום מכשול, והא לך מכתב שתמסור להאברך ר' מיכל, בא הבעל עגלה בשמחה לביתו, ומסר את המכתב לר' מיכל, ובערב שבת הביא ליטרא נרות לביהמ"ד ושום סיבה לא אירעה להם הפעם, ודלחקו יפה לכבוד שבת, כדבר הבעש"ט, ור' מיכל פתח את המכתב של הבעש"ט וירא והנה הבעש"ט מבקש אותו שיבוא אליו, הדבר היה ביום ג' או ביום ד' ולא אחר ר' מיכל מלמלא בקשת הבעש"ט וישכור תיכף עגלה ויסע למעזיבוז, הדרך למעזיבוז היתה מהלך של שעות אחדות אך הסוסים נטו מדרך הישרה ותעה ימים אחדים רצופים, עד שהגיעו למעזיבוז בערב שבת עם חשיכה, רגעים אחדים לפני הדלקת הנרות, כשבא ר' מיכל להבעש"ט אמר לו הבעש"ט: הצלתי אותך מחילול שבת, וראית וידעת שיהודי שנכשל בחילול שבת והוא מיצר ודואג על כך ולבו נשבר בקרבו, אזי ליטרא נרות מספיק למדי בשבילו כי בשברון לבבו מחטאו כבר נתרצה עוונו.

☆

פעם אחת בא להרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע בעל תשובה אחד ובידו פתקא מאחד הצדיקים שפסק עליו כמה וכמה עינויים ותעניות וסיגופים, וכבר נעשה האיש חלש ממקצת הסיגופים שהתחיל לקיים, ויאמר הרה"ק מליזענסק להאיש: אל תעשה דבר מכל אותם הסיגופים ויהי לבך בטוח שלא תסע מכאן עד כי תעשה תשובה שלימה, וקרא הרב לבנו הרה"ק ר' אלעזר ואמר לו: ראה הנני נותן בידך את האיש הזה להשגיח עליו במאכל ובמשתה עד שיהיה בריא וחזק כאחד האדם, וכאשר ירגיש עצמו חזק בגופו תביאהו אז אלי, ויעש ר' אלעזר כדברי אביו הק', ויהי כאשר שב האיש לאיתנו והביאו לפני אביו התחיל הרה"ק לדבר לפניו בגנות החטאים, ובערך הפגם שפגם בנפשו בעברו על גזירת המלך ובהיותו ממרה את אדון כל, עד כי התמרמר האיש מאוד ויבך בכי רב, עד שהגיע לכלות הנפש, ואז אמר לו הרה"ק מליזענסק: בני, אמור נא עתה בפיך וידוי על החטאים, "אשמנו", ויאמר האיש "אשמנו" ומיד נתעלף ונפל לארץ מגודל מרירותו והרגשת עוצם החטא, ויהי כאשר נתעורר מעלפונו אמר לו הרה"ק: עתה לך נא לנוח וכאשר תשוב נפשך אליך תבוא עוד הפעם אלי, רק אל תתענה ואל תסגף את עצמך חלילה, ולאחר ימים אחדים בא עוד הפעם אל הרה"ק, והתחיל לדבר עמו שוב בגנות החטא וציוה עליו לאמר: "בגדנו", ויאמר האיש "בגדנו" ונתעלף שוב מגודל מרירות לבו, וכן עשה עמו כמה וכמה פעמים ובכל פעם אמר עמו רק מלה אחת מהווידוי, עד שסיים את כל הווידוי ואז ציוהו שיסע לביתו לשלום, והאיש נעשה לבעל תשובה גמור.

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

שמעתי מאאמו"ר הקדוש זי"ע בשם רבינו הקדוש בעל דברי חיים זי"ע, כי בכל ערב יום הכיפורים בסעודת שחרית ציוה לנגן אין כאלקינו, וסיפר אח"ז בשם רבו רבינו הקדוש מראפשיץ (בעל זרע קודש) **זי"ע שאמר דרך בדיחותא כדרכו בקודש ביחודא עילאה משתעי מילין דחכמותא** (עיי' מ"ש בדברי תורה מהדו"ק אות צ"ז בד"ה או י"ל וכו', מ"ש מרן הקדוש בעל דברי חיים כי בעת שהי' רבו הקדוש מראפשיץ הנ"ל אומר מילתא דבדיחותא בעומק כוונתו ויחודיו רעשו השמים עכד"ק), כי למה אומרים אין כאלקינו אחר התפלה הלא הוא שבח גדול וראוי הי' לאומרו קודם התפלה. והי' כי אם יאמרוהו קודם התפלה יחשבו שכבר התפלל ואין צריך עוד להתפלל עד כאן דבריו הקדושים (בדרך צחות).

ואמר אאמו"ר הפשט שבסוד בזה, כי נודע ונרשם בסידור התפלה סדר עליית עולמות שצריך האדם לעלות בתפלתו מתפלת העשייה קודם הודו ועולם היצירה בפסוקי דזמרה והבריאה ביוצר אור וברכת ק"ש ועולם האצילות בשמ"ע ואח"כ שארית האצילות. וכן הכוונה באין כאלקינו שהוא כנגד עשי' ומי כאלקינו כנגד עולם היצירה וכו' וכן כל הד' עולמות עד א"ס, ע"כ כשיאמרו שבח זה שהוא עלי' בד' עולמות בקצרה יחשבו כי א"צ עוד להתפלל ולעלות כסדר בד' עולמות שכבר יצאו בזה באין כאלקינו שעלו כנ"ל, זהו דברי **אאמו"ר בקצרה, אך מה עמקו דברי הקדוש** (זקיני בעל זרע קודש) **הנ"ל בודאי עוד יותר לאין שיעור** [וכמובן מזה שסיפר תלמידו רבינו הקדוש מצאנז זי"ע דיבור זה בעת מקודש בשנה כעריוה"ק], וכן הי' דרכו של אאמו"ר כמה פעמים לפרש על אתר על דרך הסוד נפלא בשמעו דברי קדושים כאלו זי"ע, ואכמ"ל, ורשמתי אך זה לדוגמא יען הוא פשוט בפשט שבסוד לכל רואה בסידור.

דברי תורה, ד-קא

דורש טוב

השם "שבת תשובה" מורה שהשבת יש לו מעלה מיוחדת על יתר ימי התשובה. ונראה לתת טעם לדבר, **כי לכאורה צריך להבין** איך יכול החוטא לתקן חטא שהוא במעשה, על ידי תשובה שהוא רק במחשבה שבלב ובוידוי פה, הלא אמרו ז"ל (קדושין גט:) שאין מחשבה ודיבור מוציאין מידי מעשה. **והתינח** תשובה מאהבה, שהזדונות נעשים כזכיות (יומא פו:), זה אינו נחשב כהוצאה מידי מעשה, שהרי אינו מבטל את המעשה אלא מהפכו לזכות, **אבל** תשובה מיראה, שצריך לבטל את זדון המעשה, היאך תועיל לזה המחשבה והדיבור. **עוד צריך להבין,** למה בתשובה מיראה נעשים הזדונות כשגגות, ממה נפשך: אם תועיל התשובה, יחשב החטא כלא היה, ואם לא תועיל, למה נחשבת הזדון כשגגה.

אמנם שתי התמיהות בהדא יתורץ, על פי מה שאמרו ז"ל (אבות ד, ט): "עבירה גוררת עבירה", ואם כן עיקר התשובה צריכה להיות על החטא הראשון שממנו נסתעפו שאר החטאים, שהרי שאר החטאים כבר נחשבים כשגגה או כאונס, מאחר שעבירה גוררת עבירה. **ולפי זה,** הרי לכל חטא קדמה מחשבת החטא, שעליה אמרו (יומא כט.): "הרהורי עבירה קשים מעבירה", וממילא גוררים אח"כ את מעשה העבירה, ואם כן, לעולם כל מעשה חטא אינו אלא כשוגג וכאונס, ולפיכך כשעושה תשובה על המחשבה שקדמה למעשה החטא ומתקנה, שוב לא נשאר אלא המעשה שהוא כשוגג, **ולכן בתשובה מיראה הזדונות נעשים כשגגות.**

ובזה הרווחנו להבין איך יכולה מחשבת התשובה להוציא ולבטל מעשה עבירה, כי באמת אין התשובה מוציאה אלא מידי מחשבת עבירה בלבד. **אמנם מעלה יתירה יש בשבת קודש,** כמו שאמרו במדרש (בר"ר י, ט): "ויכל אלקים ביום השביעי אתמהה" [ופירש ה"מתנות כהונה", כי איך אפשר לומר שגמר הקב"ה את המלאכה ביום השביעי, והכתיב "וישבות ביום השביעי"]. ומתרץ המדרש: "מה היה העולם חסר מנוחה, באה שבת באה מנוחה". **הרי לפנינו שהשביתה בשבת נחשבת כמלאכה וכמעשה,** ולכן נחשבת השביתה כמצות עשה, אף שאינו אלא העדר עשיה, שקדושת השבת מחשיב את המחשבה כמעשה. **ואם כן התשובה בשבת, אף שהיא מיראה, מכל מקום מאחר שכמעשה דמיא, היא מוציאה גם ממעשה עבירה, ונעקר החטא לגמרי, ולא נשאר אפילו שוגג, וזהו מעלת התשובה בשבת.**

שם משמואל

וילך משה: תרגום יונתן: וילך ואזל משה למשכן בית אולפנא, ז"ל עפמ"ד (סוטה י"ג:) לא אוכל עוד לצאת ולבא מאי לצאת ולבא וכו' א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן לצאת ולבוא בדברי תורה מלמד שנסתתמו ממנו שערי חכמה, לכן הלך משה כתלמיד צעיר לבית אולפנא ללמוד תורה מפי חכמי הדור.

(ילקוט דוד)

☆

לא אוכל עוד לצאת ולבוא: רש"י: לצאת ולבוא בדברי תורה מלמד שנסתתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה, ז"ל ע"פ מה דאיתא (גיטין י"ג:) ההוא מקרי דדקי דאדריה רב אחא על דעת רבים דהוה פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אישתכח דדייק כוותיה, נמצא לפי"ז הואיל ולא אשכח כמשה שפניו היה כחמה ופני יהושע כלבנה היה הקב"ה צריך להתיר השבועה ולהשאיר את משה בחיים לפיכך נסתתמו ממנו שערי חכמה ממילא אז יהושע היה דייק יותר ממנו.

(עיטורי תורה)

☆

וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו ועזבני: קשה תיבת "ועזבני" מיותר פשיטא הוא שאם עובדים ע"ז ממילא מוכח עזבו את ה', י"ל ישראל באו בטענת מודעה רבה לאורייתא א"כ יש להם דין ב"נ וב"נ פטור על עבודה בשתוף אבל הם גם זאת לא עשו אלא "ועזבני" לגמרי.

(תפארת יונתן)

☆

והנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה: י"ל לפי שפירשו המפרשים שלכך היה משה צריך למות במדבר שאם יבא לארץ ישראל יחיה לעולם ויש חשש שיעשו ממנו אלוה, וזה שאמר "הנך שוכב עם אבותיך" ולמה לא בא לא"י ויחיה לעולם ותירץ בגלל "וקם העם הזה וזנה" ויעבוד ע"ז יש חשש שיעש ממשה אלוה וכשם שנפרעים מן העובד כך נפרעים מן הנעבד.

(חדות יעקב)

☆

על כי אין אלקי בקרבי: לכאורה קשה הלא שמירה בבעלים פטור אף במזיק וישראל הם נוצרי עדותיו וה' שומר ישראל א"כ למה יענשו אפי' אם חוטאים, י"ל כיון שאומרים "אין אלקי בקרבי" היינו שאין הקב"ה שומר ישראל ע"ז אומר להם "ואנכי הסתר אסתיר פני מהם" ואז אין זה שמירה בבעלים והמזיק חייב.

(החיד"א)

שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעונך. יש לפרש הפסוק עפ"י אמרם ז"ל (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע נצחו מוטב ואם לאו ילמד תורה ואם לאו יקרא קר"ש ואם לאו יזכיר ליום המיתה, ושלשה דברים אלו תורה וקר"ש ויום המיתה נרמזים בפסוק זה, "שובה ישראל ע"ד" – רומז לקר"ש, ע"ין של שמע ודל"ת של אחד, כידוע, "קחו עמכם דברי"ם" היינו דברי תורה כפשוטו, "ושובו אל ה'", היינו שיזכור שישוב נפשו אל ה' בעת בוא פקודתו, וזה שיש לרמז ג"כ בפרשת האזינו "לו חכמה ישכילו זא"ת" רומז על תורה ע"ד "זאת התורה", "יבינו לאחריתם" הוא יום המיתה, "איכה ירדוף אח"ד" רומז על אחד דקר"ש וכאמור.

(אמרי נועם)

שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעונך. יתבאר דהנה אמרו חז"ל עבירות שבין אדם לחברו אין יוהכ"פ מכפר עד שירצה את חבירו, שבתחלה צריך לשוב מה שחטא בינו לבין חברו, ורק אח"כ יוכל לשוב במה שחטא בבין אדם למקום, וזהו שובה ישראל עד ה' אלוקיך, עד ולא עד בכלל, דהיינו שמקודם תשוב בדברים שבין אדם לחברו, כי כשלת "בעונך" מפני שעדיין אתה נכשל בדברים הנוגעים בינך לבין חבירך, ואח"כ קחו עמכם דברים "ושובו אל ה'" בדברים שבין אדם למקום.

(חתם סופר)

☆

אם יהיה חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, איתא במדרש אם יהיה חטאיכם כשנים שמסודרים משמשת ימי בראשית, אז כשלג ילבינו ואם לאו לא אמחול לכם, ויש לפרש על פי מה דאחז"ל (שבת קה:) כך הוא דרכו של היצר הרע, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לך ועבוד ע"ז, א"כ שפיר מישב דברי המדרש, אם העבירות מסודרין, דהיינו מקודם עבירה ואחר כך עבירה יותר גדולה, אם כן מוכח דהוא מחמת הסתת היצר, משום הכי מוחל להם, דמי מעכב שאור שבעיסה מעכב, אבל אם העבירות אינם מסודרים רק שעשה עבירה גדולה מקודם א"כ זה לא בא מכח הסתת היצר הרע על כן לא אמחול לו.

(חנוכת התורה)

☆

אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים וכו' ועיניתם את נפשותיכם, במדרש אי' דביום הכפורים מזכיר הקב"ה חטא אדם הראשון, והיא פלאי, ויתבאר עפי"מ דאיתא בגמ' (יומא ע"ו.) הני חמשה עינויים כנגד מי כנגד ה' עינויים שבתורה והא אנן שש למדנו ותירצו ששתיה בכלל אכילה היא, ואיתא במדרש (ב"ר י"ט ה') עץ הדעת שאכל אדם הראשון ענבים היה שחוה סחטה לו ושתה, והתירוץ שלו היה למה אכל משום שהציווי היה שלא יאכל מעץ הדעת והוא רק שתה, ושתיה לאו בכלל אכילה, אבל ממה שלמדו לגבי יו"כ ששתיה בכלל אכילה נסתרה תירוצו של אדם הראשון לכן "ביום הכפורים הקב"ה מזכיר חטאו של אדם הראשון".

(שלל רב)

אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים וכו' ועיניתם את נפשותיכם וגו', וי"פ דהנה מכל הפרשה משמע שכל דיני יוהכ"פ לא נצטוו רק על עצם היום הזה, ולא מבערב, ובסוף הפרשה אמר בתשעה לחודש בערב, וצ"ב שזה סותר לכל הפרשה, ונראה לפרש, דידוע שאחרי מעשה העגל עלה משה למרום בר"ח אלול, ושהה שם מ' יום עד יוהכ"פ, ואז אמר לו הקב"ה סלחתי כדבריך, וכן ציוה הקב"ה אז לקבוע יום זה כיום הכיפור לדורות עולם, ומיד ירד משה בעצם היום הזה, כדי להודיע לישראל עניני יום הכיפור, וכדי לבשרם שהקב"ה אמר סלחתי, נמצא לפי"ז באותו הפעם היה יוכ"פ נוהג רק מבעצם יום העשירי, יען שרק בבוקר בא משה ממרום לצוות דיני יוהכ"פ, אבל לדורות ציוה להתחיל בתשיעי בערב, נמצא לפי"ז מכוון היטב הכתובים, "אך" בעשור לחודש "הזה", היינו שרק בפעם הזאת, "יום" כיפורים הוא, "בעצם היום הזה", ולא מבערב, אך בסוף הפרשה כתב, חוקת עולם "לדורתיכם", אז ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש "בערב", שלדורות הבאים ציוה לקבוע יוכ"פ מבערב.

(חתם סופר)

☆

ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש מערב עד ערב תשבתו שבתכם, ואפשר לומר הכוונה ע"ד המוסר שבזה בא הכתוב לתרץ היות שהבטיחה תורתינו הק' שיו"כ יכפר על כל חטאי האדם, ומדוע איפוא אחר התענית שלנו ביוהכ"פ והתפילות שאנו מתפללין בו ביום על גאולת ישראל למה אינה עושה רושם להחיש גאולתינו ופדות נפשינו, אך התירוץ הוא כדברי הזוה"ק צווחין ככלבים הב הב שכל בקשתינו בימים נוראים הוא רק על פרנסה ולא על גלות השכינה, וזשה"כ כמתמה למה "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש" ז' תענית של תשעה באב שאנו מתענין על חורבן בית מקדשינו, "בערב" היינו בגלות שנקראת ערב, ולמה עוד לא נושענו, אבל התירוץ הוא יען "מערב עד ערב תשבתו שבתכ"ם" היינו שהשביתה שאנו שובתים ביום כיפור אינה כי אם לטובתינו למען נשיג חיים ופרנסה ושאר צרכינו, לכן לא הועיל יו"כ לצאת לחירות עולם.

(נועם מגדים)

☆

שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים ועולת התמיד מנחתה ונסכיהם, בבעה"ט אי' ביום הכפורים כתיב שעיר עזים אחד חטאת ולא כתיב לכפר לפי שיום הכפורים מכפר, ולפי"ז קשה מה נשתנה שעיר המוספים כאן שלא נאמר בו "לכפר" ואילו בפר ושעיר של עבודת היום של יוהכ"פ הנאמר בפר' אחרי שכתוב בהם "לכפר", ונראה עפי"מ שאחז"ל (פסחים נט:) ואכלו אתם אשר כפר בהם מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, הכוונה שאין הבעלים מתכפרים עד שלא אכלו הכהנים את הבשר, לכן שעיר המוספים של יום הכיפורים שהוא מחטאות הנאכלות ולא נשלמה כפרתן עד שיאכלו הכהנים מהבשר והואיל ועכשיו יום הכיפורים ואין הכהנים יכולים לאכול מן הבשר עד הערב לא נשלמה הכפרה באותו יום ע"כ לא כתב בו "לכפר" משא"כ פר ושעיר של עבודת היום שהוא מן החטאות הנשרפות ואין שם אכילת בשר אז בזמן ההקרבה נשלמה כפרתן כתיב בהו "לכפר".

(תורת יקותיאל)

אופן עשיית בתים לתפילין (טו)

השלמות בדיני הכנסת הפרשיות להבתים

[לז] לקרוא הפרשה

קודם שמכניסים את הפרשיות להבתים צריך לקרותה כדי שלא תתחלף פרשה בפרשה אחרת[1]. וי"א שצריך לחזור ולקרותם בדקדוק גדול ובעיון היטב אם אין שם פסול[2].

[לח] בקי בצורת האותיות

ראוי ונכון שהמכניס הפרשיות להבתים שיהיה בקי בהלכות סת"ם[3].

[לט] בלילה

מותר להכניס הפרשיות להבתים בלילה. [וה"ה שמותר לעשות הבתים בלילה], אע"פ שלילה לאו זמן תפילין[4].

[מ] נפלה התפילין

תפילין שנפלו בשעת הכנסת הפרשיות אין צריך להתענות[5].

---

1. כתב בשו"ע (או"ח סימן לב סעיף כא) "כל פרשה אחר שיכתבנה יקראנה היטב בכוונה ודקדוק פעמים ושלש. ויחזור ויקראנה קודם שיתננה בתוך ביתה, כדי שלא תתחלף פרשה בפרשה". ולפי המבואר בשו"ע טעם הבדיקה, כדי שלא תתחלף הפרשיות, משמע שאינה צריך להגיה עוד הפעם לפני הכנסת הפרשיות, וסגי ההג"ה שהגיה לאחר כתיבת הפרשיות, ועיין בהערה הבאה.

והנה הבדיקה הרי הוא לכאורה רק בתפילין של ראש, שכותבים כל פרשה בקלף נפרד, ומכניסים בביתה. וצריכים ליזהר שלא יתחלף. משא"כ בתפילין של יד כותבים ארבע הפרשיות בקלף אחד.

והנה בביאור הגר"א (שם) מציין מקור לדין זה ממה דאיתא בגמרא (גיטין יט:) "הני בי תרי [אותם שני עדים] דיהיב גיטא קמייהו [שהגט נמסר לפניהם], צריכי למיקריה [תריכים לקרוא את הגט קודם נתינתו]". וכתבו בתוס' (שם ד"ה צריכי) שר"י היה רגיל לקרות הגט קודם הנתינה ולאחר הנתינה, עיי"ש.

2. כתב בתיקון תפילין (עמוד קסט) "ואז יקרא וידקדק בהם עוד היטב טרם שיכרכם בשער", וכ"כ בקסת הסופר (סימן כב ס"א) "אע"פ שכבר קרא כל פרשה ופרשה כמה פעמים, בכל זאת כשהוא בא להניחם לתוך הבתים צריך לחזור ולקרותם בדקדוק גדול ובעיון היטב, אם אין בהן איזה פסול". וכ"כ במלאכת שמים (כלל יט ס"א) "וגם יראה על ידי זה שלא אירע בה טשטוש דיו או פסול אחר בין כתיבה לנתינתה אל הבית. וגם יעיין אם נתייבש הדיו היטב".

והנה במשנת הסופר (סימן כב ס"א בביה"ס ד"ה לחזור) כתב שדברי הקסה"ס צ"ע דבשו"ע מבואר הטעם שצריך לבדקה משום חשש חילוף הפרשיות, ולפי"ז סגי בהבטה בעלמא, ועי"ש שמסיק שאם אחר שהגיהם הניחם במקום משומר ובטוח באופן שאין חשש שנתקלקלו אח"כ, אז בשעת הכנסתם להבתים סגי בהבטה בעלמא לראות שלא יתחלפו. ומ"מ גם בכה"ג ראוי לראות ולהסתכל היטב, משום שמצוי לפעמים שמנגיעת יד המזיעה, ובפרט בימות הקיץ נפסלים. וכבר היה מקרים שמיד המגיה עצמו נפסלו בלא ידיעתו.

3. כפי המובא לעיל לשון הקסת הסופר "אע"פ שכבר קרא כל פרשה ופרשה כמה פעמים, בכל זאת כשהוא בא להניחם לתוך הבתים צריך לחזור ולקרותם בדקדוק גדול ובעיון היטב, אם אין בהן איזה פסול", ואם אינו בקי בהלכות סת"ם איך יבדקנה בדקדוק גדול ועיון היטב. אמנם לפי המובא בשו"ע שצריך רק לבדקה שלא החליף הפרשה, אין הוכחה מכאן שצריך להיות בקי בדיני סת"ם.

4. כתב בשו"ת פני מבין (או"ח סימן י', הובא במאסף לכל המחנות סימן ל ס"ד) שמותר לעשות קשר של תפילין בלילה.

וז"ל: "שאלת אם מותר לעשות קשר תפילין בלילה, כיון דלילה לאו זמן תפילין. וכתבת דבאמת קיי"ל לילה זמן תפילין, רק חכמים גזרו שלא להניח תפילין וכו'. הנה בפמ"ג (סימן יח) חקר כך לענין ציצית שנקשרו בלילה וכן בשבת, ולענ"ד נראה דבספר נאות דשא להגאון בעל לבושי שרד העיר דלא משכחת לן כלל ציצית כשרים בעולם, דהרי מטילין ציצית קודם שלבשו כמו שכתב מג"א (סימן יט), וא"כ לפי מה דקיי"ל כלי קופסא פטורין מציצית, וכל זמן שאינו לובש הטלית אין בו שום חיוב לעשות ציצית, ורק כשלובש הוא בקום ועשה שמתחייב להטיל ציצת, אבל כל זמן שאינו לובש הוה עשיה שלא לצורך, ונמצא אח"כ כשלבשו הוה תעשה ולא מן העשוי כיון דמעיקר היה שלא לצורך, והוה מחוסר מעשה הלבישה, וא"כ לא משכחת ציצית כשרים בעולם, והאריך בקושיא זו. ותירץ דע"כ הדבר פשוט דמעשה הטלת ציצית כיון שהוא הכנה והזמנה למעשה הלבישה, ועושה הציצית עבור שרוצה ללבוש הטלית, הוי הכל מעשה אחד ולבושא אריכתא, ובעת שלובש נגמר אז מעשה הטלת הציצית, וכאילו אז הטילם בבגד עכתו"ד. וא"כ לפי"ז אף אם עשאם בלילה ע"כ כשרים, דע"כ צריך לומר דנגמר מעשה הטלת הציצית בעת שלובש הציצית וכאילו אז הטילם בבגד וכו'".

וכ"כ בדעת תורה (סימן יח סק"א) בשם הדעת קדושים שכתב בפשיטות דמותר לעשות ולתלות הציצית בלילה כמו דמותר לכתוב תפילין בלילה, דעיקר המצוה היא ההנחה והלבישה ולא העשייה. וראיתי לציין שבספר אלף כתב (ח"ב אות תקפא) הביא בשם הגה"ק משינאווע זצ"ל שלא יכתוב הספר בלילה, ולא ביאר הטעם וכתב שם שנראה שיש בזה טעם ע"פ סוד.

5. שו"ת שבט הלוי (ח"ה סימן ה סק"ד) וז"ל "היכי דמתרמי כמה פעמים שנופל ח"ו תפילין מיד הסופר אם מהני פדיון ובכמה. לפענ"ד פשוט דהא דמבואר (באו"ח סימן מ) דהחמירו ממנהג ישראל להתענות בנפילת תפילין בלי נרתיקן, לא החמירו כן בסופר שעובד על התפילין ונפלו דרך עבודתו, אע"פ שהיה צריך להזהר בזה, ולכ"ע מהני פדיון, והפדיון אני רגיל להורות כדי אכילת יום א'".

ו' תשרי

הגה"ק רבי ארי' לייב משפאלע זי"ע
"דער שפאלער זיידע"

מתולדותיו

נולד בשנת תקפ"ה לאביו ר' ברוך שהי' נין ונכד להרה"ק המהר"ל מפראג זי"ע.

כשראה אביו במעלליו שמצטיין בכשרנותיו שלחו לביתו של הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע ושם נתגדל, ועל ידו גם זכה ליעוץ מים על ידי הבעשטה"ק זי"ע, הי' תלמיד מובהק להגה"ק בעל ה"תולדות יעקב יוסף" זי"ע.

לא רצה לקבל עליו שום משרה של רבנות, מתחלה נדד עפ"י עצתו של הבעשטה"ק מכפר לכפר ומעיר לעיר ברחבי רוסיא ואוקריינא, להחזיר את בני ישראל לאביהם שבשמים, וכל מקום בואו הי' משמש או כמשמש ביהכ"נ או כמלמד, שבע שנים נדד גלות, ואח"כ התיישב בעיר שפאלע ועל שמה נתפרסם.

נפטר בשיבה טובה ביום ו' תשרי שנת תקע"ב, וע"פ צוואתו לא כתבו כלום על מציבת קבורתו, רק יום פטירתו.

דער "שפאלער זיידע"

אודות השם שנקרא בתפוצות ישראל מסופר עובדא כדהלן, מרן הבעש"ט הק' זי"ע לפני שנתפרסם הי' צדיק נסתר, והי' הולך גלות מעיר לעיר, פ"א הגיע לכפר הסמוכה לעיר אומן, ששם הי' גר ר' ברוך, ר' ברוך הי' עשיר גדול ובעל מכנים אורח גדול, והבעש"ט הלך ללון בביתו של ר' ברוך, בלילה כאשר שכב ר' ברוך לישון ראה פתאום אור גדול בוקע מחדר שהי' ישן הבעש"ט, ירד ממטתו מהר לראות מה האור הגדול הזה, והלך ליד אותו החדר והציץ לתוכו, וראה שאחד מעניים יושב על הארץ ואומר תיקון חצות בבכיה רבה ולידו עומד איש גבוה קומה וזקנו יורד על פי מדותיו ופניו מזהירים מאוד, פחד גדול נפל על ר' ברוך ונפל בחלשות על הארץ, כששמע הבעש"ט את קול הנפילה הלך לראות מה זאת, וראה את הבע"ב ר' ברוך בחלשות, התחיל לטפל בו עד שהעיר אותו מחלשותו, הבין ר' ברוך שהעני לאו איש פשוט הוא, ובקשו מחילה על שלא נהג בו כבוד הראוי, הבעש"ט גזר עליו שבל יגלה דבר מאשר ראו עיניו, וברכו שיושע בזרע של קיימא, הרהיב ר' ברוך ושאל את העני מי הי' האיש השני שראה שם, השיבו הבעש"ט כיון שזכית לראות אגלה לך מי הי', הזקן הי' זקינך הרה"ק המהר"ל מפראג זי"ע והגיע הזמן שנשמתו הוכרחה לרדת לעולם לתקן תיקונים גדולים ואתה זכית שבבן אשר תוליד יתגלגל נשמה קדושה זו, וע"כ תקרא את שמו של בנך אשר יולד לך על שמו "לייב", והוסיף הבעש"ט בעזרת ה' אני יהי' על הברית ואברך את הילד, ואכן כך הי' ולר' ברוך נולד בן זכר ור' ברוך עשה משתה גדול וקרא כל עניי העיר להסעודה, וגם הבעש"ט הגיע להברית והי' עומד בין העניים, ודרכו הי' שאחר הברית כשהוציאו את הרך הנימול ואצל מי שעברו עם הילד בירך את הילד, אמר ר' ברוך לה"קוואטיר" שילך עם הילד גם אצל העניים שגם הם יברכו את הילד, כשעבר ליד הבעש"ט הניח הבעש"ט את ידו על הילד ואמר: הנה אנכי עם הארץ ואיננו יודע לברך ברכות בלשון הקודש, אבל אני זוכר מה שאבי לימדני בחומש בפסוק "ואברהם זקן" ש"זקן" הוא פשט "זיידע" שאברהם אבינו נעשה "זיידע של כלל ישראל", ועל כן אני מברך את הרך הנימול שיהי' זיידע של כלל ישראל כמו אברהם אבינו, שחוק גדול נפל על כל השומעים את הפשט של אברהם זקן ומהברכה, והתחיל לקראותו בשם זיידע'לע, וכך נשאר בשם זה אף לאחר שנתפרסם והתיישב בעיר שפאלע, הי' כולם

ימי ההילולא

ה' תשרי

- נפתלי בן יעקב אבינו ע"ה משבטי י-ה - ב"א שכ"ז
- רבי נפתלי כהן צדק ב"ר יצחק הכהן אב"ד לובלין - ת"י

ו' תשרי

- רבי יצחק חיות ב"ר מאיר טיסמעניטץ - תקס"ה
- רבי ארי' לייב ב"ר ברוך משפאלע (שפאלער זיידע) - תקע"ב
- רבי דוד ב"ר אברהם אפענהיים מניקלסבורג - תצ"ז
- רבי נחום ממאקרוב ב"ר מרדכי מטשערנאבל - תרי"ב
- רבי מרדכי ב"ר דוד מטאלנא - תרל"ב

ז' תשרי

- זבולון בן יעקב אע"ה משבטי י-ה
- רבי דוד ב"ר אברהם אפענהיים זצ"ל אב"ד פראג (מועד דוד) - תצ"ז

ח' תשרי

- רבי נח מלעכאוויטש ב"ר מרדכי - תקצ"ג
- רבי אלעזר ניסן ב"ר משה טייטלבוים מדראביטש - תרט"ז
- רבי שמעון ב"ר זוסמאן סופר אב"ד פאקש - תרצ"א

קוראים אותו "דער שפאלער זיידע".

ענותנותו

במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, התבטל עצמו לפני כל אחד, ולא נתן מעולם לקראו בשם רב או רבי וכדו' רק בשם "זיידע", פ"א בליל שב"ק בעת עריכת שלחנו הטהור אמר להחסידים שיש לו עגמת נפש שנדמה לו כאילו איחר היום להדליק את הנרות, והחסידים התחילו כל אחד לדבר על לבו להרגיע אותו, ואמרו לו שהדבר אין יכול להיות כי כתוב לא יאונה לצדיק כל און, וכדו', כאלו דברי תנחומים, אחד מהחסידים שהי' יושב שם שהי' ידוע לאיש אמת מאד, אחרי שכולם אמרו את דבריהם, נענה ואמר "ודאי שהרבי צריך לעשות תשובה, וכי דבר קל הוא ספק חילול שבת", נהנה הרה"ק משפאלע ואמר בתרעומות להחסידים שוטים שכמותכם, הלא יכולתי בגללכם למות בלי תשובה.

לדורון ולתפלה ו"למלחמה"

בשנת תק"מ הי' רעב גדול במדינות רוסיא ופולין, והסבל והצער הגיע עד לב השמים, עיני ישראל היו נטיות למנהיגי וצדיקי הדור שישתדלו וירבו בתחנה ובקשה לפני מלך קל רם ונשא שירחם על עמו ישראל, הרבה צדיקים שלחו מכתבים להרה"ק משפאלע שירעיש עולמות, כי ידעו כי מלומד בנסים הוא, הדבר נגע עד לבו הטהור, ואמר: יעקב אבינו הכין עצמו לשלשה דברים לדורון ולתפילה ולמלחמה, ולתפילה, אנו מתפללים כל היום ועדיין לא נענו, לדורון אנו מונעים לחם מפינו ונותנים צדקה, אין לנו ברירה אחרת אלא לקחת את הדרך השלישי "למלחמה", כתב מכתבים לעשרה צדיקים גדולי הדור, ומהם הרה"ק הרבי ר' זושא, הרה"ק ר' יעקב שמשון משיפיטווקא, הרה"ק ר' וועלוויל מזיטאמיר, זי"ע, שיבואו אצלו, הצדיקים אכן באו לקול קריאתו, לאחר שבאו אצלו אמר להם: דעו נא רבותי שיש לי דין תורה עם הקב"ה ואני עושה אתכם לדיינים, ואף שלפי דין תורה התובע הולך אחר הנתבע, אבל כיון ד"לית אתר דפנוי מיניה" ובפרט כאן דעל כל "בי עשרה שכינתא שריא" אפשר לקיים כאן את הדין תורה, ופקד להשמש שיכריז ש'לייב בן רחל תובע את השי"ת לדין תורה, והדין תורה יתקיים כאן לאחר שלשת ימים, כל השלשת ימים ישבו הצדיקים בתענית לא פסק פיהם מתורה ותפילה, והתקדשו עצמם בסילודין, וביום הרביעי ישבו הצדיקים מעוטפים בטלית ותפילין, ונתנו רשות הדיבור להרה"ק משפאלע, הרה"ק משפאלע התחיל לטעון טענותיו ואמר: בשם אנשים והילדים של יהודי רוסיא וכו' אני תובע את השי"ת לדין תורה, ואני שואל למה גזר עליהם רעב, הרי חז"ל אמרו שהקב"ה מקיים משמרתו של תורה וא"כ הרי כתוב בתורה כי לי בני ישראל עבדים, ואנו פוסקים שהאדון חייב במזונות אשתו ובניו של העבד, ואיך יתכן שהקב"ה יעשה תורתו פלסתר, ואם יטען המקטרג שהעבד אינו עובד את אדונו כראוי, שתי תשובות בדבר א) לא מצאנו הלכה שאם העבד מתעצל בעבודה האדון פטור ממזונות של אשתו ובניו, ב) הלא כל מה שהעבד מתעצל בהעבודה היא משום שהאדון העמיד מסית יצר הרע להסיתו למנעו מעשות פקודת האדון, א"כ המניעה היא מצד האדון ולא מצד העבד, וסיים הרה"ק משפאלע מוכן אני לישבע שאלמלא היצר הרע הי' כל יהודי עובד את ד' כראוי, הדיינים עינו בדין, והסכימו בדיניהם שהדין עם הרה"ק משפאלע והכריזו שלשה פעמים שהקב"ה חייב לפרנס את נשי ישראל וילדיהן, וכשם שהסכים בית דין של מטה כן יסכים בית דין של מעלה, ושתו לחיים

ימי ההילולא

ט' תשרי

- **התנא רבי עקיבא בן יוסף - ג"א תת"פ**
- **רבי חיים ב"ר אברהם אבלי הלוי זצ"ל אב"ד קלימינטוב - תנ"ט**
- **רבי דוד הלוי ב"ר שמואל זצ"ל (סדר הנהגלת אדם) - תקע"א**
- **רבי נפתלי הירצקא ב"ר יעקב פרץ זילבערמן מראצפערט - תרנ"ח**
- **רבי אליעזר זוסמאן ב"ר מרדכי אפרים פישל סופר (עט סופר ילקוט אליעזר) - תרס"ג**
- **רבי יצחק זאב ב"ר חיים סאלאוויטשיק בריסק, ירושלים - תש"כ**

יום הקדוש

- **הנביא זכרי' בן יהודיע הכהן**
- **האמורא רב אחאי ב"ר דרבה בר אבוהו - ד"א רע"א**
- **רבי נפלי חיים הורוויץ ב"ר מאיר מדזשיקוב - תרנ"ה**
- **רבי משה יצחק ב"ר נפתלי אלימלך מפשעווארסק, אנטווערפען תשל"ז**

י"א תשרי

- **האמורא רב טביומי מר ב"ר אשי - ד"א רכ"ה**
- **האמורא רב הונא ברי' דמר זוטרא - ד"א רכ"ז**
- **רבי אברהם אביש ב"ר צבי הירש זצ"ל אב"ד פראנקפורט (ברכת אברהם) - תקכ"ט**

י"ב תשרי

- **רבי אברהם המלאך ב"ר דוב בער המגיד ממעזריטש - תקל"ז**
- **רבי צבי הירש הלוי ב"ר אברהם ארקער - תקפ"ח**
- **רבי יחיאל מיכל ב"ר משה מזוועהיל - תרט"ז**
- **רבי שמואל ב"ר מנחם מענדל מליובאוויטש (מוהר"ש) - תר"מ**

בשמחה רבה ונסעו כל אחד לביתו, עברו כמה ימים וממשלת רוסיא מצאו פתרון להביא הרבה תבואה ממקומות נדחים שברוסיא שעד עכשיו לא הי' אפשרות להביא משם, וע"י זה הוזלו כל התבואות בזול גדול והרעב כלה מן הארץ.

אהבת ישראל

פ"א בא נכנס אליו איש אחד מצורע מכף רגל עד הראש עם קיטל, כשיצא האיש ראה המשמש שהאיש נתרפא כולו, ולא הי' ניכר עליו שום רושם של צרעת, אח"כ נכנס המשמש אצל הרה"ק משפאלע וראה שהרה"ק משפאלע מלא צרעת, והתחיל לצעוק על מה עשה הרבי ככה, והרה"ק משפאלע לא ענה כלום, אח"כ נכנס המשמש עוד פעם וראה שהרה"ק כבר נתרפא מהצרעת, התפלא המשמש ושאל את הרבי על פשר הדבר, ענה לו הרה"ק משפאלע כי כשנכנס האיש אלי לא הי' לי שום רפואה בשבילו, הייתי מוכרח לקחת זאת על עצמי והאיש נתרפא, אח"כ טענתי לפני הש"ת מה פשע שלקיתי בצרעת, אז ריפאו גם אותי.

מליצה ישרה

פ"א אמר הרה"ק מרוזין זי"ע שהרה"ק משפאלע הי' רגיל להתחנן לפני הקב"ה: רבש"ע, וכי בשביל נצחון בדבר מועט שיש לך עם ישראל, יסבלו כל כך את עול אורך הגלות, יש לך סכסוך עם בני ישראל הם אומרים "השבינו ד' אליך ונשובה" ואתה אומר "שובו אלי ואשובה אליכם", ובשביל כך אתה מעכב את הגאולה וממתין עד שיעשו ישראל תשובה, אני נשבע לך בדיקנא קדישא שלי שישראל לא יעשו תשובה קודם הגאולה, הוסיף הרה"ק מרוזין אף אני אומר כך, אבל את זה אני מבטיח בבירור שכשיבוא מלך המשיח בוודאי יעשו תשובה, שכן יש להם לישראל טענה צודקת, אנו אומרים בתפילה "ומפני חטאינו גלינו מארצנו" מפני פירוש לפני, כלומר עוד טרם שחטאנו כבר נגזר עלינו גלות, שהרי בברית בין הבתרים נגזרו עלינו ארבע גליות, וכשם שגזרת גלות קודם שחטאו כך אתה צריך לגאלם קודם שעשו תשובה.

ח' תשרי

הגה"ק רבי אלעזר ניסן טייטלבוים מדראהביטש זי"ע

מראש צורים אראנו

מרן הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע הי' בנו יחידו של מרן הישמח משה זי"ע (יחיד היה לאביו ולאמו אין כי אם בת אחת ה"ה הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה אשת הגה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, ויסופר שהתנצל פעם לפני מורו ורבו הרה"ק החוזה מלובלין שאין לו כי אם הבן עם הבת, והשיב לו רבו: טוב מעט בכוונה) שהי' בן הגאון הגדול רבי צבי הירש מק"ק פרעמיסלא זצ"ל שהי' תלמיד חכם מובהק, ומתפרנס בדוחק מיגיע כפו, והיה נצר למשפחות מיוחסות, ויחוסו מגיע עד לדוד המלך ע"ה כידוע מה שאמר הישמ"ם דמצד אביו התייחס להרמ"א ולהמהרש"א, והמהרש"א התייחס לרש"י ולר' יוחנן הסנדלר עד דוד המלך.

ומדי דברי בו מענין היחוס להרמ"א כדאי להעתיק דברי ההספד שנשא הייט"ל במלאות השלושים לפטירת אביו הק' ובתוך ההספד סיפר ומנה את שבחי אביו ז"ל והי' מדבר גם מגודל ענוותנותו שהיתה ג"כ בהפלגה גדולה מאוד מאוד, ואמר שאין זה חידוש כל כך יען שהמידה הזאת ירושה הוא מאבותינו הקדושים כי שמע מפי זקינו מאוה"ג מרן הישמ"ם זצוקללה"ה איך שפעם אחת נגזרה גזירה רעה על ישראל ועת צרה היא ליעקב ושלח שליח מיוחד לקראקא להשתטח על ציון קברו של זקינו הרמ"א ז"ל ואמר להשליח: תאמר לזקיני ז"ל, אנוכי ידעתי ומכיר את טבעי בני משפחתינו שהמה בטבעם נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד וידעתי שגם הוא הי' שפל ברך בעיני עצמו, והאיש מש"ה עניו מאוד ולא ידע את גדולתו וקדושתו, על כן אני אומר לו שהוא הוריד תורה לישראל וה' עמו שהלכה כמותו ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א וכוחו גדול עד מאוד, ובכח הזה היכולת בידו לבקש ולעורר רחמים על אחב"י הנתונים בצרה ולבטל גזירה רעה מעל ישראל.

וזרח השמש

בחודש תמוז שנת חמשת אלפים וחמש מאות וארבעים ושש ליצירה (שנת ה'תקמ"ו) זרח השמש בעיר שינאווא כאשר נולד הגה"ק רבי אלעזר ניסן לרבינו משה איש האלוקים מרן הישמח משה זי"ע אשר שימש אז ברבנות בעיר שינאווא, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת חי' שרה בת הרבני הנגיד המפורסם מו"ה ניסן מפרעמיסלא ז"ל, ונקרא שמו בישראל אלעזר ניסן על פי מעשה שהי': דביום הוולדו ראה אביו בחלום ענין גדול וגם דברי הגמ' (ביצה טו:) מעשה ברבי אליעזר שהי' יושב ודורש כל היום כולו, ועל דבר זה נקרא אליעזר אולם השמיט היו"ד וקראו אלעזר על שם אחד מאבותיו הזקנים שהי' שמו אלעזר, ושם ניסן ע"ש חותן משה מוה"ר ניסן מפרעמיסלא ז"ל.

במעלליו יתנכר נער

כבר משחר טל ילדותו נראו בו סימני טהרה כי לגדולות נוצר ושזה הקטן גדול יהי', יראת ה' הי' חופף עליו כל היום כל רואיו יעידון כי הוא זרע ברך ה', ומסופר כי פע"א בהיותו נער קטן שלחו אביו לקנות דבר מה והלך בשמחה רבה ורקד בכל הדרך מגודל שמחתו כי זכה לקיים מצות כיבוד אב.

כבר בנערותו נודע בתוך הקהל כי עלה למעלה בתורה וחריפותו ובקיאותו הי' למופת בעין כל, וכאשר למד בחדר

רק חומש ותהלים דקדק בלימודו וחידש חידושים נפלאים, ואביו הישמ"מ מביא דבריו בספרו תפלה למשה (על תהלים קמ"ט אות ב) וכותב שם בזה הלשון: בני היניק והחכים כ' אלעזר ניסן שיחי', וכן מביא עוד בספרו ישמח משה ח"ג בשם בנו היניק (במסכת כתובות דף כ"ט) ועוד בכמה מקומות

בעת היותו כבן שמונה שנה בלילה הראשונה של חג הסוכות אביו וגם גיסו הגה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע אשר הי' בעת ההיא סמוך על שולחן חותנו ישבו בהסוכה והילד שעשועים התנמנם מעט על השולחן כדרך הילדים וכאשר הקיץ ופתח עיניו ראה על אדרת התלוי בסוכה לנוי שהי' כתוב באותיות גדולות מוזהבות כעין של אש תיבת "מגן אברהם" ותיכף שאל מי כתב האותיות, וגיסו שאלו אי' כתוב מגן אברהם, השיבו הכי לא תראה והראה לו באצבע, ואביו שמר את הדבר והי' יושב ודומם.

בהיותו בן תשע שנה חלה חולי גדול והי' מסוכן מאוד, ואביו הישמ"מ הצטער מאוד בראותו הבן יקיר לו הוא בסכנה עצומה כ"כ ושפך את לבו אל ה' לעורר רחמים עליו, ובראותו מות מרחפת על פני הנער לקח שני אנשים כשרים ושלחם לליזענסק על הציון של הרה"ק בעל "נועם אלימלך" זי"ע ואמר להם: כאשר תבואי לחצר בית החיים תאמרו בפה מלא "אנחנו מנדרים פרוטה לצדקה בעד הנשמה אשר תלך ותגיד לנשמת הרבי ר' אלימלך כי באו על ציונו הקדוש להתפלל", ואז ירוצו כל הנשמות הנמצאות שם בעת ההיא להגיד ולהודיע להרה"ק הנ"ל, ושם בעולם האמת דבר יקר הוא אצל נשמת המתים אשר יכולים להשתכר פרוטה שנותנים לתועלת נשמתם, על כן כל אחד ירצה להקדים למען יזכה הוא במצות הפרוטה, ואחר שתאמרו כל זה, תלכו להתפלל על קברו בעד בני, עוד אמר להם שידייקו לראות את השעה בדיוק מתי התפללו על הציון הקדוש.

השלוחים נסעו לליזענסק, ואחרי כמה שעות הקיץ הבן יקיר שהיה זה כמה ימים על מיטתו כאבן דומם, וקרא אבא! אבא! הישמ"מ ניגש אליו בתמהון לראות מה קרא עמו, אמר לו הילד שעשועים: אבא מעתה אהיה בריא אולם בבריאות השלימות, ושאלו אביו: בני מאין אתה יודע, השיב לו הילד: שבזה הרגע היה אצלי יהודי נכבד ותוארו כך וכך, ובירך אותי והבטיח לי שמעתה אהיה בעזהשי"ת בריא ואיתן כראוי, ומהתיאור שתיאר את האיש הבין הישמ"מ שהוא כתוארו של הרה"ק מליזענסק ששלח להתפלל על קברו.

ותיכף הביט אביו הק' על המורה שעות, ואח"כ כשחזרו השליחים להישמ"מ ראו בדיוק שבאותה שעה שהתפללו על הקבר בליזענסק באותה שעה הקיץ הילד מחליו אשר חלה בו.

האיש מקדש

כשהגיע לפרק האיש מקדש בחר בו הרב הגאון מוה"ר אהרן אבדק"ק חאדרוב זצ"ל לחתן לבתו הרבנית הצדקנית מרת רויזא בלומא ע"ה, חותנו הנ"ל הי' מתלמידי הרה"ק בעל נועם אלימלך ולאחר פטירתו נסע להרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, והי' ידוע לגאון ומתמיד גדול וחס על כל רגע של ביטול תורה, ויסופר שלפני החתונה של בתו התנצל לפני מחותנו הישמ"מ שלא יוכל להיות נוכח בשעת החופה מפני שאותה שעה הוא עוסק בשיעוריו הקבועים ורק אחרי חצות הלילה התפנה ובא לסעודת החתונה.

הרבנית הצדקנית מרת רויזא בלומא ע"ה נולדה בדראהביטש ונתייתמה מאמה בהיותה תינוקת בת י"ד שבועות, אביה הרב הגאון רבי אהרן ז"ל נשא אשה אחרת ונתקבל לאב"ד בעיר חאדרוב, ובתו היתומה נשארה בדראהביטש אצל זקינה אבי אמה הרבני הנגיד והלמדן מוה"ר נחום ז"ל שהיה פרנס הקהל וראש חברה קדישא דשם, (מספרים עליו שהי' למדן מופלג ובימי חייו למד ושנה את הש"ס כולו י"ג פעמים, ותוך חזרתו בפעם י"ד שבק חיים לכל חי, ולפני מותו ציוה לבני ביתו לשכור לומדים עניים אשר יתחילו ממקום שפסק הוא ויגמרו כל הש"ס לטובת נשמתו).

בבית זקינה הנ"ל נתגדלה הנערה עד שהגיעה לפרקה ונישאה עם הגה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע, ואמרו ת"ח מופלגים שהיו מהנכנסים בביתם, אשר אחת לשנים מרובות מזדמן זוג קדוש כזה.

היא היתה אשה חכמת לב מאד וכל ספרי תנ"ך הי' רגיל על לשונה, כל כתביה הי' בלשון הקודש צח ונעים אשר הקוראים הי' משתוממים בראותם מליצותיה הנפלאים ורעיונתיה הנשגבים, גם היתה בקיאה בכל אגדות הש"ס ומדרשים, וגם המפרשים על האגדות כמו מהרש"א והרי"ף וכדו' לא נעלם מאתה, וכמה פעמים כאשר דברו הת"ח או הדיינים ממאמר חז"ל באגדות הש"ס ונעלם מהם לפי שעה איה מקומם היו הולכים לשאול את הרבנית והיא השיבה תיכף אנה נמצא מאמר הזה במקום פלוני, כם כמה דברים ממפורשי התורה כמו אלשיך הק' וכדו' היה נרשם בזכרונה וכן כמה דינים בשו"ע ובפרט שו"ע או"ח היתה יודעת על בורי', גם היתה מחדשת חידושים נפלאים, (ומרגלא בפומי' דכ"ק מרן רבינו הק' בעל ברך משה ז"ל שיש לו בקבלה מאבותיו הק' שפירשה "טוב שכן קרוב מאח רחוק", פי' דוודאי טוב שכן קרוב, אבל מאח הוא רחוק) והאשה הזאת עמדה לבעלה למחסה לבל יבלבלו מחשבותיו הקדושים בענינים מסובכים ומטרידים, גודל צדקת פזרונה אין לשער ותעש בחפץ כפיה לזון כמה יתומים ואלמנות, כמו כן כמה צדקות שעלו להון תועפות כבניו ביהכ"נ הגדולה אשר בעיר דראהביטש, והכל בחכמה נפלאה מאוד.

גם זכתה ל"גילוי עינים" מסופר כשנפטר הרה"צ ר' מרדכי לעטנער מדראהביטשאש זצ"ל מח"ס מאמר מרדכי בערש"ק כשעלה מן המקוה שטבל בה לכבוד שב"ק, ובאותה שעה ראתה על גג המקוה שלהבת אש, והבהילה את אנשי ביתה שנפלה דליקה במקוה, ונודע כי ר' מרדכי נסתלק, ויהי לנס.

אחר נשואיו ישב בדראהביטש בבית חותנו זקינו וישב

על תורה ועל עבודה בשקידה רבה, ולא הסיר אביו עין השגחתו ממנו גם מרחוק וידוע האיגרת ששלח לו אז שתוכו רצוף אהבה, דברים ערבים ומתוקים, אשר בו מדריכו בעיקר להתמדת התורה בימי הנעורים, וידוע מחסידי קדמאי שהי' להם קביעות ללמוד את דברי האגרת הזאת מזמן לזמן, ולחיבת הקודש העתקנו כאן את כל דברי האגרת הזאת.

זמנים קשים עבר עליו אחר חתונתו ולא הי' לו זרע של קיימא, והי' לו צער גידול בנים שכל ילדיו שנולדו לו בשנים הראשונות כולם מתו עליו בילדותם בעודם קטנים ר"ל, והי' מיצר ודואג ומריחוק מקום וקירוב הלב שיתף עמו אביו הי"מ בצערו, וכמובן שהזכירו עצמם תכופות אצל אביו הק' מרן הי"מ להיושע בדבר ישועה ורחמים, ופע"א קבלו מכתב ממרן הישמח משה ובה כתוב לאמר, שהיות אשר הרבנית היא נכדת הגה"ק ר' יקותיאל זלמן הלוי לאנדא זצ"ל, שהי' הרב הראשון של דראהביטש (אביו של זקינה רבי נחום ז"ל) ומנוחתו כבוד שם, לכן תלך הרבנית על קברו של זקינה לעורר רחמים שמים להיושע בזרע של קיימא ותקבל עליה שם על ציון הקודש שכאשר תלד בן זכר יקרא שמו בישראל על שם זקינה הנ"ל, פקודתו שמרה רוחם ובשנת תקס"ח כאשר נולד להם בן ה"ה מרן הייט"ל ויקרא שמו בישראל יקותיאל יהודה (זלמן לייב), יקותיאל אחרי זקינה ר' יקותיאל זלמן זצ"ל, ויהודה אחר זקינה רבי לייב חסיד מלבוב זצ"ל.

על כס הרבנות

ויגדל האיש הלוך וגדול, וישמעו רחוקים ויבואו ויתנו לו כתר מלוכה, ובשנת תקצ"ד כשנפטר רבה של סיגוט הרב הגאון רבי מנחם מענדל שטערן זצ"ל יצאו שנים מנכבדי קהילת סיגוט לאוהעל להציע לו את כס הרבנות.

אביו בעל הישמח משה שלח עמם בחזרה אגרת מיוחדת למנהיגי הקהילה כדלקמן: "היות ששמעתי כי אתם מבקשים רב ומורה לקהילתכם, הננו בזה להודיעכם כי בני יחידי ראוי לאותו איצטלא, והוא גדול כאחד הגדולים בחריפותו ובקיאותו וקדושתו, ואם כי כלום אב מעיד על בנו אולם אנכי אגלה טפח ומכסה טפחיים, ולא תבושו בו בעולם הזה ולא תכלמו בו לעולם הבא".

בעת נסעו לשבת על כסא הרבנות נסע עמו אביו, ותרעש כל הארץ ונתקבצו אלפים מישראל שנסעו אתם ללוותו, והזקנים שבאותו הדור ספרו שלא הי' קיבוץ כזה מעולם, ובכל מקום בואם לבשו בגדי שבת ויו"ט, ויסופר שהיש"מ בכה אז מאוד ע"ז הכבוד אשר בני ישראל היקרים יטריחו את עצמם כ"כ לכבדו ולנשאו, ואוי לו למי שהעולם מטעין בו, או אז פיו פתח בחכמה בנו הק' מהרא"ז ואמר לו: אבי, הכבוד הזה אשר יטריחו בנ"י וישתדלו לעשות לא לך הוא, רק לתורתך, אשר ידעו כי הנך תלמיד חכם גדול מובהק ומייגע א"ע בתורת ה', אז נחה דעתו ואמר: "נחמתני בני נחמתני", ופירש בזה מאמה"כ בתהלים "לכן שמח לבי ויגל כבודי", והיא לו נדפסה בתפילה למשה על פסוק הנ"ל.

בבואו לסיגעט תיכף התחיל לפקח ולעיין על כל עניני דמתא, לתקן להם תקנות טובות, לגדור גדר ולעמוד בפרץ, וחתימת יד קדשו נמצא על תקנות חברא קדישא, אשר הוא יסד, וגם נודע שם לפועל ישועות והרבה באו בצל קורתו להתברך ממנו.

וישטמהו בעלי חיצים

שש שנים ישב על כסא הרבנות בק"ק סיגוט, אך לא היו אלה ימי מנוחה ושלוה וימררו חייו בעלי חצים, והוא תיכף בבואו לשם ראה שלא ישבע נחת שם ורצה לעזוב את המקום, אולם אביו ואנשי שלומו לא נתנוהו לעשות זאת, ויעצו לו להמתין עד אשר תשך הסערה.

זמן קצר לאחר בואו לשם החלו בני הקהילה להציק לו ועמדו נגדו במחלוקת ואף העלילו עליו בפני שרי המחוז, שאת כל יגיע כפיהם חייבים הם לשלם לקהילה לצורך קיומו של הרב, שנים אחדדות לאחר מכן נתלהב הסכסוך ביותר, כאשר אסר את שחיטתו של השוחט מקרטשינוב, כי לא בדק בסימנים בעת השחיטה.

שמונה רבנים מגדולי ישראל עמדו לצידו של הגה"ק רבי אלעזר ניסן להיות לו לאחיעזר ולאחיסמך אחר שבררו הענין ונודע הדבר שנכון עשה במה שפסל השוחט, והי' כותבים מכתבים לחזק אותו, וגם לבני הגליל להשתיק המחלוקת, ובס' שו"ת דרך יבחר נדפסו מכתבי קודש שכתב הגה"ק בעל "מראה יחזקאל" אודות ענין זה: "ישאו הרים שלום לחיים ולחסד עד עולם, עיניו תחזנה בנין היכל ואולם, לכבוד ידידי הרב הגאון המאה"ג המפורסם שלשלת היוחסין החסיד ועניו נ"י עה"י פ"ה כקש"ת מו"ה אלעזר ניסן נ"י האב"ד דק"ק סיגוט והגליל יע"א. אותיותיו הקדושים הללו באהלי ביום שבוע העבר, והייתי משתתף בצער של ת"ח וקירות לבי הומה לי אל לא טובה השמועה בנידון השוחט הפסול ר"מ הידוע, כי בערה כאש רשעה להכשיל רבים... והנה עיניו הבדולח לנוכח יביטו בהמכתב שצירפתי פה לאנשים גליל דמר, אולי יכנסו דברי באזניהם למען ישמעו ויראו ולא יזידון עוד, ובזה אצא ואומר שלום שלום למר ולתורתו ושפעת שלומו יגדל וישגא מאוד אחריתו כמעיין המתגבר וכצאת השמש בגבורתו כנפש היפה ונפש אה"נ הדורש שלומו וטובתו כל הימים בלב תמים. הק' יחזקאל פאנעט

וזהו פתשגן הכתב אשר כתב הגה"ק בעל "מראה יחזקאל" לאנשי הגליל הנזגר באגרת הנ"ל: הטיבה ה' לטובים ולישרים בלבותם, צדק ומשפט אורחותם, ויהי כנהר שלומותם ה"ה אמוני שלומי ישראל, יראי ה' וחושבי שמו תושבי גליל מאראמאראש כל איש ואיש לפי מהללו יתברך וישתבח באהלו, ויהי שלום בחילו, עד בוא מלך ישראל וגואלו. קול ענות אנוכי שומע הכעקתה הבאה אלי על שלשה פשעי השוחט ר"מ מישוב קרעטשינוב, אשר שינה

ושילש באולתו בתועבה כפולה ומכופלת, נדרשתי לאשר שאלוני כבוד הרב הגאון המפורסם בנש"ק מהרא"נ האבדק"ק סיגוט והגליל עם העתק מהגב"ע והפס"ד אשר נגזר מהבד"צ על השוחט הנ"ל... ועתה ברוכי ה' החרדים על דברו, אליכם המצוה הזאת אחיי נא אל תרעו הנזרו לכם מהתגאל בזבח תועבה, ומרק פיגולים כליהם, ונפלאת היא בעיני כי המצא ימצא אחד העם אשר לבבו פונה היום להתריס נגד הה"ג אב"ד נ"י בהמרות עיני כבודו, כעת במקום ימריא כמתלהלה יורה זיקים לאשמת העם אל תאבו ואל תשמעו לו, ולא תהי' זאת לכם לפוקה ולמכשול, ושלא לכוות בגחלתו של הגאב"ד נ"י הזהרו ובכבודו אל תתימרו ויהי כן ה' עמכם, ישפות שלות השקט בארמנותיכם, ותחזנה בציון עיניכם, ויהי נועם ה' עליכם. הכ"ד אוהביכם הנאמן הדורש שלומכם וטובכם. הק' יחזקאל פאנעט החונה פק"ב והמדינה

כן נדפס תשובה ארוכה בענין זה בשו"ת אמרי אש (יו"ד סי' ב') להגאון בעל מהר"ם א"ש, וכמו כן בס' אבן המאיר (ח"ב) נמצא תשובה אליו בענין זה מהגאון ר' פאליק זצ"ל האבדק"ק סעליש יצ"ו, ועוד.

אלה וכאלה הוסיפו מתנגדיו והעיזו לנתק את הציצית מטליתו בשעה שהתפלל, ובכל עת שדרש, כדי להכעיסו המה יצחקו וידברו בקול, גם העיזו לשבור חלונות ביתו ואוהביו וידידיו קראו לאסיפה, אבן אין איש נענה לבקשתם, פע"א באו לפניו מתנגדיו והציקו לו מאוד, וחם לבו בקרבו אש תבער בו, וקרא ואמר: "למי עוללתם ככה, לאיש כמוני נוטר ברית קודש", וזקני החסידים מספרים שהאנשים האלו אשר עמדו לנוכח לא הוציאו את שנתם כי מתו במיתה משונה ר"ל.

כהנה וכהנה הוסיפו בני עוולה לענותו, כי רשעים האלו אשר כים נרגשו השקט לא ידעו וכל מחשבותם רק רע כל היום, עד שבאחת הלילות הציתו את ביתו בארבע פינותיו ונמלט על נפשו ביחד עם אנשי ביתו, בחמלת ה' עליו, אז החליט כי כבר שתה מכוס התרעלה די והותר, ועלה אצלו בהסכמה להעתיק את משכנו למקום מגורת אביו זצ"ל לק"ק אוהעל.

וסיפר מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל שא' הטעמים שעזב מהרא"נ את סיגוט היתה מפני שבני העיר היו עניים ואביונים והיו הולכים יחף בלי מנעלים לרגליהם, וכך נכנסו בביהמ"ד להתפלל, וזה לא הי' יכול רבי אלעזר ניסן לראות בחילול בית ה'.

לאחר זמן קצר קבלוהו לאב"ד דראהביטש אשר שם הוקירוהו והעריכוהו לפי גודל גאונותו וצדקתו ועוותנותו וישב בכבוד ובמנוחה, והי' האב"ד והמנהיג הרוחני של הקהילה במשך חמש עשרה שנים עד יום פטירתו.

וכדאי להעתיק מה שכתב הגה"ק בעל שמן רוקח ז"ל לבנו, וז"ל בא"ד: "ושמחתי כי ת"ל נתרומם קרנך לק"ק דראהביטש שהיא עיר גדולה לאלקים, ותדע נאמנה כי הגדול שבהם הוא הרב הגדול מוה"ר אלעזר ניסן בן הגאון החסיד אבד"ק אוהעל, ולפי הנשמע הוא אדם כשר ולמדן מופלג..."

ביום כ"ח תמוז שנת תר"א כאשר נפטר אביו הי"מ בקשו ממנו אנשי אוהעל לבוא ולשבת על כסא אביו כי כן צוה אליהם לפני מותו, אולם הוא סירב והציע להם לקבל בנו בכורו ה"ה מרן הייטב לב זי"ע, וכתב להם בזה"ל: "לא אוכל למלאות משאלותיכם המשרה היקרה עלי, אם יש את נפשכם הנדיבה יקרא שם בני עליכם, הנהו הושיבוהו לכסא הוראה", ואחר ת"ב נגמר הדבר ונתקבל בעל "ייטב לב" לממלא מקומו של זקינו הי"מ.

עבודתו הק'

דרכי עבודתו גבהו ונשגבו למאד בדרכי ה' וסדר היום שלו הי' עד שעה ב' אחר חצות הי' מלובש בטלית ותפילין של ר"ת ואח"ז בשעה ג' או ד' אכל סעודתו ותפילת מנחה הי' מתפלל ג"כ בתפילין של ר"ת בלא טלית, ומעריב הי' מתפלל כשתי שעות אחר צאת הכוכבים.

דביקותו בה' הי' הפלא ופלא וכל תנועותיו הי' רק ביחודים, אף בעת שאיפתו בטאבאק ראו בו שמייחד דברים נשגבים, לא לקח בשום פעם טאבאק תיכף אשר פתח את "השאכטיל" כי אם חמשה או ששה פעמים לקח בין אצבעותיו והניח עד אשר לקחו להחוטם, ופעם אמר כי טבק ר"ת ק'דוש ב'רוב ט'ובך.

כל דרכיו הי' בהצנע לכת, ולא רצה שחסידיו ומעריציו ישריחו את עצמם לבא אליו ואף כי באו מרחוק שולחם מפניו, הי' ענוותן ושפל ברך בעינו עד מאוד, ואהבת ישראל הי' תקוע בלבו כ"כ עד אשר בגודל ענותנותו אמר "אשר במצוה הזאת בכחו להתפאר שיש לו אהבת ישראל באמת" וכן נכתב על מציבת קבורתו.

מעולם לא נהג לכתוב חידושיו כי הי' לו כאב עינים והי' קשה עליו מלאכת הכתיבה, ועל כן לא נשארו ממנו בכתובים ובנו מרן הייטב לב מביא בספריו כמה פעמים מה ששמע מפיו.

ועל אף שלא הביט בספרים מחמת כאב עיניו כי אם לפרקים מכל מקום הי' רגיל על לשונו דפים דפים גמ' ודפים בזוהר, ואמרו עליו חכמי לב שהי' מכירין אותו שמוחו כאחד מן הראשונים, ואף קודם הדרשה שנהג לדרוש בשבתא דריגלא לא עיין כמעט בספרים ואך לפרקים ציוה ליתן לו ספר אחד או שניים ועם כל זה הי' הדרשה יותר מב' שעות.

כמה פעמים ישב כמו ג' או ד' שעות בימי הקיץ אחרי סעודת היום של שב"ק ולא דיבר עם שום אדם וידו על מצחו ופניו הי' כלפיד אש ועמוק במחשבתו בדביקות.

צדיק גוזר

לא נפל מכל אשר דבר ונתקיים בו ותגזור אומר ויקם

לך, ופע"א רצה אביו למסור לו החכמה מהקמיעות אך מגודל ענוות צדקו לא רצה לקבלם, ואח"כ אמר אביו קודם פטירתו: "שכל מי שיצטרך דבר ילך לבנו כי הכח שיש לי בהקמיעות יש לבנו בפיו הקדוש שכל אשר גוזר הקב"ה מקיים".

פ"א שאל לילד אחד מה אתה לומד השיבו הילד אלף ושאל "נו קאנסט דו מיר וויזן אַ אלף אויפן הימל" והשיב הילד ניין איך קען נאר וויזן אין סידור, אמר לו: איך קען אבער וויזן אַ אלף אויפן הימל", השיב הילד: יא וועז איך וואלט געווען אַ רבי וואלט איך אויך געקענט וויזן אַ אלף אויפן הימל, דבריו אלו מצאו חן בעיניו וסטר על לחיו של הילד ואמר לו: "זאלסט מיר זיין אַ אלטער יוד" ונתקיימו דבריו שנפטר בשיבה טובה.

פ"א בא אליו איש אחד עם ילדו שנפל עליו פחד פתאום מאיזה דבר השיבו שיעמוד עצמו על ספסל ויביט היטב בצורתו, כדי שיזכור את צורתו בעת שיבאו לו החולי הזה, וכן עשה ונעשה בריא.

פעם אחת הי' באונגארין ולא הי' שם דגים על שב"ק אמר לאשת בעה"ב דשם שיתנו על הכירה קדירה עם מים ובצלים וכן עשו ולעת ערב חצי שעה קודם שבת בא לבית ציפור אחד והשליך דג גדול והי' פלא.

פע"א כאשר הי' נכדו הגה"ק בעל יט"ל זי"ע אב"ד באוהעל נסע אצל הרה"ק מראפשיץ ונסע דרך דראהביטש, ואחיו הרה"צ ר' נחום צבי זלה"ה כאשר ראוהו מרחוק אמר הבשורה לאביו זללה"ה כי בנו הייט"ל בא אצלם על שב"ק, ואהיו אמר לו: תראה כי לא ירצה להיות כאן על שב"ק כי הוא נוסע לראפשיץ, וכן היה כי שאל אותו אחיו אם יהיה כאן בשבת אמר "לא" כי פניו מועדות לראפשיץ.

אשכבתי' דרבי

בערב שבת שלפני ראש השנה בשנת תרי"ד, שמונה ימים קודם פטירתו הלכו כמה תלמידי חכמים יראים שבעיר לקבץ מעות לצורך פדיון שבוים נחוץ מאוד ובאו גם לביתו של רבם, ובאותו יום כבר נפל למשכב וחלה את חליו אשר לא קם ממנו עוד, והיו עינו זולגות דמעות ואמר: "אחינו עוסקים במצות פדיון שבוים וכחי אין אתי להיות להם לעזר לזכות בהמצוה הגדולה הזאת כדרכי אויה לי".

בליל שב"ק בין כסא לעשור שלמחרתו הי' עיוה"כ בשנת תרט"ו כשעה אחת קודם עלות נשמתו הטהורה השמימה ישב על מטתו ולקח בידו הטאבאק וכדרך התנהגותו בעת שהי' בריא אולם כן נהג אז ולא ניכר שום השתנות אם שהי' גוסס והי' לפלא בעיני אותם שראו את הדביקות הנפלא הזה.

כשראתה הרבנית הצדיקת ע"ה אשר בעלה הקדוש הנהו מסוכן מאוד וסכנת מות מרחפת עליו לא סרה תכשיטי' בעת הלכה על מטתה בחשבה שאם תסיר התכשיטין ויהי' מה שיהי' שוב לא יהי' נכון להלבישם ולא רצתה לנהוג אבלות בשבת ועלתה על מטתה להנפש מעט, ותקם בעוד לילה בעת יצאה נשמתו, והתכשיטין על ראשה, וביום השבת לא אמרה דבר ואף דמע לא תדמע עיני' מגודל קדושת השבת, ואכלה סעודת הצהריים בחדר האחר כדרכה בכל שבת לא חסרה דבר, ואף שלוש סעודות אכלה, ורק אחר צאת הכוכבים בעת הדליקו הנרות והניחו גוף הקדוש של בעלה על הקרקע, אז הסירה התכשיטין מעלי' ונכנסה לחדר שבעלה הקדוש מונח לספדו ודמעתה על לחי' ופי' פתחה בחכמה ואמרה: עד כה הי' בעלי אומר בכל עיו"כ קודם כל נדרי פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתיך, ועתה ג"כ ליל עיו"כ ונאמר בעוונותינו פלגי מים תרד עיני על שבר בת עמי, וזלגו עיניה דמעות מאין הפוגות ואין לשער נהרי נחלי דמעות שירדו מהמון אנשים ונשים מהקהלה הקדושה והגדולה עיר דראהביטש אשר שמעו קול דבריה קול היורדים חדרי בטן.

בערב יוה"כ שחרית כאשר הובילוהו לקבורה אמרה הרבנית להמשרת כי ערב יום הכיפורים היום וצריכים להכין סעודה כמו ביו"ט, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו ולא ארכו הימים כי בשנה שאחריו יום ג' עשי"ת תרט"ז שהוא בתוך שנה של פטירת בעלה בשנת מלאת לה שבעים שנה עלתה נשמתה הטהורה בגן עדן.

גלוי וידוע שהגה"ק בעל דברי חיים זי"ע קרא נכדיו בשם אלעזר ניסן וצוה לבניו שג"כ יקראו בניהם בשם זה אבל רובא דרובא מאותם שנקראו כך לא הי' זרע של קיימא, על כן כשנולד בן להגה"ק ר' ברוך מגארליץ ואביו הד"ח צוה שיקרא אותו בשם אלעזר ניסן ומה גם כי הבן הוא נכדו, כי ר' ברוך הי' חתנו של מרן הייט"ל, ולא הסכים ר' ברוך בטענה שאינם קיימים אז אמר לו אביו שיקרא אותו סיני אשר אותיותי' כמו אותיות ניסן והוא הרה"ק ר' סיני אבד"ק זמיגראד זצ"ל וכן נוהגין עד היום הזה נכדיו לקרוא סיני תחת ניסן.

זרעו אחריו

א) מרן הגה"ק בעל הייטב לב זללה"ה, ב) הגה"ק רבי שמואל מגארליץ זללה"ה, ג) הגה"ק רבי נחום צבי מדראבויטש זללה"ה, ד) בתו הרבנית הצדקנית מרת חנה ראכיל שהיתה נשואה להגאון ר' ישראל יעקב הכהן ראפאפורט אבדק"ק טארנוב בעל שו"ת מהרי"ך, אך היא מתה בקיצור ימיה בלא בנים ר"ל. יסופר שפע"א שלח הגה"ק ר' אלעזר ניסן קויטל להרה"ק החוזה מלובלין והזכיר בו את שמות בניו ויהיה כאשר קרא החוזה את השם "קותיאל יהודה בן רויזא בלומא" ה"ה הייט"ל נענה ואמר: "עס שיינט עס שיינט" וכשקרא שמה של בתו "חנה ראכיל בת רויזא בלומה" אמר: "נעבעך נעבעך", וכן היה, שכאמור הרבנית חנה ראכיל נקטפה באבה על פני אביה ואמה ל"ע, ומרן הייט"ל האירה הארץ מכבודו.

קהל יטב לב ד'סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

חיי"ם וברכה למשמרת שלום

באותות ידידות והכרת טובה, ובכל לשון של חיבה, נשגר בזה מריחוק מקום וקירוב דליבא, ברכת מזל טוב וברכה מרובה, לכבוד ידידינו החשוב כשמו כן תהילתו, **שלמ"ה** שמו ושלימה משנתו, **חיי"ם** שיש בו כל מעלה ומידה, איש **ח"י** ורב פעלים לתורה ולתעודה, חכמת **שלמ"ה** תאיר פניו, שמו הטוב בזיכוי הרבים הולך לפניו, מקבל את כ"א בסבר פנים, מן שמיא קא זכי לי' לעמוד ולשרת בקודש לפני ולפנים, לשמש אצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א כיד ימין ואיש אמונים, איש חמודות רב תבונים, משליך עצמו מנגד למען הרמת קרן קהילותינו הק' ברוח מסורה וברוב אונים,

הרה"ח ר' חיים שלמה פישער הי"ו

משב"ק נאמן אצל כ"ק מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א

לרגל השמחה שבמעונו,
רוממות קל בגרונו,

בהולדת נכדו למזל טוב ובשעטו"מ

אצל חתנו כבנו האברך החשוב המהולל בתשבחות

הרה"ג ר' **משה יודא שפילמאן** שליט"א

ר"מ במתיבתא הק' בקרית יואל יע"א

יה"ר שיזכה לראות ולרוות ממנו ומכל יו"ח רב תענוג ונחת תדירא, מתוך רוב שמחה ואורה, ובשכר פעליו הברוכים בעוז ובתפארה, אך טוב וחסד בביתו תמיד יהי' שורה, **חיי"ם** של אושר בעושר שזורה, וכט"ס.

החותמים למען שמו מריחוק מקום וקירוב לב

הנהלת הקהילה

מערכת משולחן מלכים בארה"ק - מערכת משולחן מלכים בארה"ב

שבת שובה

הנה יום גאולה מחטאיו ומפשעיו, יום שבת אם תשמרו בכל פרטיה ודקדוקיה, בדבור ובמעשה ובמחשבה, כי עיקר ושרש גדול ויסוד מוסד אל התשובה היא שמירת שבת כהלכתו גם בכל השנה, וכמאמרם ז"ל כל השומר שבת כהלכתו, אפילו עבד עבודה זרה, רחמנא ליצלן, כדור אנוש מוחלין לו, ולכן זה שמו אשר יקראו לו לשבת שבין כסה לעשור, "שבת תשובה" כי שמירתו כהלכתו הוא יסוד ועיקר לתשובה, לכן יזהר בו האדם מאד ומאד לשמור ולעשות אותו כהלכתו בכל פרטיו ודקדוקיו, וגם מלדבר בו שיחת חולין, חס ושלום, וגם לטהר רעיוניו ומחשבותיו שלא יחשב בעניני עולם הזה כלל וכלל, רק ביראת השם כל היום, ואז מוחלין לו על כל מה שחטא בכל שבתות השנה מיום הולדו ועד עתה כנ"ל בשם האר"י ז"ל ובודאי בני ישראל קדושים הם, אף המון עם נזהרים בשבת זו לטהר עצמם במקוה בשחרית קודם התפלה, אף שאינם נזהרים בכל שבתות השנה, גם תכף אחר סעדת שחרית הולכים לבית הכנסת לומר ספר תהלים עד תפלת מנחה. **(יסוד ושרש העבודה)**

◆◆◆

נבאר שם שבת תשובה ע"ד שאחכז"ל אלמלא שמחו ישראל שתי שבתות מיד הי' נגאלין, נוכל לומר שהרמז על שבת תשובה ששמו מורה עלי' שבת כפיל, כי שבת כפשוטו וגם תשוב"ה אותיות שב"ת בתוכה, להורות כאשר ישמור האדם שבת זה כהלכתו ויכין עצמו לשוב בתשובה שלימה יוכל לגרום הגאולה, וזהו אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות היינו שבת תשובה שבו שני שבתות כנ"ל מיד היו נגאלין, ונוכל עוד לרמז כי הנה יוה"כ נק' שבת שבתון, ובשבת זה נוכל לעשות הכנה על יוה"כ, ולכן נק' שבת תשובה ב"פ שבת, גם ר"ת מן שב"ת וס"ת מן תשוב"ה הוא אותיות ש"ה ג' היצ"ר ששבת זה מסוגל להכניע היצר. **(דעת משה)**

◆◆◆

אמר מה שאנו קורין לשבת זה ש"ת אי משום שהוא בימי תשובה, הלא באמת כל שבתות מסוגלים לתשובה כמ"ש אם תשוב, גם אמרו שבת בו תשוב ונ"ל כמו ששמעתי מהרבי מקאצק זי"ע ע"י שני דברים יכולין להושע בכל טוב אפי' לביאת משיח, והוא ישוב הדעת ומנוחה כשה"כ בשובה ונחת תושעון וזו שבת שובה, כי ע"י שבת זה נוכל לבא לישוב הדעת ומנוחה. **(זר זהב)**

◆◆◆

שבת זו נקראת שבת תשובה, ויש בה ג' עניני תשובה, א' שבת היא לעולם בחי' תשובה, עד"מ לבן המלך שנתרחק מאביו מסיבת וסר כל ידיעה והערכה בכבוד המלך, וקרבו המלך והכניסו לחדריו, ובראותו גודל כבוד המלך ותפארתו בוכה הוא ומתחרט מאד על שנתרחק ממנו כל הזמן, וכמ"כ היא בחי' שבת, ב' בשבת נותנים לאדם נשמה יתירה, והנשמה מאירה לו את הדעת וע"ז עושה תשובה ומתחרט על מעשיו בכל השבוע, ג' בכל שבת ישנה הארת הדעת ע"י שמשה רבינו ואלף נשמתין מתפשטין בעולם ומאירים את נשמת בנ"י והדעת מתגדל ובשבת תשובה שיש עוד הארת הדעת מקדושת עשי"ת אין כל ספק שהדעת מתגדל עוד יותר בודאי וזהו בחי' תשובה. **(כ' הרמ"מ)**

◆◆◆

שבת זו נק' שבת תשובה, ע"פ המובא מהאריז"ל שכל יום מעשרת ימי התשובה מתקן את יומו, היינו שיום א' מעשי"ת מתקן מעשיו שבכל יום א' מימות השנה, וכן הלאה וא"כ השבת מתקן את כל שבתות השנה, והנה ענינו של שבת הוא וקראת לשבת עונג ר"ל שכל העונג שלך יהיה רק משבת ולא מענינים חומריים, ואם לא הי' בבחי' זו בכל שבתות השנה צריך לתקן זאת בשבת זו כמ"ש צריך לשוב בשבת זו, כמ"כ צריך לשוב בשבת זו על כל השבתות שלא קבל בשמחה ועונג כראוי וכנכון. **(הס"ק מסלונים)**

◆◆◆

אפילו אם אין שומרים רק שעה אחת בשבת כל כך גדול כוחו של שבת שבשעה אחד של שבת כלול הרבה שבתים, ובזה מיושב מה שיש סתירה בדברי חכמינו ז"ל שבמקום אחד אמרו אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין ובמקום אחר אמרו שבת אחת, רק באמת אין זה סתירה שלהגאולה יש צורך שמירת שתי שבתות כמו שאיתא על זה טעמים רק אין צריכין בכל מקום לפרש שתי שבתות מפני שבשבת אחת כלול הרבה שבתות כל שכן שתי שבתות ובפרט שבת שבתוך עשרת ימי תשובה הוא גדול מאוד כמו שאית' בספרים שבכל יום מהז' ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים צריכין לתקן כל

הימים של כל השנה נמצא שבשבת זו צריכין לתקן כל השבתות של כל השנה וכלול בשבת זה כל השבתות שעברו ושעתידין להיות, ובכל שבת יש התעוררות הגאולה שהרי על ידי שבת אחת יכול להיות הגאולה אם שומרין כהלכתן ונזכה לשמירת שבת כהלכתו ולשנת גאולה וישועה בקדושה ובטהרה ולהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן. **(חידושי תורה מרביה"ק זי"ע פרשת האזינו)**

◆◆◆

אפשר לתת טעם מה נקרא שבת זו שבת תשובה, כי מסגולת השבת לזכות את ישראל בתשובה עילאה, כדאיתא במדרש ששאל אדם הראשון את קין מה נעשה בדינך א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי, אמר כך גדול כחה של תשובה התחיל לומר מזמור שיר ליום השבת, כי קין עשה רק תשובה מיראה והשב מיראה זדונות נעשים לו כשגגות ולו"א ונתפשרתי אבל השבת יש לה כח כפרה כמאמר חז"ל כל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו ואיתא בטורי זהב ריש הלכות שבת שאף שיש לו חלוקי כפרה וכו' מ"מ בצירוף שמירת שבת מועיל לכפר והנה זה השבת הראשון אחר שקבלנו על עצמנו מסירת נפש בראש השנה בודאי זה יועיל שתשובתנו תקובל לפני הבורא ב"ה לכך שפיר נקרא שבת שובה ודייקא נקבע ענין זה על שבת זו שהיא אחר ראש השנה שקבלנו מסירת נפש על עצמינו כנ"ל ובוודאי מסוגל שבת זו לתשובה עילאה ולהכין עצמינו בתשובה ליום הכפורים הבעל"ט. **(ברך משה)**

ערב יום הכפורים

כפרות

לוקחין בערב יו"כ תרנגול כפרה והוא נקרא גבר לתקן בחינת יסוד על דרך כאיש גבורתו כידוע מכוונת עיו"כ וזה מרומז בפסוק ויקחו להם איש שה לבית היינו שה עולה כפר"ה, בית עולה יו"ם כפורי"ם רומז על מה שלוקחין כפרה על יום כפורים, וזה שה תמים, היינו לתקן בחינת יסוד שעל ידי זה נקרא צדיק תמי"ם וכל כוונת של יום הזה הוא על תיקון בחינת יסוד, וגם אכילת דגים הוא בסוד זה, וזה איש לפי אכלו תכסו על השה רומז איש על בחינת יסוד כאיש גבורתו ותיבת פי עולה צ' הוא בחינת יסוד צדיק אכלו עולה דגי"ם ושה עולה כפר"ה היינו הן אכילת דגים בעיו"כ והן עשיית כפרה הכל הוא לתקן בחינת יסוד צדיק. **(עטרת ישועה)**

תשובה

רמזו רז"ל בשקלים מי שאבד חותמו פי' צלם אלקים מעל פניו ממתינין לו עד הערב ערב יו"כ אם מוצאין לו כדי חותמו מצות ומעשים טובים נותנין לו ומחזירין לו הצלם ואם לאו אין נותנין לו. **(הרי בשמים)**

◆◆◆

נראה דעיקר שזכו ללוחות אחרונות מכח התשובה שעשו בערב יוה"כ כי בלוחות הראשונות החטיאם השטן כדי שלא יזכו אל הלוחות ביום האחרון, שהיה מוכן משה רבינו ע"ה לירד מן ההר למחרת ובודאי גם באחרונות עמד השטן בכל כחו לעכב אותן ולהחטיאם, ואבותינו גברו עליו, ועיקר בעל תשובה באותו מקום ובאותו הזמן, ולפי שעמדו על נפשם זכו לתשובה שלימה וזכו לקבל לוחות אחרונות ולכן איתא שהשטן מתגבר בערב יום כיפור לפי שהיטב חרה לו אשר נצחו אותו ביום הזה. **(שפת אמת)**

◆◆◆

א"י בביאור הכתוב מ"ש לטהר אתכם מכל חטאתיכם ועוה"פ לפני ה' תטהרו, דהנה האמנם שיוהכ"פ אינו אלא פעם אחת בשנה, מ"מ אצל הבוכ"ע שהוא למעלה מן הזמן יתכן להטהר תמיד, שהוא יכול למחול על העונות גם בכל השנה וזה הכח צריכין להמשיך מיוהכ"פ על כל השנה לזכות למחילת עונות, וז"ש כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם היינו ביוהכ"פ עצמו ומלבד זה לפני ה' תטהרו, שאצל הבוכ"ע שהוא למעלה מן הזמן יכולין להטהר תמיד, וע"י קדושת היום של יו"כ יכולין להמשיך הטהרה על כל השנה. **(דברי יואל)**

◆◆◆

א"י עפימ"ש הטו"ז (בה' ר"ה סוף סימן תקפ"ה) שנתגלה לו בחלום פי' הכ' בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' דהכוונה קודם תרועת המלך ה' יעו"ש, והנה האמנם שאף אם אין עושין תשובה אלא ביוהכ"פ בלבד אזי ג"כ עצומו של יום מכפר, מ"מ לזכות לטהרה שלימה וגמורה שיהי' לטהר אתכם מכל חטאתיכם, צריך ליזה להקדים ולעשות תשובה בכל אלו ימי התשובה המוקדמין לפני בוא יום ה' יום הדין הגדול הזה יום הכפורים, ואך אם ככה יעשו אז יכולין לצאת ביוהכ"פ בטהרה גמורה מכל חטאתיכם, וז"ש הכ' כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, אמנם לזכות לזה צריך שיהי' "לפני ה'" תטהרו, היינו להקדים בתשובה ולטהר את עצמו גם לפני בוא יום ה' הגדול והנורא הזה ועד"ז תזכו שיהי' לטהר אתכם מכל חטאתיכם. **(דברי יואל עמ' שנ"ו)**

צדקה

פעם אחת רצו אנשי ק"ק מעזיבוז לבטל מנהג שיושבין עם הקערות בערב יוה"כ, שמבלבלין, ושמע הבעל שם טוב ולא הניח לבטל וסיפר להם מעשה, שבשנה אחת קודם יה"כ נתקשרו הקליפות יחד לבל יניחו תפילות ישראל לעלות למעלה, וכיון שהתחילו לקשקש בקערות ערב

יוה"כ שמשמיע קול בהשלכת המעות מאותו קול נתפרדו הקליפות כולם. **(פאר לישרים)**

◆◆◆

הנה ידוע שיש כמה עבירות אשר רק מיתה ויוהכ"פ מכפרים אבל יוהכ"פ בעצמו אינו מכפר וכמבואר בש"ס יומא ולזה י"ל שהוא מקטרג ביוהכ"פ שעשו כמה עבירות עד שאין כח ביוה"כ בעצמו לכפר, אמנם העצה לזה ליתן צדקה שהוא מצלת ממיתה כמו שכתוב וצדקה תציל ממות, ואז יוהכ"פ בעצמו מכפר גם כן ונכתבים ונחתמים לחיים. **(תפארת בנים)**

לרצות את חבירו

החטא שבינו לבין חבירו צריך לרצות את חבירו, ולא כמו שראיתי מקום שנהגו בערב יום הכיפורים סמוך להתחלת ש"ץ כל נדרי, הולכים האוהבים זה אצל זה בבית המדרש לבקש מחילה מחבירו, והוא לא שונא לו ולא מבקש רעתו, ויגיד עליו ריעו ויאמר לו כי לא ידע ממנו שום דבר רע מעולם כי אם טוב בהחלט, הנה אמת ושלום נפגשו ומוחלים זה לזה במקום שלא היו צריכין מחילה כי היה לבם שלם זה עם זה כל ימיהם לעולם, אבל השונאים זה את זה נשארים במקומם ואינם הולכים זה אצל זה, על דבר אשר לא קדמו אותו חבירו לילך אצלו בראש ומי כהחכם יודע פשר דבר בין שני שונאים שהם חכמים בעיניהם, וכל אחד חושב בדעתו שהוא צדיק בריבו בל למד צדק מרב, דבמקום גדולתו שם נראה גבורות ענותנותו ללכת אחרי האיש הטבח ההוא להוציא הדברים שיש עליו בלבו אף על פי שהטבח חטא לו כמו שפירש רש"י שם במקומו קל וחומר לכל אדם אצל השוה לו, וכן שכל לגדול הימנו שילך אצלו לפייסו, ויאחזנו ולא ירפנו ובדברים ירצנו עד שיאמרו רוצה אני יענה ויאמר סלחתי כפי כן לבי. **(של"ה מסכת ראש השנה)**

◆◆◆

איתא בגמ' עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר וי"ל הטעם מחמת כל זמן שלא ריצה לחבירו יש קטרוג למעלה ואינו מניח לכפר עליו עד שירצה חבירו שכל זמן שיש לחבירו תרעומת עליו אז יש למעלה כנגדו קטרוג עליו, וכיון שנתרצה חבירו חלף הלך לו המקטרג. **(נועם אלימלך בהעלותך)**

מצות האכילה

הטעם על מצות אכילת ערב יוה"כ נראה לי, דהנה ידוע כי שני דברים המתייחסים בענין אחד הגם שהמה הפוכות זה מזה, מכל מקום כשיש איזה התייחסות ביניהם על כרחך יש ביניהם דבר ממוצע, וכמבואר דבר זה בספר יצירה והנה העיניו הוא בהיפך מאכילה על כרחך יש איזה יחוס ביניהם, ובקיצור הדבר שבענין אכילה מצינו אם אוכל אכילה גסה מקרי עינוי לנפש שאין לו הנאה מזה האכילה ואדרבה עינוי הוא לו ובעינוי מצינו שנתייחס לאכילה כמו שמצינו שר"י החסיד זלה"ה התענה בשבת ואמר כי זה עונג לו, ומצינו שגודל הדביקות מקרי אכילה כמו ויחזו את האלקים ויאכלו ובאמת התענית באהבה ויראה מזון לגוף ונשמה והנה בערב יום כפור הוא הבחינת אמצעי המיחד אכילה והתענית שאכילה הוא בגדר עינוי שאינו לתענוג גופני רק בדביקות גדול לקיים המצות ולכן הוא מחבר הבחינת אכילה של כל ימי השנה לבחינת התענית של יום הקדוש. **(דברי חיים)**

◆◆◆

כתב בשל"ה דעינוי נפש דערב יו"כ על ידי האכילה הוא כדי שיענה הנשמה וזה תענו נפשותיכם דייקא תרי נפשות הנשמה בערב יו"כ והגוף ביו"כ והטעם לפי ענ"ד שכל דבר יתוקן בדומה לו, ולכן רדיפת התאות הגשמיות יתוקנו בצום דיוה"כ ומיעוט עונג בשבתות וימים טובים וסעודת מצוה והדומה יתוקנו באכילת ערב יו"כ. **(חת"ס דרשות)**

◆◆◆

בגמרא כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי דזה ידוע דבעשי"ת אם האיש ישראל מסתכל במעשיו זוכה לתקן את העובדות של כל השנה, כל יום הוא מתקן (זה היום של) כל ימי השנה, וביוה"כ נתתקן המחשבות של כל ימות השנה דידוע דמי שהוא צדיק אפילו כשיש לו עובדות מתוקנים מכל מקום צריך לראות ולתקן המחשבות כראוי, לפי שאי אפשר להמלט ממנה (שלא יהא חסרון בזה) וביום הכיפור נתתקן המחשבה כראוי, ולכך בערב יוה"כ צריך לראות לתקן העובדא יותר ויותר למען יהיה כלי שלימה שעל יד זה יוכל לתקן ביום מחר גם המחשבה, ולכן מצוה לאכול בתשיעי כדי לתקן העובדות של כל השנה, וממילא יהי' אחר כך ביכולת לתקן המחשבה ביוה"כ [וכו'] ולכך צו"ם מספרו קו"ל כנודע, לפי שע"י הצו"ם נתעלה הקו"ל, וע"י האכילה של יום התשיעי יש בכח ביוה"כ להתעלות המחשבה כתיקונו. **(מדבר קדש)**

◆◆◆

צריך להרבות ביום זה באכילה ושתיה ולכן צריך לאכול כפי ערך ב' ימים. **(פרי עץ חיים)**

מעלה האכילה

כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי מרמז בזה שרצון השם יתברך להמתיק הכל, היינו שגם כל הנאות וחמדות עולם שנכללים בענין אכילה כאשר אנו אוכלין במצות השי"ת עלינו, גם האכילה נחשבת כמו העינוי של יוה"כ שהוא

לטהר את הנפש כמו שנאמר תענו את נפשותיכם וגו' תטהרו, כן כך האכילה של ערב יוה"כ גם כן לטהר את הנפש מאחר שכל רצונינו רק מה שהוא רצון השי"ת ועליו נשליך יהבנו וכו', וזהו לפני ה' תטהרו היינו שהאכילה בערב יוה"כ שהוא לפני יום הגדול והנורא הוא טהרת נפשנו כמו העינוי של יוה"כ. **(תורת אמת)**

◆◆◆

אכילת ע"כ הוא לתקן בחינת יסוד צדיק שנפגם על ידי שלא היה הזווג בקדושה וטהרה וכדומה. **(עטרת ישועה)**

◆◆◆

על ידי אכילת ערב יום הכפורים אכילה של מצוה מתקנין כל אכילת זרות ומעלין כל הניצוצות קדושות, ועל כן זול"ל ר"ת ז'רוע ל'צדיק ו'לישרי ל'ב הידוע מכוונת זה הפסוק להעלות הניצוצות קדושות וכו' ואכילת ערב יוה"כ לתקן כל האכילות ולהוציא יקר מזולל. **(אמרי נועם)**

◆◆◆

פתח ואמר כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי דער פסוק איז אויף אים מעלה, כי בזה מעלים כל האכילות ושתיות של כל השנה. **(בית אהרן)**

◆◆◆

איתא בכתבי האר"י דבכל יום ויום מעשי"ת מתקן דבר אחד, וערב יו"כ מתקן מה שפגם באכילה ושתיה כל השנה ויו"כ מתקן מה שפגם בכל השנה מה שלא אכל. **(מדבר קדש)**

◆◆◆

על ידי אכילת ערב יו"כ מביאין שובע לעולם כי כן הכוונה בכל אכילה להמשיך שפע וברכה, כיון שאוכלים ונהנים מברכה. **(זרע קודש)**

◆◆◆

כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי ופירש רש"י שם כל המפיש באכילה ושתיה טפי עדיף, ודברי רש"י ז"ל צריכים ביאור, שזה אינו מבואר לכאורה מלשון הגמרא מאיזה טעם יהיה עדיף דוקא לאכול הרבה גם הול"ל דמפיש למיכל ולמשתה וכו' יל"פ שממשיך על ידי אכילתו שפע וברכה על כל השנה וזה דמפיש באכילה שמוסיף באכילתו תוספות ברכה לעולם. **(מאור ושמש)**

◆◆◆

וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך יש לרמז זאת על אכילת ע"כ, שעל ידי אכילה זו בכוחינו לפעול רפואה לחולי ישראל ועל ידי אכילה זו שאנו עושים הכנה שיהיה בכוחינו לצום ביום הכפורים, מסיר הקב"ה כל מחלה מאתנו, על כן סיים והסירותי מחלה מקרבך שכן מקרבך עולה יו"ם כפו"ר. **(עטרת ישועה)**

ליל יום הכפורים

לבישת הקיטל

לבשנו הקיטל ויש בזה ד' טעמים א' בכל עת בגדיך לבנים וכ"ש וכ"ש נשמתו על כן נכבס כל הכתמים והשני בגד מתים להראות שאנו מוכנים למסור וכו' ואם אינו מרחם הרי אנו חשובים כמתים, הג' כדרך שעומדים לפני בית דין של מעלה, הד' דוגמת לבישת בגדי לבן של כה"ג ביו"כ. **(ישמח משה)**

◆◆◆

פירש אבא מורי הגאה"צ מו"ה אלעזר ניסן זללה"ה אבדק"ק דראהביטש מאמר חכמינו ז"ל לא היו יום טוב לישראל כט"ו באב וכיוה"כ שבהן בנות ישראל יוצאות בכלי לבן שאולין כדי שלא לבייש את מי שאין לו, הענין כי נוהגין ללבוש ביוה"כ בגדי לבן הטלית וקיטל בגדי מתים, למען ליזכור אחריתו כי באלו עתיד האדם אחר פטירתו לתת דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה אבל אז אין חכמה ואין עצה לזה לפייס את בוראו, כי אם עתה ברגע זו הן בעודנו חי עת לעמוד לפני בוראו בלב נשבר להתחרט על העבר ולבקש סליחה ומחילה מלפניו על כל החטאים וכו' אולי יחנן ה' צבאות וימחול לו, ואלו הבגדים הם שאולין לפי שעה כי הלא הם מיוחדים על אחר פטירתו אלא ששואל אותם לשעה זו למען להכניע לבבו בזכרו אחריתו, ובודאי כי בני עליה הם אין צריכין להכניע לבבם להתעורר בתשובה מכח אלו הבגדים המזכירים אחריתו של אדם, כי הם בלאו הכי שבים בתשובה בכל עת ובכל שעה מפחד ה' ומהדר גאונו, וכל שכן ביום הגדול והנורא הזה אשר לא יוכלו עמוד כמו רגע בלא תשובה אמיתית בלב שלם ובלב שמח, ולמה לובשין גם הם בגדים אלו, אין זה אלא שלא לבייש מי שאין לו בחינה זו להתעורר מאיליו וצריך הוא לבגדים הללו לעוררו, וזה שאמרו יוצאים בכלי לבן שאולין מאחר הפטירה כדי שלא לבייש מי שאין לו ר"ל התעוררות אחר מבלעדי זה עכ"ד ודפח"ח. **(ייטב פנים לי"ג מדות)**

◆◆◆

אמרו חז"ל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב ויוה"כ שבהם בנות ישראל יוצאות בבגדי לבן שאולים כי בחמשה עשר באב בודאי יודעין שהוא ההתחלה ללבן העונות והם בחינת בגדי לבן שאולים כמו כן ביוה"כ שאז כבר תקנו מעשיהם צריכין לידע שהם עדיין בגדי לבן שאולים שעדיין לא עשו כלום. **(צמח צדיק)**

◆◆◆

בטעם לבישת הקיטל ביום הקדוש יש בזה שני טעמים בשו"ע טעם אחד לפי שאנו דומים ביו"כ למלאכי השרת וטעם ב' משום שהוא בגד מתים, ועל ידי זה לב האדם נכנע ונשבר עיי"ש, ולכאורה שני הטעמים הללו סותרים זה את זה דלטעם הראשון הוא מעורר השמחה שאנו דומים ביום זה למלאכים, ואילו לטעם השני שמזכיר יום המיתה הוא מעורר עצבות ח"ו, אמנם אפ"ל דשני הטעמים אחד הם ושניהם לעורר שמחה, משום דבאמת שמחה גדולה הוא שבו בשעה שמלובשים בבגד מתים עדיין יכולים להתפלל לפני הקב"ה דהלא לא המתים יהללו יה כתיב ואז כבר אי אפשר להתפלל ולא לפעול מאומה, משא"כ עתה אע"פ שמלובשים בבגדים אלו מ"מ עדיין אנו יכולין להתפלל לפני ה' ולתקן את הכל ובזה שפיר יכולין לשמוח, והבן. **(דברי יואל דף שכ"ז)**

כניסת ליל יו"כ

רואים בחוש שקודם כניסת ליל יום כיפור נופל אימה ופחד אפילו על הפחות שבישראל וזה מעזר אלקי יתברך שמו ששולח יראתו לכל אחד ואחד מישראל ולכן סמוך וכפר וכו' אחת בשנה [סוף פ' תצוה] לכי תש"א ר"ת א'דני ש'פתי ת'פתח, שי"ת פותח לנו שפתותינו להתפלל לפניו ולהמשיך כנ"ל. **(זרע קודש)**

◆◆◆

בגמרא (ר"ה ט.) ועניתם את נפשותיכם בתשעה יכול בתשעה תלמוד לומר בערב יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום מלמד שמוסיפין מחול על הקודש אין לי אלא יום הכפורים שבתות מנין, ת"ל תשבתו, יום טוב מנין ת"ל שבתכם, והנה העין רואה ותעיד כי באותה שעה בעיוה"כ שמוסיף מחול על הקודש שמתחיל להתענות והולך לבית הכנסת להתפלל, אז תפול אימה ופחד על עם הישראלי וחיל רעדה יאחזו, וקמים לפני קונם בלב נשבר ורוח עצב וכל אחד מתוודה בלב מר, ואז הקב"ה חותר חתירה ומקבלו בבתי גואי, אמנם אחר שאומר כל נדרי אז עומד בלב שמח שהרי מברך ברכת שהחיינו וקיימנו וגו' שאין מברכין אלא על דבר ששמח בו, וזה שאמר הכתוב על יוה"כ שבת שבתון הוא לכם ר"ל שהוא לכם בחינת שבת שהוא יום שביתה ומנוחה ושמחה, ועניתם את נפשותיכם בעינוי נפש והכנעה ורוח עצב ופחד, בתשעה לחדש בערב היינו כפירוש הגמרא בשעה שמוסיף מחול על הקודש ומתחיל להתענות אבל אחר זה מערב משתחשך ממש עד ערב ביציאתו, תשבתו שבתכם ר"ל תנוחו במנוחה ושמחה כמו בשבת ויום טוב. **(ייטב פנים לי"ג מדות)**

הוצאות ספרי תורה

עכשיו בעונותינו הרבים בפגום הברית נפגמה התורה כולה ולזה מסוגל ליקח ספר תורה עתה בידו ולומר פסוק אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ואיתא בהאריז"ל כי ראוי להתענות רג"ל תענית לתקן חטא אץ ברגלים אך בקראו זה הפסוק סמוך ליה"כ אזי לצדיק גמטריא רל"ד מתקן זה ואומר אני שהרמז או"ר עם צד"ק גמטריא אמ"ת על דרך אות אמת שהיא התורה והאות ברית קודש. **(חתם סופר)**

◆◆◆

מה שפגמנו בברית קודש בזכות הספר תורה יעלה אות והטיפות מהקליפה אל הקדושה, ותאמרו פסוק זה כמה פעמים אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה אף שאין אתם יודעים הכוונה מכל מקום יעלה לרצון עם המכוונים ובבכי גדול תאמרו הפסוק הזה. **(ישמח משה)**

◆◆◆

הנה שמענו וידענו שבוא יבוא המלך הקדוש בעצמו לזה העולם, היינו ביום הקדוש הזה שמשרה השי"ת שכינתו בבית הכנסת מקדש מעט, ומה אנחנו עושים הנה כולנו נסים לבית התפלה, ואומרים בלבנו הנה נבוא לפני המלך יתברך שמו בעצמו ודאי ירחם עלינו ויושיענו, אכן בבואם לפני הכנסת השי"ת משגיח עליהם ואין מכירים כלל, יעמוד ולא יכיר מראהו כי אין לו ח"ו צלם יהודי כלל, ואומר השי"ת הראינו את מראיך היכן המראה הקדוש שלך אשר בראתיך בצלם קדוש היכן הוא ואם אין לך המראה אז על כל פנים השמיעיני את קולך אולי אכירך בקול קול יעקב שתצעק אלי מתוך תשובה כי אם יהי קולך ערב אזי יומשך ומראיך נאוה שיתוקן הצלם אלקים, וכן מבואר בכתבי אר"י ז"ל שבמה שמפייסין עכשיו התורה ומחבקין ונושקין וצועקין מכאב לב מתוך תשובה וחרטה ועזיבת החטא, מתקנין החטאת נעורים ויתוקן הצלם אלקים אולי נזכה במהרה בימינו לגאולה שלימה. **(ערבי נחל)**

◆◆◆

ועתה נפייס את התוה"ק מה שפגמנו בכ"ב אותיות שבה, ותהי' לנו למליץ יושר, ונקבל עלינו לעסוק בתורה כנ"ל דבשעה שיש ביטול תורה הסניגור נהפך לקטיגור ח"ו. **(דברי יואל דף שכ"ה)**

◆◆◆

ועתה נוציא את הספר תורה לפייסה, ונבקש כולנו מחילה מתותינו הקדושה על מה שפגמנו בה בכל אות ונקודה, ונבקש נא ממנה, תורה הקדושה אנא תמליץ טוב בעדינו, כי באמת אלמלא אנחנו בית ישראל מי ילמוד את התורה ומי ישמור מצוותי', הלא כל האומות לא רצו לקבל את התורה ורק אנו אמרנו נעשה ונשמע אמנם באיזה פנים אנו

מבקשים מחילה ממך, והלא בבושה גדולה אנו באים עדיך, כמה בטלנו בזאת השנה מלימוד התורה, מה עשינו כל השנה האיך הנחנו אותך בקרן זוויות, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. (**דברי יואל דף ש"ל**)

◆◆◆

וכמו"כ צריכין לפיס את הס"ת על עלבון התוה"ק שעוברין בעוה"ר על התורה מ'טרעט אויף א יעדע עשה און ל"ת וואס אזוינס איז נאכנישט געווען וצריכין לבקש מהשי"ת שיעזור אותנו שיהי' לנו קשר עם התוה"ק וכ"א צריך לקבל על עצמו לקבוע עיתים לתורה בוקר וערב חק בלי יעבור, וללמוד בכל עת פנוי כמה שאפשר אין לנו שיור רק התוה"ק דאס איז אונזער איינציגער כח מיט וואס מיר קענען זיך האלטן מיט'ן אויבערשטנ'ס הילף, כמו שאנו אומרים בכל יום כי הם חיינו ואורך ימינו, וזהו אחד מהשאלות ששואלין בבי"ד של מעלה קבעת עתים לתורה. (**מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע, תשנ"ז**)

כל נדרי

בנוסח כל נדרי נרמז אשר אם ירדנו עשר מעלות הן בעניני פרנסה והן בעבודת הבורא אזי על ידי התשובה בעת הזאת נוכל לתקן זאת כי אות נ' מנדר"י רומז לנפילה ואות ד' לדלות ושפל המדרגה בעיני פרנסה הנרמז באות ר' כמו שאמרו ז"ל מי שיש לו מאתים זוז אל יטול מן הצדקה, ואות יו"ד רומז על עבדות השי"ת כי אנחנו טרודים ומדולדלים בפרנסה ועל ידי זה אין בכוחינו לעבודת השי"ת אזי על ידי עת הזאת מתקנים זאת כי כ"ל נדר"י עולה שד"י שיאמר לצרותינו די. (**עטרת ישועה**)

◆◆◆

אומרים כל נדרי ביום כפור כי עיקר לשמור הלשון כי ברית הלשון מכוון נגד ברית המעור ובשעת אמירת כל נדר"י שעולה שד"י צריך לכוון לתקן בחינת יסוד שיהיה שורה שם שד"י כמבואר בכתבי האריז"ל. (**עטרת ישועה**)

פגם הברית

מורי ורבותי כיום הוא הזמן לתקן את החטא הזה, וידוע מה שהצדיקים היו אומרים דבשעה שיהודים מתאספין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובפרט ביום הקדוש הזה אזי מתקבצין כל הניצה"ק והמה מתחננין ומבקשים עצמן אנא תעלו אותנו, נראה נא לרחם על הניצה"ק הללו ולא נניחם בחרפה ובבושה ובמה יכולים להעלות רק בדמעות שנוריד לפני הבוכ"ע נראה שלא לחוס על דמעות עינינו והשי"ת ירחם שמהיום ולהלאה נזכה לשמור את מחשבותינו ולשמור את עינינו ולשמור את הדיבורים, והרי ידוע דמכל עוון שעושה האדם נברא מלאך המקטרג עליו, וכמאמר המשנה באבות העובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד, דע"י העבירה בורא האדם לעצמו קטיגור הלוחם עמו, ועד שאין מעבירין אותן מן העולם הרי אלו לוחמים עם האדם מלחמה כבידה, השי"ת ירחם שנזכה להעבירם מן העולם שלא יהי' להם ח"ו נצחון עלינו ונזכה ליצא בנצחון עליהם בעזהשי"ת. (**דברי יואל דף של"ה**)

◆◆◆

ועל כן נראה לקבל עלינו לשמור את המחשבות ואת העינים והפה, שלא לחשוב מה שאסור לחשוב ושלא להסתכל במה שאסור להסתכל ושלא לדבר מה שאסור לדבר הגם שקשה כהיום להיות יהודי באמת, אבל אם רוצים לשמור את עצמן אזי הקב"ה מסייע להוציא לפועל את מחשבתו הטובה וכמ"ש במדרש הנ"ל שאם רק מתחילין לילך לעשות רצון הבוכ"ע אז הקב"ה מתקרב ובא לקראתינו, והגם שמבואר בזוה"ק פ' ויחי הנ"ל דלא מהני תשובה על החטא הידוע, אבל ידוע מ"ש בר"ח ובשלה"ק ובשאר ספה"ק דתשובה מאהבה מהני גם לחטא זה, והיש"מ פ' האזינו חידש דתשובה ברבים אף מיראה כוחו יפה כתשובה מאהבה, וא"כ גם תשובה הרבים מהני על חטא זה ואיה איפוא נמצא עוד תשובה הרבים כמו עכשיו ועל כן כולנו ביחד נבקש מהבוכ"ע וא-ל כביר לא ימאס בתשובה הרבים, וז"ש הכ' כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם אפילו מן החטא הידוע, ועי"כ יהי' לפני ה' תטהרו שתזכו לקבל פני השכינה כולנו ביחד נזכה עוד לעבוד את הבוכ"ע מתוך נחת ושמחה מתוך סייעתא דשמיא ונזכה עוד לעשות רצון הבוכ"ע אשרי האיש וכמה טוב יהי' לו למי שיאמרו עליו לעתיד שהוא במעשיו סייע להגאולה ואוי ואבוי כמה מר יהי' למי שירמזון עליו באצבע שהוא עיכב את הגאולה ע"י חטאיו רח"ל, הבוכ"ע יעזרינו שביוה"כ זה נזכה לומר דברים אמיתיים לפניו ית"ש ונזכה לעשות רצון הבוב"ה באמת ולקרב את הגאולה. (**דברי יואל דף שמ"ח**)

◆◆◆

מורי ורבותי כל אחד ואחד הרי יודע את מצבו ומעמדו ולב יודע מרת נפשו היכן הוא עומד במדה זו וכעת בהימים הקדושים יכולים לתקן וצריכים להתבונן שלא להפסיד את הזמן וכידוע מה שאמר ק"ז הישמח משה זי"ע שהי' רואה בהימים הקדושים את הניצוצות הקדושות שהפילו בני ישראל לתוך הקליפות, שהם באים לביהמ"ד למקום שמתקבצים בני ישראל לשפוך שיחם לפני קונם ומבקשים שיעלה אותם מתוך הקליפות ובכן כעת צריך כ"א להתבונן ולהשים על הלב שבאים להביהמ"ד בהימים הקדושים להתפלל ולהתחנן לפני הבוכ"ע ואם לא יתקנו את אשר פגמנו במשך השנה הרי אמרו חז"ל שאין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה ויכולים להיות

בביהמ"ד ולהתפלל ולבסוף נמצאים בחוץ, וע"כ צריך כ"א לראות לתקן את בדקי נפשו, וידוע מ"ש ק"ז מרן הקדוש הד"ח זי"ע עה"כ קץ כל בשר בא לפני וגו' שהתיקון להעון המר הזה היא מסירות נפש עד הקץ ממש, וכעת בעמדינו ביום הקדוש הזה יקבל כאו"א ע"ע לשוב בתשובה שלימה, ולתקן את אשר פגם וחטא על הנפש מתוך מסירות נפש. **(מהר"ם ט"ב דף קל"א)**

להתענג בהעינוים

ה' עינויים אלו הם להיפוך תענוגים ר"ל שצריך להיות תענוג גדול כמו שמחויב להתענג בשבת באכילה ושתיה וכיוצא עכשיו צריך להיות לאדם תענוג על ידי ה' עינויים שהם ה' תענוגים, ונגדם הם ה' תפלות להתענג בם שזכה להיות לו בעולם הזה בחינת שליטת עולם הבא שאין בו בחינת אכילה ושתיה ויהיה לו עניים הללו לתענוג שאין צריך לגשמיות עולם רק כמו בעולם הבא שהוא תענוג רוחני שהוא חיות לה'. **(אור החכמה)**

◆◆◆

פירשו המפרשים אוילים מדרך פשעם ועונותיהם יתענו ר"ל מי שמתאוה לאכול אלא שמענה נפשו זה אינו מגדר חכם אבל העיקר היא כל אוכל תתעב נפשם שאפילו אם יתנו לו מעדני מלכים תתעב יתעבנו נפשו, שהרי ויגיעו עד וגו' מכח העון, ומי שפוסקים לו דין מות אפילו אם נותנים לו כל מעדן שבעולם אינו יכול לאכלו כי שקץ ישקצנו ותעב יתעבנו צריך שהיא התענית כל כך שמכח צער החטא והעונש אינו מתאוה לאכול ובזה נבין טעם אכילה בעיו"כ שנחשב לתענית כי אז מפחד ומאימת הדין ביום הגדול והנורא נפשו קצה באכילה ושתיה אלא שמוכרח לאכול כמצות התורה ואם כן האכילה צער הוא כמו מי שמענה נפשו בתענית כמו כן הוא מענה נפשו באכילה ושתיה לכן האכילה בתשיעי נחשב לו כאלו התענה אמנם התענית ביוה"כ נחשב לאדם חכם לתענוג ולא לצער שבזה יכופר עונו ויקרע גזר דינו וגם מרוב צערו מחטאיו אינו מתאוה לאכול כלל, כדאשכחן בשבת שמותר להתענות תענית חלום שזה נחשב לו לעונג וזה שכתוב ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב היינו באכילה ושתיה שזה יהיה נחשב אצליכם עינוי מצער האכילה מערב עד ערב תשבתו שבתכם ר"ל שהיא יום התענית נחשב לכם בחינת שבת שאתם מתענגים אותו באכילה ושתיה או בתענית שהוא עונג לכם כמו כן אתם מענגים זה היום באותו תענית שזה לכם לעונג ובזה יכופר עון בית ישראל. **(ייטב פנים)**

◆◆◆

מעלת הה' עינויים והתענית

נקבל עלינו החמשה עינוין לכפר מה שפגמנו בחמשה חומשי תורה ולכפר על ד' מיתות בית דין וכרת. **(ישמח משה)**

◆◆◆

יום הכיפורים בעת שישראל עוזבים כל טובות והנאות עולם הזה כדי לקיים רצון הבורא יתברך אז יבא כח וחיזוק לכל הטובות והרכוש שלהם. **(מי השילוח)**

◆◆◆

איתא בזוהר הקדוש התענה בשבת קורעין לו גזר דינו של ע' שנה לכן בני ישראל שמתענין בשבת שבתון נמחל להם כל העונות וכמו דבכל שבת יום הששי מכין לשבת כמו כן ערב יוה"כ מכין התענית של יוה"כ. **(שפת אמת)**

◆◆◆

התענית של יום הכיפורים רפואה הוא לכל האברים. **(תורת אבות)**

תפילה

הנה ר"ה הוא בחינת ראש, ויום הכיפורים בחינת לב ועשין בו ה' עינוים ומתפללין ה' תפילות שכל הה' מדות מתענג בהם בלב שלם לעבודתו יתברך שמו ונגד ה' מוצאות הפה שיהיה פיו ולבו שוין. **(זרע קודש)**

בדמעות

גבי עבודת יו"כ כתיב בכל הבגדים תיבת ב"ד, כי הוא ר"ת ב'כיה ד'מעה להורות אשר עיקר הוא להתפלל בבכיה ודמעה, כי שערי דמעות לא ננעלו. **(עטרת ישועה)**

◆◆◆

הבכיה הנעשה ביום הזה אם דרך עוצב בו היא לא תצלח, כי אין השכינה שורה לא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מצוה והנה אין שמחה גדולה מיום הזה אשר באמצעותו נזכה לפשט כל עקמימיות שבלב בכח התשובה והצום והבכיה עד שנהיה בישרות לב אחד להתקרב למלך הגדול והנורא אבינו שבשמים להחזיר הנשמה למקורה וידו פשוטה לקבל שבים וביום הזה יכפר עלינו לטהר נשמותינו מטומאה, ועל דרך הזה תהיה כל הבכיות של יום הזה של שמחה שזכינו לקרב עצמינו להיות דבוקים באלקים חיים כולנו ביום הזה וזהו על דרך עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. **(דברי שמואל)**

◆◆◆

תפילת על חטא

בענין על חטא ביאר [הרה"ק מוה"ר פנחס זצ"ל מקאריץ]

שיש הרבה שהם רק תנועה קלה באמוץ הלב לפי פשוטו לא שייך רק בצדקה, אבל הוא בכל הדברים ולא זכרתי הסיום היטב בועידת זנות פירש הרב ז"ל מלשון ידיעה בלשון אשכנז קענטשאפט, היינו שמדבר עם אשה בלשון חבה או ששואל בשלומה אפילו על ידי בעלה שהוא אסור כמ"ש באבן העזר גם זה מקרי זנות בוידוי פה פי' שאמרנו ווידוי רק בפה ולבו בל עמו בנטיית גרון בסקור עין הוא רק תנועה או ראיה אחד ואמר על זה טוב לכל אדם שיבחר לו דבר אחד על כל פנים מהעל חטא ויחזיק בו מאוד, כי בכולם קשה מאוד ליזהר כראוי. **(פאר לישרים)**

◆◆◆

על חטא שחטאנו לפניך בוידוי פה על פי שראיתי בספר דרך משה על אלו שמכין על החזה בוידוי דברים בלא לב משל למה שעושין מהתחברות עצים עצל הגינה שמקשקשין על ידי הרוח להבריח העופות מפחדן כסבורין שהוא קולות מבני אדם הבאים לצודן, וכשמרגישין שהוא קול עצים אינם יראים ובאים בשעת קשקוש, כך הוידוי מבריח היצר הרע וסייעתו כסבורין ששם האדם אל לבו ושב אל ה' בכל לבו ובוודאי לא יפתח אחריו, וכשמרגיש שהוא קשקוש בעלמא בא ואינו מתייירא ולי נראה להוסיף נופך בהמשל שלפעמים שהעופות לא חשבו על הגינה לפרוח לתוכו וכששומעין קול הקשקוש ואינם יראים שכבר יודעים שהוא קול עצים בעלמא, אזו פועל הקשקוש הזכירה שנזכרו בזה הגינה לבוא לתוכו והבן, כך היצר הרע וחילותיו יות ר מתגברין בו שהוא מזכירן ומעוררן ומזכיר עון להתפס ומחטיאין אותו עוד יותר והיינו שחטאנו לפניך בווידוי פה ע"י ווידוי פה והבן. **(ישמח משה)**

◆◆◆

נתקנו כל הוידוים על סדר הא"ב בכדי לתקן כל האותיות של הא"ב כולם. **(בת עין)**

תשובה

פעם אחת אמר [הרה"ק מהר"ש מבעלזא זצ"ל] בסעודת ערב יוה"כ כי ביום הזה יכפר ר"ל עיצומו של יום מכפר אבל עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם ר"ל שהדבר מוטל עליכם לטהר את עצמיכם מכל חטאתיכם ואחרי זה שמעתי מפי אחד ששמע זאת מפי מרן קדוש ישראל מרוזין זי"ע שאמר כן בסעודה הנ"ל ובכה מאד באמירתו זאת. **(דברי יצחק)**

◆◆◆

ולקח את שני השעירים וגו' אמרו רז"ל במסכתא יומא בלשון של זהורית הקשור בראש שעיר המשתלח הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין ע"כ ולכאורה קשה טובא האיך משכחת לא הלבין הלא יוה"כ מכפר בכל ענין כמו שכתב הרמב"ם והנראה לי דיש שני מיני תיקונים לעבירה א' מחילה וסליחה שהקב"ה מוחל ואינו מעניש ב' רפואה לחולי ומכות פצעים של הנשמה מהעונות שחובל העובר עבירה בעצמו הנה יוה"כ הוא יום מחילה וסליחה וכפרה שהקב"ה מוחל וסולח אבל רפואה אינו רק על ידי תשובה כנאמר ושב ורפא לו והנה על פי זה מבואר לא הלבין הוא סימן שאף הקב"ה מוחל ואינו רוצה להעניש מכל מקום יש כל המכות והפצעים והרושמים האדומים בהנשמה שצריך לטהרן ולנקותן ולרפאותן לכך היו עצבין אבל הלבין הוא סימן שעשו תשובה גמורה ולא נשאר שום רושם של פצע וחבורה ונטהרו מכל וכל לכך היו שמחין. **(ישמח משה)**

◆◆◆

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, יתבאר על פי משל למלך שהיה לו גן נטוע נטע נעמן, ואילנות גדולות וטובות ובהן פירות יפות אשר לא נמצאו ואין ערוך אליהם ובא אחד ודרס הנטיעות ועלה באילנות ההם ושוברן ונפלו הענפים עליו ושיברו עצמותיו, עד אשר מכף רגל ועד ראש אין בו מתום, וכל לבבו דוי, אוי לו על שברו, ועתה הוא מבקש רפואה כי גדול כים שברו אבל מי ירפא לו כי צריך סמי רפואות העולה סך רב, הוא איש עני ורש, ומבלעדו מי יחוס ומי יחמול עליו כי שלח ידו בגנת ביתן המלך, והיה כאשר הלך ילך ובכה ניחם בדעתו כי שתים עשה שהמרה נגד כבוד המלך ששבר אילנותיו ופירותיו וגם גרם רעה לעצמו בפצעים וחבורות כמעט אין מספר אז יעץ אותו אחד מאוהביו אשר תחלה ילך לפייס את המלך ולבקש ממנו מחילה וכפרה על אשר חטא נגדו והיה כטוב לב המלך עליו אז המלך בעצמו יחוס ויחמול עליו לרפאותו בסמי הרפואות כי כלום חסר מבית המלך ובידו הכח והממשלה לתת לו רופאים ורפואות ככל הצריך לו. הנמשל הוא מה דכתיב איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל בה' וגם ואשמה הנפש ההוא שגורם רעה לנפשו והעצה לטהר עצמו ממה שמעל בה' ממילא הוא ירפאני מחטאותיו וחסרונותיו שבו בעצמו, וזה שאמר הכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם יקנח אתכם מכל חסרונותיכם שבעצמיכם ישלח דברו וירפא, אך באופן לפני ה' תטהרו שנגד מה שעשיתם שלא כדת נגד מלכותו מזה תטהרו את עצמיכם, היינו לפייסו למחול על כבודו. **(ייטב פנים)**

◆◆◆

ואל יבא בכל עת אל הקודש כלומר שאל יבא אל הקדושה אם יאמר בכל עת לגשת לשוב ועוד חזון למועד, כי מי יודע מה יהיה ומה יולד כי אם בזאת ר"ל כי אם ברגע הזאת שעומד בו יכול לבוא אל הקודש אם לא יאחר פעמיו וזה שכתוב כי ביום הזה ר"ל אם יחשוב שאין לו כי אם היום הזה שעומד בן יכפר עליכם, כי באותו יום בודאי

לפני ה' תטהרו דאם לא עכשיו וכו' וכל שכן שיש לחשוב כן ביום הקדוש והנורא הבא לקראתינו לשלום הוא יוה"כ שאחריה לא יהיה כמוהו עד יוה"כ הבא בשנה שאחר זה וכבר כתיב דרשו ה' בהמצאו וגו' על כן אחינו בני ישראל שימו על לבבכם הדברים הנאמרים ושובו אל ה'. **(ייטב פנים)**

◆◆◆

ויש להוסיף על דברי קדשו לפרש את הפסוק באופן אחר קצת על פי דברי החת"ם סופר זי"ע בדרשות ליוהכ"פ שפירש בפסוק מקוה ישראל ה' מושיעו בעת צרה שהכוונה היא ע"ת צר"ה דייקא שהעת הוא צר, ולא צרות לב ח"ו כי ואתהלכה ברחבה כתיב ורוחב לב הוא כאמור אשריכם ישראל ושמחה גדולה היא לנו וכו' עיי"ש, ולפי"ז יש לומר שהפסוק קאי על זמן הקדוש הזה שאנו עומדים בו עכשיו בליל יום הכיפורים שהוא עת רצון וזמן מסוגל לתשובה ולשבירת הלב כראוי לפני מלך אל חי וקיים ואם נשים אל לבנו את אשר לפנינו, אז בודאי נוכל לפעול ולהגיע עכשיו בזמן קצר ועת צר מה שלא נוכל להשיג בזמן אחר במשך של הרבה ימים וזה שאמר הכתוב שלח לחמך על פני המים היינו להשים אל הלב ולהתעורר לתשובה אמיתית כנ"ל כי ברוב הימים תמצאנו, אם תרצה לעשות כזה בזמנים אחרים של השנה צריך אתה לזה הרבה ימים. **(מהר"ם ט"ב ח"ב דף קל"ח)**

קריאת התורה

בכל זמנא דצדיקייא מסתלקי מעלמא דינא אסתלק מעלמא ומיתתהון דצדיקייא מכפרת על חובי דרא ועל דא פרשתא דבני אהרן ביומא דכפורים קרינן לה למהוי כפרה לחוביהון דישראל אמר קודשא בריך הוא אתעסקו במיתתהון דצדיקיא אלין, ויתחשב לכו כאלו אתון מקריבין קרבנין בהאי יומא לכפרה עלייכו, דתנינן כל זמנן דישראל יהון בגלותא ולא יקריבו קרבנין בהאי יומא ואינון תרין שעירין לא יכלא לקרבא יהא להו דכרנא דתרי בני אהרן ויתכפר עלייהו. **(זוהר הקדוש פ' אחרי)**

עת לבכות

ביום הכפורים קודם קריאת מיתת בני אהרן התעורר שנית על עון שכבת זרע לבטלה ר"ל ושהדמעות בעת הזאת תיקון גדול לזה. **(דברי שמואל)**

◆◆◆

אמור אל הכהנים בני אהרן להזהיר גדולים על הקטנים כאן רמז מה שאיתא בזוהר כל המוריד דמעות על מיתת בני אהרן אין בניו מתים בחייו על כן רמז כאן אמור אל הכהנים שיתעוררו על בני אהרן שמתו ובזה מזהיר גדולים על הקטנים שלא ימותו בחייו. **(חתם סופר)**

עבודה

ועל כן אנו אומרים סדר עבודה לשלם פרים שפתינו כי באמת הכל נעשה גם היום בשמים ממעל והכפרה שלימה גם בהתגלות בעולם הזה אלא שאינו בפועל ממש במעשה רק בדיבור שגם הוא גילוי אלא שאינו גילוי מורגש כל כך בפועל עד יערה עלינו רוח ממרום להיות מורגש בפועל גמור ביוה"כ בכל לבבות בני ישראל סילוק וביטול היצר הרע מן הלב לגמרי על ידי שילום פרים שפתינו ואז נזכה לגאולה שלימה ב"ב אמן. **(רסיסי לילה)**

◆◆◆

כחוט השני שפתותיך הנראה לרמז בזה כי בזמן שהיה בית המקדש על מכונו היו כל ישראל מסתכלים על החוט השני כמו שכתוב אם יאדימו כתולע כצמר יהיו ועתה בעונותינו הרבים שאין לנו מקדש ולא כהן שיכפר רק שיח שפתותינו מה שאנו מסדרין העבודה של יום הכיפורים שהיה כהן גדול עושה בזה ונשלמה פרים שפתותינו וזה גם כן כחוט השני כמו שחוט השני היה מורה לסליחה ביו"כ עתה בזמן הגלות הוא שפתינו התפלה במקום העבודה ואם יאדימו כתולע כצמר יהיו. **(תפארת שלמה)**

תפילת נעילה

פירוש הצדיק מניקלשפורג תפלה לעני כי יעטוף מלשון ובהעטיף הצאן העטופים ללבן היינו שכל התפלה הוא מה שהענ"י ורוכב על החומר הוא משיח צדקינו יעטוף יאחר מועדו וזמנו לבוא ואני מצאתי רמז לדבריו כי בתפלת נעילה ראוי להיות דיקא על איחור ביאת העני הזה כי נעילה אותיות להעני והבן. **(ישמח משה)**

◆◆◆

בתפלת נעילה שעתה היא עיקר החתימה שהיום יפנה השמש יבא ויפנה בוודאי מהראוי שכל מי שנגע יראת ה' בלבבו באפס מה, הגם שעברו מה שעברו כבר מימים קדושים ימי אלול הרצון ועשי"ת ולא נתן אל לבו לשוב על כל פנים מהראוי שהחי יתן אל לבו עתה לפתוח לו פתח התשובה בעת נעילת שער ולכוון עוד בתפלתו זאת באומרו פתח לנו שער בעת נעילת שער, שאם לא עכשיו אימתי וכו' ע"כ מה מאוד יחרד האיש וילפת בגודל הפחד והמורא לכוון עוד בתפלתו זאת ביתר שאר מכל התפלות ואז יהיה נעילת דלת בפני החיצונים שלא יוכלו לקטרג בשום קטרוג ח"ו על ישראל וכדאיתא בספרים שתיבת נעי"ה אותיות נע"ל י"ה שהשי"ת ב"ה עושה מנעול

וסתימה בפני הקטרוג מהחיצונים שלא יוכלו לקטרג בשום דבר על ישראל. (**באר משה**)

◆◆◆

אחינו בני ישראל עכשיו הוא גמר דין בישיבה של מעלה לומר איש פלוני אתה זכאי וח"ו איש פלוני אתה חייב, והשכינה מעוררת וצועקת איככה אוכל וראיתי באבדון מולדתי על כן נעורר עצמינו לעורר רחמים שיושיט המלך לה עתה את שרביט הזהב לכנס לפנים משורת הדין עם כל עמו כי זהב ר"ת זהב זה הוא ברוך, ר"ל זה בגימטריא י"ב דהיינו שכל שנים עשר שבטי יה יהיו ברוכים בכל מיני ברכות ויקבץ נדחינו ב"ב אמן. (**ישמח משה**)

מעלתה

נדע שיש כמה מדרגות זה למעלה מזו בענין גילוי י"ג מדת הרחמים שההתחלה הוא בר"ה על ידי השופר ועיקר הגילוי הוא ביוה"כ ובפרט בנעילה דיוה"כ. (**ליקוטי תורה**)

◆◆◆

כבר בארנו בענין תפלת נעילה הכל הולך אחר החיתום כי סיום הדבר הוא להעלות כל התפלות מכל היום. (**תפארת שלמה**)

מעלת היום

כל שעה ורגע מיום הקדוש והנורא הזה, הוא כולל כמה ימים מימי השנה שהוא הכללות מכל השנה. (**באר משה**)

◆◆◆

גלמי ראו עיניך וכו' ימים יוצרו כל ים הוא יצירה בפני עצמו ולא אחד בהם זה יוה"כ כמו שפירש רש"י שם שהוא תענית שמחיה כל הימים כי יום כיפורים הוא כללות כל הימים. (**ליקוטי מהר"ן**)

◆◆◆

יוה"כ הוא יום עליון וקדוש בקדושת מעלה על כל השנה שהוא חיות של כל השנה ומובחר שבכולן לקדושה שעל כן ביומא דכיפורי שטן אין לו רשות לאסטוני כמו שארז"ל. (**מאור עינים**)

◆◆◆

יום הכיפורים שאין בו אכילה ושתיה רק הנאה מזיו השכינה בעולם הבא והיא הנקודה האמצעית בשנה שנותן חיות לכל השנה. (**מנחם ציון**)

◆◆◆

יוה"כ הוא כולל כל הימים כפרש"י בתהלים ימים יצרו ולו אחד בהם שהיא יוה"כ רמז לדבר יום כפור מספרו שס"ד. (**פנים יפות**)

◆◆◆

אחר עשרת ימי תשובה יש יום הכיפורים שבת שבתון שכולל כל שבתות השנה והוא שער הנ' משערי בינה. (**שפת אמת**)

◆◆◆

הבורא ברוך הוא וברוך שמו נתן לנו יום מחילה יום הכיפורים והוא בגדר למעלה מהזמן כי יום הכיפורים אינו מיוחד במנין ימי השנה כמבואר בספרים הק'. (**דברי חיים**)

◆◆◆

אחד מעשרה ניסים שנעשו בבית המקדש שלא אירע קרי לכהן גדול ביוה"כ והקשו מה זה גודל הנס לגודל השמירה אך מפני כי כל ההשפעות יורדים ביום הזה לכן היה צריך שמירה מעולה ולא ילכו ההשפעות לקליפת ולסטרא אחרא וכל טוב יהיה לישראל. (**תפארת שלמה**)

◆◆◆

כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם כל הוא יסוד היינו שהחטא מן יסוד גם כן נתכפר יכפר גימטריא קר"י, והכוונה כי יכפר גם כן עון זה. (**חסד לאברהם**)

◆◆◆

כי ביום הזה יכפר מכ"ל חטאתיכ"ם לפני' ה' סופי תיבות מילה כי ביום הזה נמחל הפגם מהיסוד. (**שם**)

◆◆◆

והנה ניתן לנו עוד היום הקדוש הזה ובאלו הכ"ד שעות של היום הזה יכולין עוד לתקן הרבה כי כל רגע ורגע של יום הקדוש הזה יקרה היא כמרגליות, על כן צריך כאו"א לראות שלא נצא בבושה וכלימה מיום הזה כי אם לא עכשיו אימתי ונזכה להתפלל כל אלו התפלות והבקשות בכוונה רצוי' ויעשו רושם למעלה שיהי' סוף וקץ כל צרותינו ונזכה לשנת גאולה וישועה ולראות עבודת היום של כה"ג בפועל בב"א. (**דברי יואל שכ"ה**)

בטחון שהקב"ה מכפר

בזמן המקדש כשהלבין החוט בודאי נתמלאו בני ישראל בשמחה וגם עתה צריכין להאמין כי נטהרנו מעונותינו ובאמת זה האות כפי מה שמרגיש האדם שמחה בנפשו. (**שפת אמת**)

◆◆◆

אחר ראש השנה ויוה"כ שנטהרו ישראל כדכתיב לטהר אתכם וצריך כל אדם להאמין שנעשה טהור בימים אלו וודאי שישאר הטהרה על כל השנה תליא בהכנת האדם לקבל הטהרה אבל בימים אלו נעשה טהור כל איש ישראל. (**שפת אמת**)

מוצאי יו"כ

מה שנהגו העולם שאומרים זה לזה (זאלסט האבין אללעס גיטץ אויס גיבעטען) דממה נפשך קשה אם נתקבל תפלתו הא כבר נתקבל ואם לא נתקבל תפלתו ח"ו צריך לבקש רחמים עליו בלשון שהוא על להבא אך הוא על דרך שמצינו בשלמה המלך עליו השלום שהתפלל כשגמר בנין בית המקדש ואחר כל התפלה שהתפלל כפל ואמר ויהיו דברי אלה אשר התחננתי לפני ה' קרובים אל ה' אלוקינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דברי יום ביומו, מרמזים זה לזה שמאפשר להיות שהתפלה שהתפלל לא היתה בכוונה כראוי ומשום זה לא נתקבלה ח"ו אך יהא רעוא מלפני אבינו שבשמים שתתקבל גם כן. **(דברי יחזקאל)**

שמחה וריקודין

פעם אחת היה אצל אדמו"ר זי"ע חסיד אחד שהיה עליו משפט קשה דיני נפשות, והיה החסיד הזה בעגמת נפש גדול כמובן והיה אז מוצאי יום טוב והחסידים עשו ריקודין בשמחה גדולה בבית החיצון שלפני היכל אדמו"ר זי"ע והחסיד הנ"ל היה אז לפנים בהיכל אדמו"ר זי"ע כי היה איש מקורב ורצה לעורר רחמים על עצמו בשעת שמחת מרן זללה"ה ויאמר אדמו"ר זי"ע אליו מדוע לא ילך גם הוא לרקד עם החסידים.

וסיפר לו מרן זי"ע מעשה שאצל הבעש"ט זי"ע היה פעם אחת במוצאי יוה"כ שלא נראתה הלבנה לקדשה, והבעש"ט זי"ע ראה אז ברוח קדשו שבאם יחסר המצוה הלזו ח"ו תיכף אחר יוה"כ ח"ו לא טוב יהיה על ישראל, ונתעגם מאד מזה אחר יוה"כ ורצה לעבוד במוחין דגדלות שלו שיהיה לבנה, ושאל כמה פעמים אם נראה הלבנה אך למרות זה התקדרו השמים בעבים עד שאין שום סברא שיהיה לבנה עוד בלילה ההוא, וחסידי הבעש"ט זי"ע לא ידעו מאומה עד היכן מגיעים הדברים מצורך הלבנה אז במוצאי יוה"כ ולאשר נהגו לעשות יו"ט במוצאי יוה"כ בצאתם בשלום מן הקודש בעבודתם ועבודת רבם הבעש"ט ביוה"כ אשר ממש היה דוגמת עבודת הכהן גדול לכן גם הפעם היו שמחים מאד בריקודין בהתלהבות קודש, ומתחילה רקדו בבית החיצון של הבעש"ט זי"ע ואח"כ מגודל התלהבות קדושתם בשמחה דחקו עצמם ונכנסו לחדרו של הבעש"ט זי"ע ורקדו גם שמחו לפני הבעש"ט זי"ע, ויהי כאשר גבר עליהם עוצם התלהבות נפשם בריקודין של שמחה בחדר הבעש"ט, הרהיבו בנפשם לבקש שגם הבעש"ט בעצמו זי"ע ירקד עמהם ויקחו גם את רבם הבעש"ט זי"ע בתוך וירקד עמהם ויהיה בתוך הריקוד הקדוש הזה קראו פתאום בקול שהלבנה בטיהרה ורצו לקדש את הלבנה בלילה הזה ואמר אז הבעש"ט זי"ע שמה שרצה הוא הבעש"ט לפעול בעבודה ומוחין שלו ולא פעל פעלו החסידים רק בשמחה לבד. **(דברי דוד)**

הסעודה

איתא במדרש במוצאי יוה"כ בת קול יוצאת ומכרזת לך אכול וגו' כי כבר רצה האלקים את מעשיך והבת קול הזאת מסתמא נשמעת בלב כל אדם לפום שיעוריה דיליה. **(תורת אמת)**

◆◆◆

במסכת יומא במשנה ויו"ט היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקדש יתבאר למה עושה יו"ט ויו"ל עפמ"ש בספה"ק דמתחלה צריך להיות סור מרע שלא לעשות מדברים הרעים המפסידים בעבודה הקדושה כדי שלא יהיה זורע אל הקוצים ח"ו ואחר כך יוכל לקיים ועשה טוב לעשות המצוה בשלימות כראוי וכנכון וצריך להכין עצמו שיהא מקום פנוי להחזקת הקדושה ועי' מ"ש בפ' אחרי. ולפי זה י"ל דקודם יוה"כ בעוד שלא נעשה התשובה ולא היה ראוי לעשות המצוה כתקונה ומאי אהני' לי מה שעשה המצות כיון שאין הגוף מחזיק אולם ועונותם על עצמותם ואם כן עד יוה"כ העיקר הוא לתקן את העבירות אבל על מה שלא עשה מצוה אין הפגם כל כך כיון דהמצות בלא"ה הם כפגומין ומום בם לא ירצו ח"ו רק לאחר יוכ"פ אחר תטהר מהעונות בא עליו חיוב חדש לעשות המצות כיון שכבר סר עונו וחטאתו תכופר ויכול לעשות המצות כראוי וכנכון. והנה בב"ק א"ר יוסף השתא דשמענא להא דר' חנינא גדול המצוה ועשה ממי שאינו מצוה ועושה עבידנא יומא טבא לרבנן מ"ט דכי מפקדינא ועבידנא אית לי אגרא טפי ע"ש ומשמע דצריך לעשות יומא טבא בעשה שמחיוב במצות, ועי' בישו"ש ובמג"א ס' רכ"ה שמכאן מוכח דצריך לעשות סעודה ביום שנעשה בנו בר מצוה, כמו רב יוסף שעשה סעודה על שנודע לו שמחויב במצות ע"ש. ולפי"ז י"ל דמשום הכי עשה יו"ט בצאתו בשלום מן הקודש, היינו שיצא בשלום שנתכפר לו עונותינו ונעשה שלום בינינו לבין אבינו שבשמים, ויש עלינו חיוב חדש על המצות ולכן צריך לעשות יומא טבא וכמו שצריך לעשות יו"ט בשעה שנעשה בנו בר מצוה. **(עצי חיים)**

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק אדמו"ר מוויזניץ מאנסי שליט"א
בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

מוצש"ק פרשת שופטים תשפ"א לפ"ק

רבינו: ס'איז שוין חודש אלול.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, און מיט וואס דערקענט מען אז ס'איז חודש אלול.

רבינו: מיט וואס? אה, מ'דארף עס שטארק דערקענען, דאס איז די עבודה.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'זאגט עפעס עקסטערע זאכן חודש אלול, וויזוי פירט מען זיך?

רבינו: קודם מ'זאגט לדוד ה' אורי ביים דאוונען,[1] און מ'בלאזט שופר.

---

1 המקור הקדום הוא מספר "שם טוב קטן" שנדפס בעיר זולצבאך שנת תס"ו וז"ל: "הא לך סוד גדול כל האומר רז מזמור זה מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה, ואפילו גזירה רעה נתונה על האדם מן השמים יכולנה לבטלה, ומבטל ומעביר מעליו כל המקטריגים ושטנים ומארי תריסן, ומבטל מעליו כל גזירות רעות וקשות ויוצא בדימוס זכאי בדין".

ומקור נוסף מאותה תקופה נמצא בספר "זכירה" שנדפס לראשונה בהמבורג שנת תס"ט וז"ל: סוד גדול האומר מזמור כ"ז מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר, אזי הוא מובטח שיוציא ימיו ושנותיו בטוב ומעביר כל המקטריגים עכ"ל.

ויש שכתבו שייסדו לומר מזמור זה ע"פ מדרש שוחר טוב (תהלים כ"ז, ד) ש"אורי" זה ר"ה, "ישעי" זה יום כיפור, "כי יצפנני בסכה" זה סוכות. יש שכתבו שהטעם לומר מזמור זה משום, שיש בו י"ג שמות הויה שהם כנגד י"ג מידות רחמים המאירים בימים אלו. ויש שכתבו שבמזמור זה נאמר: "לולא האמנתי" לולא, אותיות אלול.

ויש שכתבו שאין לומר מזמור זה כחלק מהתפילה, כיון שאינו מובא בכתבי האריז"ל והמקובלים הקדמונים, ויש שכתבו שאין לומר שום מזמור בציבור, כיון שאינו מעיקר התפילה שתקנו כנה"ג. גם יש שייחסו מנהג זה לספר "חמדת הימים" השנוי במחלוקת, ולכן אין לומר מזמור זה בסדר התפילה, אולם למעשה הרבה מגדולי הפוסקים, חסידים ומקובלים כתבו שנכון וטוב לומר מזמור זה בסוף התפילה, וכן פשט המנהג ברוב תפוצות ישראל.

וביש ספר לב שמח יש מכתב מהרה"צ ר' פנחס חיים טויב זצ"ל מראזלא ששולל את המנהג לומר לדוד ה' אורי מכל וכל וז"ל: "אודות לדוד ה' אורי וישעי בר"ח אלול הלא ידוע לך שאין אנחנו אומרים לדוד ה' אורי וגו' בר"ח אלול כמנהג קצת מקומות, תדע בני שכל הדברים הכונות הנאמרים שם הם אינם מרבינו האר"י הקדוש זצ"ל, לא מיניה ולא מקצתו, רק בכל הדברים האלו הם מועתקים מספר "חמדת הימים" אשר אנחנו מקובלים מאבותינו רבותינו הקדושים שלא להשגיח על הדברים האלו, ולזה תראה בני יחי' אשר ביהי רצון שהוא קודם אמירת תהילים מייגע עצמו הגאון מאור הגולה מהרא"ז מרגליות זצ"ל בספר מטה אפרים, וכן רבינו הגה"ק ה"ישמח משה" ז"ל מפרשים בזה פירושים, ואילו היו יודעים שזה היה"ר הוא מספר הנ"ל לא היו אומרים כלום בזה, ובאמירת לדוד וכו' ידוע בוודאי אלי שרבינו הקדוש מאור הגולה החזוה מלובלין ז"ל לא היה אומרו וכן תלמידיו הקדושים היהודי הק' ורבינו זקיני הק' מזידיטשוב ז"ל ורבינו חו"ז מראפשיץ ז"ל לא היו אומרים לדוד מחמת טעם זה.

כשהייתי בשנת תרפ"ו בקארלסבאד והיה שם הגה"צ מפארסיב בארץ פוילין נכד של היהודי הק' ז"ל, ואמר לי שמקובל בידו בוודאי מרבינו היהודי הקדוש זצ"ל וזקינו איש מפי איש שלא אמר לדוד מחמת ששמע מרבו הקדוש מלובלין ז"ל שזה הדבר אמירת לדוד הוא מן הספר חמדת ימים ושמחתי מאד בזה כמוצא שלל רב, וגם הגה"ק רבינו מצאנז לא אמר לדוד, והצדיקים שאמרו לדוד בודאי לא היו יודעים שהוא מן הספר הנ"ל שאילו היו יודעים לא היו אומרים רק היו רואים בהסידור היו סוברים שהוא מרבינו האר"י הק' ז"ל, אבל לא כן הוא עכ"ל.

וכן כתוב במעשה רב (סי' נ"ג), שהגר"א לא אמר לדוד ה', וכן נהגו רבים מתלמידי הבעש"ט, וגם כהיום אצל נכדי הגה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ל, אחד מהטעמים לכך הוא שמנהג זה מיוחס לס' חמדת הימים השנוי במחלוקת, והגאון היעב"ץ אמר שמי שכתבו הוא לא אחר ממשיח השקר נתן העותי.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'זאגט נישט עפעס עקסטער תהלים?

רבינו: מ'זאגט צעהן קאפיטלעך תהלים יעדן טאג, דער מטה אפרים (סי' תקפ"א אות ח') ברענגט דאס אראפ.[2]

האדמו"ר מוויזניץ: ביי אונז זאגט מען יעדן טאג א ספר תהלים. אין די סליחות טעג זאגט מען צוויי ספרים יעדן טאג, פון סליחות ביז יום כיפור.

א' הנוכחים: מ'זאגט צעהן מאל תהלים פון ראש חודש אלול ביז הושענא רבא, מ'האט אמאל געפרעגט אייניער פונעם צמח[3] אדער פונעם אהבת ישראל, פארוואס מ'זאגט אזוי שנעל תהלים הושענא רבא, אום הושענא רבא זאגט מען דא זייער שנעל תהלים, האט ער געזאגט א ווערטל, אז מ'האלט שוין נאך צעהן מאל תהלים קען מען שוין שנעל.

האדמו"ר מוויזניץ: ערב ראש חודש אלול זאגט מען אוים גאנץ תהלים.[4]

רבינו: ביי אונז זאגט מען ערב ראש חודש יום כיפור קטן.[5]

האדמו"ר מוויזניץ: מ'זאגט גאנץ תהלים אויך?

רבינו: אין ביהמ"ד זאגט מען. אבער יום כיפור קטן דאס זאגט מען נאר ערב ראש חודש אלול, איינמאל א יאר.

האדמו"ר מוויזניץ: אין סיגוט איז עס נישט קיין גרינגע טעג.

רבינו: אן אנדערע מאל איז אויך נישט גרינג.

האדמו"ר מוויזניץ: ס'איז די יארצייט פון ייטב לב?

רבינו: יא, היינט איז געווען די יארצייט (ביום שב"ק) פונעם ייטב לב.

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל האט פארציילט אז ס'איז געווען די טיילונג, האט דער ייטב לב מתחילה נישט געוואלט אריין גיין, וואס איז די סיבה געווען?

רבינו: יא, מתחילה האט ער נישט געוואלט אריין גיין. מ'האט געזאגט, אז ער האט געזאגט זאגט אז אין מארמאראש ווען דער שוחט וועט גיין שפאצירן מיט'ן וויב, און ס'וועט זיין א גרודער דערווייגן, און די קאנצעליי וועט אראפ שיקן א קאמיסיע, אזוי האט עס געהיסן, מ'וועט אראפ שיקן דריי אונגארישע רבנים, און די וועלן זאגן "איך גיי אויך... איך טוה אויך אזוי...", ממילא וויל ער נישט זיי זאלן אים מחייב זיין.[6]

דער מהר"ם שיק האט אים געזאגט, ער זאל יא אריין גיין, און ער האט געצויגערט, האט אים דער מהר"ם שיק געזאגט אז ער וועט מתחרט זיין פארוואס ער גייט נישט אריין, און שפעטער האט ער שוין געוואלט און ער האט נישט געקענט.

ועי' בשו"ת דברי משה (מהגה"ע רבי משה האלבערשטאם ז"ל - סי' ל"ד) שכתב ביאור רחב במנהג זקינו הק' מרן הדברי חיים זי"ע, שלא אמר לדוד ה' אורי, עיי"ש שהביא מכתב קודש מהרה"ק רבי פנחס חיים מראואלא ז"ל (נדפס בריש ספר לב שמח החדש), ובתו"ד כתב: ואמר לי שמקובל בידו בוודאי מרבינו היהודי הק' זצ"ל זקינו, איש מפי איש, שלא אמר לדוד, מחמת ששמע מרבו הק' מלובלין ז"ל שזה הדבר אמירת לדוד הוא מן הספר חמדת ימים (אשר יש עליו עוררין בידוע) וכו', וגם הגה"ק מצאנז ז"ל לא אמר לדוד, עיי"ש המשך המכתב.

והוסיף בס' הנ"ל, דאף שברור שמקור הדבר לאומרו, הוזכר לפני זמן שנדפס הספר חמדת ימים, מ"מ לא הוזכר לאומרו בציבור, והמנהג שנהגו לאומרו בציבור מקורו מחמדת ימים, עיי"ש שהוכיח כן.

2 וז"ל שם: נוהגין בכל יום של ימי החל מראש חדש אלול ואילך אחר התפלה אומרים בצבור עשרה מזמורים תהלים ומתכונים לגמר כל תהלים שני פעמים קדם ראש השנה. והיא עולה כמנין כפ"ר. ומתחילין אחר ראש חדש כדי לומר יהי רצון המסדר אחר אמירת תהלים בשלמות עם התחנונים.... ובימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכפורים אומרים יותר מעשרה מזמורים בכל יום בכדי לגמר כל תהלים פעם שלישית קדם יום הכפורים.

ומענין זה יש להעתיק דרכו בקודש של מרן רבינו שליט"א, כי בט"ו ימי חול הראשונים של חודש אלול אומרים עשרה מזמורי תהלים בכל יום, ובעשרה ימים הנותרים אומרים ט"ו מזמורי תהלים בכל יום, וכך יוצא שמסיימים בחודש אלול גם כלי השבתות ב' פעמים תהלים כמנין כפ"ר עד ראש השנה.

3 עיין בס' אבן שתיה (עמ' ק"ב פרק ט') שהרה"ק הצמח צדיק היה נוהג לומר תהלים לפני התיבה בציבור בחודש אלול בקול נעימה וזמרה, ע"ש.

אגב, עיין בס' אוצר החיים צאנז (אות רכד) בחודש אלול אמרו בציבור אחר תפילת שחרית ח"י קאפיטל תהלים, וביום השישי השכימו קום לפני האיר היום וגומרים לפני התפילה כל סדר תהלים, ועיין בס' מנהגי קאמארנא (אות שפה) בכל ימי חודש אלול היו מרבים לומר פרקי תהלים אחרי תפילת שחרית, ובכל ימי הסליחות אמרו הציבור כל התהלים.

4 ידוע שהגה"ק העטרת צבי מזידיטשוב והגה"ק מהרי"א מזידיטשוב זצ"ל לא אמרו יו"כ קטן, וכן מנהג בעלזא, וויזניץ, וסקווירא שאין אומרים יו"כ קטן, אבל מסיימין כל התהלים ברבים, וכן מנהג חב"ד וגור.

5 יש לציין שהשם "יום כיפור קטן" נזכר בשו"ת רמ"ע מפאנו (סי' ע"ט) וז"ל: חסידים ואנשי מעשה עשו להם כפור קטן ויום צום בכל ער"ח, וכ"כ במשנ"ב (סי' תי"ז סק"ד) לגבי כל ער"ח וכ"ש בער"ח אלול.

6 דהיינו כי החסידים במחוז מארמאראש התנהגו יותר בחסידות ובפרומקייט מהחדודים שבאנגארין, ועכ"פ הרבה יותר מהאונגארישע אידן שבמחוזות אויבערלאנד, וע"כ חשש שאין ההנהגות והתקנות שוות לכל, והיא חומרא דאתי לידי קולא כנ"ל.

האדמו"ר מוויזניץ: און ער איז צום סוף נישט אריין?

רבינו: בחייו איז ער נישט אריין, ער האט שוין נישט געקענט, ער האט געמאכט אן אסיפה, ער האט צוזאם געזומען גאנץ קהל, און ס'איז געווארן א גרוידער, ס'איז שוין געווען עזות פנים'ער, ער איז ארויס געגאנגען פון די אסיפה האט ער געווויינט. דאם איז שוין געווען אין די לעצטע יארן, ער האט געהאט עגמת נפש. דער מהר"ם שיק האט אים געזאגט דעמאלטס פריער ער זאל קומען, ווייל שפעטער וועט ער נישט קענען, און אזוי איז טאקע געווען, ער האט געווארט, און ער האט נישט געקענט.[7]

7

תחת אחד השיחים סיפר רבינו באריכות כדלהלן: דעמאלטס איז דאך געווען די טיילונג (במדינת אונגארן, בן קהילות האטאדאקסין לקהילות העלאנז), **און דער מהר"ם שיק האט געמוטשעט דעם ייטב לב אז סיגוד זאל זיך אויך אנשלוסן אין די קאנצעלי** (אף שלא היה באונגארן רק במחוז מארמארוש שבראמענויא), **און זיי** (משפחת כהנא) **האבן נישט געווארט, און דער ייטב לב האט עס נישט געקענט אדורכפירן, דער ראש הקהל האט נישט געווארט, דערציילט מען א מעשה, אז דער ייטב לב האט געדופן א אסיפה גאנץ קהל, און האט געבעטן אז מ'זאל שטיפטן צו דעם, ס'האט געמוזט דורכגיין לעגאל, מ'האט געדופן א געשעפט פארזאמלונג.**

ביי די אסיפה האט מען געדופן די פייער-לעשער"ס און דאס האט געמאכט א טומל, און דער ייטב לב איז ארויס געגאנגען און געווויינט כ'האב מיך דאס דערלעבט אויף דער עלטער...'.

דעמאלטס – דאס איז געווען בערך שנת תר"מ - איז פריי געווארן אין מונקאטש דאס רבנות - דאס איז געווען פאר רבי שלמה'לע (הגה"ק בעל

ער האט געלאזט צוואה מ'זאל אריין גיין, ער האט עס נישט געקענט מאכן בחייו, אבער ער האט געוואלט מ'זאל אריין גיין, און מ'האט אויסגערופן ביי די לויה אז מ'גייט פארלייגען די צוואה, און ביי די צוואה האט ער געשריבן אז ער נעמט אויף דעם טעטשער רב דעם קדושת יו"ט, ער איז געווען רב בעפאר דעם אין טעטש, אז מ'נעמט אים אויף פאר רב, דאם איז די צוואה, און אז מ'זאל זיך אנשליסן אין די קאנצעליי.

דאם אנשליסן אין די קאנצעליי איז מ'קוקט עם היינט אן אזוי אינטרסאנט, דאם איז געווען אזוי ווי א רעגירונג'ס קאנטראלירטע זאך, דאם איז נישט געווען סתם אזוי, דאם הייסט, קהל האט געדארפט מאכן א ענגעראל פארזאמלונג און מ'זאל עם באשטעטיגן, דאם איז געווען רעגירונג'ס קאנטראלירט אזוי מיט שטאטוטן. האט מען איינגעגעבן אז די לויה איז געווען די ענגעראל פארזאמלונג, און דארט האט זיך קיינער נישט געטרויעט

שם שלמה ז"ל בנו של הגה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט ז"ל מח"ס ידעי בינה שהיה בנו של הגה"ק הרב ר' צבי אלימלך מדינוב בעל בני יששכר ז"ל) **איז געווארן רב אין מונקאטש, ער איז דעמאלטס געווען רב אין סטרישוב** (שימש שם ברבנות כ"ה שנה) **- מונקאטש איז דאך געווען א חסידישע קהילה, זענען זיי געקומען מיט א קאנסוס** (כתב רבנות) **צום ייטב לב.**

יא, אבער ער האט זיי אפגעזאגט, האבן זיי וויטער געשיקט שלוח שרים רבים ונכבדים מיט א קאנסוס, און ער האט נישט געצויגן, האבן זיי גזואגט, 'רבי, די גאנצע שטאט ווארט דעם רבין', האט דער ייטב לב געענטפערט, 'אויב אזוי, וויים איך שוין נישט צו גיין'. און ער האט זיי מסביר געווען, 'ווען איך בין געקומען קיין סיגוט, האבן מיך די כהנא'ישע עגברעגט, און רבי משה ארי' (פרייד וצ"ל, הראה"ק דק"ק סיגוט) **איז מיר געווען א קנעגענער, און איז אפילו נישט געקומען שלום געבן, שפעטער האט זיך דאס איבערגעדרייט, רבי משה ארי' איז מיר געווארן א גוטער פרייד, און די כהנא'ישע זענען מיר קגעגענער'ס, יעצט אז מ'זאגט אז די גאנצע שטאט ווארט מיך אפ, אויב אזוי ווער ווען מיך בלייבן א גוטער פרייד...'.**

און ער האט זיי מייען געווען מ'זאל נעמען רבי שלמה'לע - ער איז געווען מיט אים א מחותן, ווייל זיין זוהן רבי משה לייב סטרישובער איז געווען א איידעם ביים גארליצער רב, און דער גארליצער רב איז געווען א איידעם ביים ייטב לב, איז ער דאך געווען א מחותן מיטן ייטב לב - אזוי האט ער מציע געווען מ'זאל אויפנעמען רבי שלמה'לע פאר רב אין מונקאטש (ושימש שם ברבנות עד יום פטירתו כ"ח סיון תרנ"ג, והשאיר אחריו בנו מ"ס הגה"ק בעל דרכי תשובה ז"ל).

דער ייטב לב איז אבער נסתלק געווארן (י' אלול תרמ"ג), **און אזוי ווי דער ייטב לב איז אוועק, און מ'האט געדארפט אויפנעמען דעם קדושת יו"ט** (עפ"י צוואת אביו מרן הגה"ק החייטב לב ז"ל בימים) **איז געווארן א ביטערע מחלוקה, און מ'האט זיך צוטיילט, און ס'איז געווארן צוויי קהילות אין שטאט.**

צו זאגן עפעס ביי די לויה, במילא האט מען איינגעגעבן אז ס׳איז געווען א גענעראל פארזאמלונג און אזוי האט מען זיך אנגעשלאסן.[8]

*

האדמו״ר מוויזניץ: דעם סקווערער זיידע האט מען געקענט?

רבינו: יא, כ׳בין געווען אויף א שבת אין סקווירא, ווען ר׳ אברהם דוב (הרה״צ רבי אברהם דוב טווערסקי שליט״א מראכמיסטריווקא מאנסי, חתן האדמו״ר מוויזניץ ז״ל חתן האדמו״ר מסקווירא ז״ל) האט חתונה געהאט.

האדמו״ר מוויזניץ: מ׳האט געהאט א כיבוד, יא?

כ׳געדענק אזויפיל אז ביים זיידן אין שטוב האט מען געשמועסט, אז מ׳האט געמוזט מכבד זיין.

איינמאל נאך ר׳ פיני׳עם חתונה (הרה״צ רבי פנחס שלום רב דקהל תורת חיים ב״פ ז״ל, בנו בכורו של האדמו״ר מוויזניץ ז״ל), דער טאטע (רביה״ק הברך משה ז״ל) איז געווען ביי ר׳ פיניע׳ם חתונה, אהיים קומענדיג פרעגט דער סקווערער זיידע דעם טאטן און דעם חתן ״דעם סיגוטער רב האב איך נישט געזעהן״, האט ר׳ פיני׳ע זיך אנגערופן, וואס הייסט אוודאי איז ער געווען, האט ער געזאגט, כ׳האב מיך געהידוש׳ט כ׳האב אים נישט דערקענט, האט ער געזאגט פארץ טאטן, כ׳וויל דיך בעטן א טובה, דו מאכט דאך איין שבע ברכות אין מאנסי, די שבע ברכות וואס דו מאכסט, און איך וועל קומען, זאלסטו אים אויך רופן, ער איז טאקע געקומען, און ער האט געבענטשט ביי די שבע ברכות.

רבינו: כ׳בין געווען אויף די חתונה מיטן טאטן, ער האט מיך דעמאלטס מיט געמומען, דארט ביי ר׳ פיני׳ען חתונה. כ׳האב געוואלט זעהן דעם סקווערער רבי׳ן.

האדמו״ר מוויזניץ: דאם איז געווען דאם אינציגסטע מאל וואס מ׳האט אים געזעהן?

רבינו: בעפאר דעם האב איך נישט געזעהן.

האדמו״ר מוויזניץ: ער איז דאך געקומען קיין וויליאמסבורג.

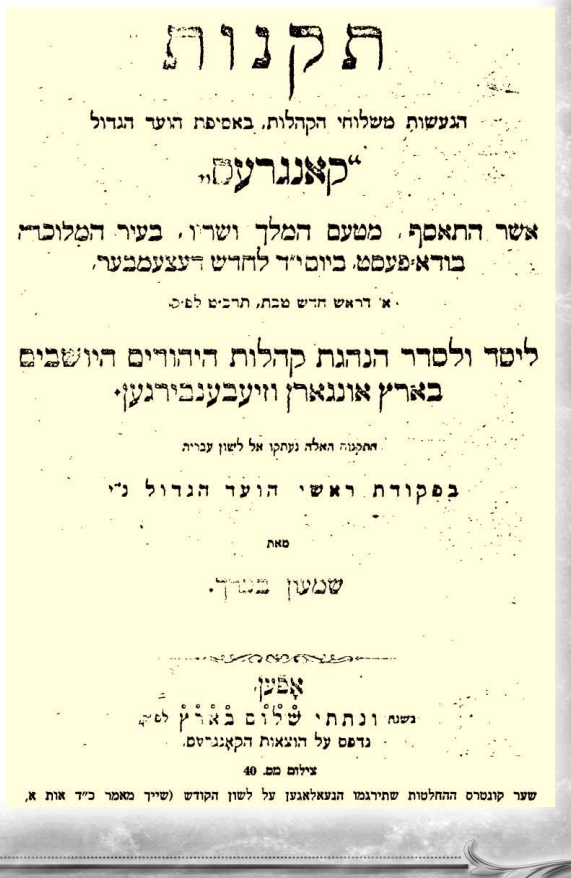
רבינו: ביז דעמאלטס האב איך אים נישט געזעהן. נאכדעם האב איך אים שוין געזעהן מערערע מאל. דעמאלטס האב איך אים געוואלט זעהן, בין איך מיטגענאנגען. מיין שווער (האדמו״ר הישועות משה ז״ל) איז אויך געווען דעמאלטס.

*

האדמו״ר מוויזניץ: כ׳האב געהערט א מעשה פון אויסטילער, דער טאטע ז״ל האט דאם פארציילט, אז דער אויסטילער רב (הרה״ק רבי פנחס מאוסטילא ז״ל) האט אראפ געשיקט דעם זוהן...

רבינו: מ׳האט אים אויפגענומען דעם רבי יוחנן אלס רב אין מוזשאי, און דער אויסטילער רב איז געקומען אויף שבת, ער איז געווען דארטן צוויי וואכן, ס׳איז געווען קרח און חקת, דער טאטע ז״ל האט געזעהן דעם אויסטילער רב צווויי וואכן ער איז געזיצן מיט טלית און תפילין א גאנצן טאג ביז פארנאכטס[9] (ורק לעת ערב של יום הקיץ הארוכות חלץ התפילין וטעם קצת מיני מזונות).

8

תקנות

הגעשות משלוחי הקהלות, באסיפת העיר הגדול

"קאנגרעס"

אשר התאסף, מטעם המלך ושרו, בעיר המלוכה בודא־פעסט, ביום י״ד לחדש העצעמבער,

א׳ דראש חדש טבת, תרב״ם לפ״ק.

ליסד ולסדר הנהגת קהלות היהודים היושבים בארץ אונגארן וויעבענבירגען.

התקנה האלה נעתקו אל לשון עברית

בפקודת ראשי הועד הגדול נ״י

מאת

שמעון בענדר.

אפען,

נדפס על הוצאות הקאנג־עס.

צילום מס. 40

שער קונטרס ההחלטות שתירגמו הנעאלאגען על לשון הקודש (שייך מאמר כ״ד אות א)

9

עי׳ בס׳ ומשה הי׳ רועה (ח״א, עמ׳ שנ״ז) מה שסיפר כ״ק אדמו״ר מראחמיסטריווקא ב״פ שליט״א מה ששמע בעצמו מרבינו בעל ברך משה ז״ל שכשהגיע הרה״ק רבי פינחס מאוסטילא לשמחת הנישואין של רבי יוחנן שהתקיימה בסיגעט לאחר הסתלקות מרן העצי חיים ז״ל, שמע אז איך שדיברו מגודל עבודת התפילה שלו, ונכספה נפשו לראות את עבודתו הק׳, אולם מאחר שהרה״ק מאויסטילא התפלל בחדר מיוחד כמנהג אדמו״י טשערנאביל לא היו יכולים לראותו בעת התפילה, אך לאחמ״כ נתוודע לרבינו שיש שם חלון גבוה שיכולים

האדמו"ר מוויזניץ: פון זיין דאוועזען האט ער עפעס געזעדט.

רבינו: יא, דער טאטע האט זייער געזעדט פון זיין דאוועזען.

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע האט זיך אויפגעשטעלט קוקן ווי אזוי ער דאוועזט.

רבינו: יא, ער האט אריין געקוקט אין שטוב, ער האט געדאוועזט אין שטוב.

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט געדאוועזט אין א צימער.

רבינו: יא, עכ"פ האט ער געזאגט אז ס'איז געווען שבת, און אז מ'האט אים געברענגט אויף צו זיין רב, דארף ער דאך זאגן א דרשה, און ער האט געזאגט א דרשה, און ער האט אנגעהויבן צו זאגן אביסל פון די דרשה, האט ער געגעבן א קלאפ, געזוג געזאגט.[10]

האדמו"ר מוויזניץ: וועגן עין הרע. ער האט זיך געמאכט צוטוהן פון עין הרע?

רבינו: כ'ווייס נישט צי ס'איז געווען וועגן עין הרע, דער טאטע האט נישט געזאגט וועגן עין הרע, זעהט אויס אז איז טשערנאביל האט מען נישט געזאגט, כ'האב עם אזוי אנגעקוקט, אין טשערנאביל האט מען נישט געזאגט קיין דרשות, איך האב עם אזוי פארשטאנען.

האדמו"ר מוויזניץ: מיר ליגט עפעס אין קאפ וועגן עין הרע.

רבינו: דער טאטע האט נישט געזאגט א סיבה.

*

האדמו"ר מוויזניץ: וועלכע יאר איז מען געווען אין וויזניץ?

רבינו: יום כיפור בין איך צוויי מאל געווען אין וויזניץ. ראש השנה בין איך איינמאל געווען, כ'בין געווען ראש השנה תשכ"ז, דעמאלטם בין איך געווען גאנץ ימים טובים, יענע יאר איז אייער טאטע געווען דארט.

האדמו"ר מוויזניץ: ער פלעגט צו זיין יעדעם יאר.

רבינו: אבער דעמאלטם האב איך אים געזעהן. ער האט געבלאזן שופר, ער האט געדאוועזט דעם צווייטן טאג שחרית די שמונה עשרה, און געבלאזן שופר.

נאכדעם בין איך געווען ווען מיין עלטסטע טאכטער איז געבוירן אין ארץ ישראל, דאם איז געווען פאר ראש השנה, האב איך שוין נישט געקענט פארן אויף ראש השנה, בין איך געפארן צווישן ראש השנה און יום כיפור, דעמאלטם בין איך געווען יום כיפור און סוכות, דאם איז געווען תשכ"ח.

*

האדמו"ר מוויזניץ: מ'האט זיך געטראפן אמאל מיט רבי יהודה'לע (כ"ק אדמו"ר רבי יהודה'לע הורוויץ ז"ל מדזיקוב לאנדאן)?

רבינו: יא, עטליכע מאל, כ'בין אליינס געווען ביי אים אין ירושלים, און נאכדעם בין איך מיט מיין שווער געווען, דער שווער איז אים געגאנגען באזוכן, בין איך מיטגעפארן מיט אים קיין ירושלים, כ'געדענק נישט וואס איז געווען די סיבה, נאכדעם אין לאנדאן בין איך שוין אויך געווען ביי אים שפעטער, כ'רעד אבער אין ירושלים. כ'געדענק וועז איך בין געווען ביי אים, די וועגט איז געווען גרין, און ס'האט געברענט נאר איין לאמפ אויפן דאך, ס'איז אזוי פארכמארעט געווען די שטוב. ס'איז נישט געווען אזוי לעכטיג, און ער איז געליגן אין בעט.

*

האדמו"ר מוויזניץ: רבי אליעזר דוד פריעדמאן (רב דביהמ"ד מחנובקא בעלזא בלאנדאן ומזקני רבני וויזניץ) האט מען אויך געקענט?

רבינו: יאז, רבי אליעזר דוד? כ'האב אים קודם געקענט פון וויזניץ, און נאכדעם וועז כ'בין געווען אין לאנדאן, כ'בין געווען אסאך ביי אים, ער איז געווען א גוטער בעל מספר, ער איז געקומען פון הערמענשטאט האט ער מיר געזאגט, ער איז נישט געווען קיין גרויסער חסיד פונדערהיים.

האדמו"ר מוויזניץ: אבער ער איז געווען אזוי מין דבוק אין רבי'ס, כ'פארשטיי אסאך מאל נישט, אין די ספרים ברענגט ער פון יעדן איינעם.

לטפס עליה ולראות לתוך החדר הנ"ל, והלך רבינו לשם והעמיד עצים וטיפס למעלה עד שהגיע להחלון וכך עלה בידו לראות עבודת צדיק בעת התפילה, ורבינו התבטא ואמר שהי' פחד גדול להסתכל בצורתו הק' אשר בער כלפיד אש במשך כל התפילה, ועיי"ש עוד באריכות.

10 ומענין הרבנות של הרה"ק רבי פיני'לע זצ"ל באויסטילא יש להעתיק מש"כ בס' אלה מסעי (עמ' ע"ז) מה שסיפר רבינו בעל ברך משה ז"ל שכאשר באו קהל עדת אויסטילא אל הרה"ק רבי פנחס לעטרו בנזר הרבנות, נכנס אל חותנו הרה"ק מהרי"ד מבעזלא זי"ע לבשרו על זאת, ושמח המהרי"ד ונהנה מאוד מזה, וסיפר לו כי גם הוא בימי חורפו באו אליו מעיר אויסטילא לעטרו בכתר הרבנות, כי הוא הרי לא היה הבכור בבית אביו ולא עלתה על דעתם שהוא ישב על כסא אביו בבעלזא, אמנם כאשר נכנס אל אביו הרה"ק מהר"י מבעזלא זי"ע וסיפר לו מזה, אמר לו שלא יקבל עליו את רבנות אויסטילא, כי גדולה מזו יש לו עבורו, ונתכוין לנזר הרבנות דעיר בעלזא, ואשר על כן שמח מאד אשר אחד מנצאצאיו ישב על כסא הרבנות בעיר ההוא.

רבינו: ער איז געווען א שטארקער קאפ, א גרויסער ידען, די ספרים האט ער אזוי געוואלט מאכן, האט ער עם אזוי אויסגעשטעלט.

*

רבינו: כ'געדענק רבי זושא לוריא פון וויזניץ (הגאון רומ"ץ שיכון וויזניץ ז"ל), ער האט געדאוועט פארץ עמוד יעדן טאג ביים זיידן.

ער האט געדאוועט ביי די טיהר.

האדמו"ר מוויזניץ: דער זיידע האט געדאוועט אין שטוב?

רבינו: יא, ער האט געדאוועט אין שטוב, ביים טיש, ער איז געזעסן אזוי אינמיטן טיש.

האדמו"ר מוויזניץ: כ'האב דא דאם בעט פונעם זיידן, פונעם אמרי חיים.

רבינו: אונטערץ בענקל איז געווען די בעט.

האדמו"ר מוויזניץ: כ'ווייס נישט פארוואס ס'איז נישט געקומען ביז יעצט, דאם איז געפאלן פאר מיין טאטן בירושה, כ'האב עם ערשט יעצט באקומען, דאם ברענגען אליינם האט געקאסט אסאך געלט.

רבינו: היינטיגע צייטן איז נישט קיין קונץ צו ברענגען, די קאנטעינער'ס, פאר געלט ברענגט מען אלעם.

האדמו"ר מוויזניץ: כ'האב דא דעם ארון קודש אויך.

רבינו: די קליינע ארון קודש וואם איז געווען ביי אים אין שטוב.

האדמו"ר מוויזניץ: יא, דער ספר תורה אויך, דאם איז געפאלן בירושה פאר מיר.

די ספר תורה שאצט מען פאר א געוואלד געלט, כ'ווייס נאכנישט פון וועמען דאם איז, צי דאם איז פון רבי וועלוועלע צו פון ר' מאטעלע טשערנאבלער צי נאך פריער.[11]

רבינו: דעם ארון קודש אויך? דער ארון קודש איז א נייע זאך, נאר דער ספר איז פון פריער...

דארט איז עם געווען אזוי אין די זייט, דארט האב איך געדאוועט, כ'האב געדאוועט מיט זיין מנין אינדערוואכן.

האדמו"ר מוויזניץ: ביים אויפרוף (של רבינו שליט"א) זענען מיר אונז אריין געפארן צום פארשפיל. אונז זענען מיר אנגעקומען שפעט.

רבינו: יא, כ'געדענק.

והמשיך רבינו: דעמאלטם האט געפירט שלש סעודות איז די טאראסע, ווען איך בין דארט געווען.

האדמו"ר מוויזניץ: פארוואם? ער איז געווען שוואך?

רבינו: כ'ווייס נישט פארוואס, אזוי איז געווען.

האדמו"ר מוויזניץ: ווי אזוי האט דער עולם געקענט אריין גיין דארט?

רבינו: ס'איז טאקע נישט געווען קיין גרויסער עולם. שלש סעודות האט ער געפירט אין די טאראסע, ס'איז געווען א שמאלע קליינע טאראסע, דארט האט ער געפירט שלש סעודות.

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע האט געפירט דארטן דעם סדר, די צווייטע נאכט, ער האט קיינעם נישט אריין גלאזט, ער האט נישט געוואלט מ'זאל זעהן, אבער דער זיידע איז אריין געקומען פון אינעווייניג.

רבינו: פון דארט איז ער געגאנגען אין ביהמ"ד, פון די טאראסע איז ער אראפ געגאנגען ס'איז געווען אזא סימטא, אזוי האט עם געהייסן, פון דארט איז ער געגאנגען אין ביהמ"ד.

האדמו"ר מוויזניץ: דעמאלטם איז ער נאך געגאנגען צופים?

רבינו: יא, ער איז געגאנגען צופים, די שטיגן האט מען אים שוין יא ארויף געפירט, די שטיגן צום ביהמ"ד.

האדמו"ר מוויזניץ: די לעצטע יארן האט מען אים געפירט.

מ'האט קיינמאל נישט געזעהן ווי מ'הייבט אים אויף?

רבינו: יא, כ'האב געזעהן ווי מ'הייבט אים אויף ביי די שטיגן, ר' אורי טייטלבוים מיט ר' יחיאל דאווידאוויטש, זיי האבן אים ארויף געטראגן.

האדמו"ר מוויזניץ: לעצטנס האט מען אים שוין געטראגן די גאנצע וועג.

---

11 עיי' בס' אמרות צדיקים (פי"ד אות ו) שסיפר האדמו"ר מטשערנאביל שליט"א, שלהרה"ק בעל מאור עינים זי"ע היה קשר גדול להרה"ק רבי הערש זי"ע בנו של הבעש"ט והבעש"ט נתגלה אל המאור עינים בחלום, וביקש ממנו שיעזור לבנו שהיה דחוק מאד בפרנסה, ומאז תמך בו המאור עינים, והרה"ק רבי הערש נתן להמאור עינים ספר תורה מאביו הבעש"ט במתנה, ובטשערנאביל היה להספר תורה הזה מהבעש"ט הק' חשיבות מיוחדת, עיי"ש.

וכן מסופר שממנו עבר בירושה לבנו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע, ולאחר פטירתו רצו כל בניו הקדושים לזכות בס"ת חשובה זו, והחליטו אצלם שבכל שנה יהי' הס"ת אצל אחד מהאחים, ואחר שנה יתן אותו להשני, ובשנה הראשונה זכה בו הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל, וככלות השנה החליטו אחיו הק' שמחמת כבודו ישאר הס"ת אצלו ולא יקחו ממנו, ולאחר מלחמת העולם הראשונה נאבד הס"ת ולא נודע מקומו.

רבינו: וועו איך געדענק איז ער נאך געגאנגען ביז צו די שטיגן, און דארט האט מען אים ארויף געטראגן די שטיגן.

האדמו"ר מוויזניץ: ביים דאוועגען איז ער געגאנגען אויף מערב זייט אויך.

רבינו: ער האט ארום שפאצירט... יא, אבער נישט וועו איך בין געווען דארט.

האדמו"ר מוויזניץ: ער פלעגט אפילו זיך אראפ זעצן אויף מערב זייט.

רבינו: ער האט שוין נישט שפאצירט ביים דאוועגען דעמאלט'ס.

*

האדמו"ר מוויזניץ: ווי אזוי האט מען זיך געפירט מיט נעמען ביי שידוכים, כלה וחמותה?

רבינו: אונז האבן מיר גרויסע קולות. ביי אונז איז אזוי, טאמער איז דא נאך א נאמען, דעמאלטס דארף מען פרעגן דריי רבנים, דאם איז ביי כלה וחמותה.[12]

אזוי ברענגט ער אין השיב משה (אבהע"ז סימן ד', סימן י"א, וסימן י"ב, וסימן ע"ר), **און אין אבני צדק** (אבהע"ז סי' י"א) **ואגט ער אזוי.**[13] **דער דברי חיים** (אבהע"ז ח"א סי' ח') **נעמט עם** (דברי רבי יהודה החסיד) **נישט אן נאר ביי כלה וחמותה, אן** אפילו ביי כלה וחמותה איז אין השיב משה מקיל.[14]

דער טאטע ז"ל האט געהאט א בריוו פונעם קדושת יו"ט, קיין אמעריקא געשריבן, וועגן א צוואת רבי יהודה החסיד, און ער שרייבט אויך אז אויב מ'האט נאך א נאמען איז נישטא קיין קפידא.[15]

און ביי צוויי מחותנים, טאמער איז דא נאך א נאמען איז נישט קיין פראבלעם, מיין טאטע מיט מיין שווער ביידע האבן געהאט דעם זעלבן נאמען. און דער ביסטריצער רב (הגה"צ רבי משה שפיטץ ז"ל מביסטריץ) **אויך, און דער נאסאדער רב אויך** (הרה"צ רבי משה ארי' האלבערשטאם ז"ל האדמו"ר מנאסאד).

נאכדעם נאך א קולא, אפילו וועו צוויי מחותנים האבן ממש די זעלבע נאמען, שרייבט מען החתן העומד מצד עצמו, און די כלה העומדת מצד עצמה, און ס'איז נישטא קיין מחותנים, ערוואקסענע מענטשן, דעם ייטב לב'ס עצה איז דאם.[16]

האדמו"ר מוויזניץ: מ'טוט טאקע אזוי?

רבינו: יא, מ'טוט אזוי, היינטיגע יואל'ים זענען זיך משדך איינער מיטן צווייטן, ס'איז דא זייער אסאך יואל'ים און מ'איז זיך משדך.

האדמו"ר מוויזניץ: און א איידעם מיט א שווער?

רבינו: דאם מוז שוין זיין נאך א נאמען.

---

12 ועי' גם בשו"ת **דברי יואל** (אבהע"ז סי' קט"ו, וסי' קט"ז אות ב) בענין להוסיף שם או למנוע מלקרות בשם הדומה, וגם בענין לשאול מג' רבנים גדולים ויראי ה'.

ובענין שלשה רבנים מסכימים וקפידת הצוואה, ראוי לציין מה שכתב מרן היט"ל בשו"ת **אבני צדק** (אבהע"ז סי' מ"ו) וז"ל: "ומאן דלא קפיד לא קפדינן בהדי', ואם ירצה לצאת הכל ישאל עוד רב אחד, וביש שלשה מסכימים אין שום חשש כך מקובלני מצדיקים בעניני הצוואה", עיי"ש.

13 דהרי אם לאחד או לשניהם יש שני שמות, ואינם שווים כי אם בשם אחד, כבר כתבו הרבה אחרונים להקל, ה"ה מילי דחסידותא, טוט"ד (מהדות"ל סי' רס"ג), **צמח צדק** (אה"ע סי' קמ"ג) בשם הגה"ק בעל התניא, ועי' בשו"ת **מנחת אלעזר** (ח"ג סי' י"ג) שכן עשה מעשה בעצמו הגה"ק בעל עטרת צבי ז"ל. וכן הי' מרגלא בפומי' של מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל בשם מרן דודו כ"ק מרן רבינו ז"ל לומר שאם יש לא' עוד שם א"כ אין שם שניהם שוה.

14 וז"ל שם: שאין לנו שום ידיעה בדברים אלו, והוא מהדברים הנסתרים ואין מבוא לשכלנו להשיגם, ועלינו לקבל דבריו [של רבי יהודה החסיד] באהבה אף אם הם נראים כסתירה לדברי התלמוד, אמנם מסיים, שהדבר ספק אם לזרעו התכוון או לכל אחד, ולזה נאמר בכה"ג אם הלכה רופפת בידך צא וראה האיך העולם נוהג, והנה במדינתינו אין מדקדקים רק באשה ששמה כשם חמותה, ודבר זה מבואר להחמיר גם בספר משנת חסידים, ובשארי הדברים אין מדקדקים במדינתינו.

15 וז"ל המכתב, נדפס בלקוטי תוספות יום טוב בסוף ספר קדושת יו"ט הנדפס מחדש: ב"ה, יום ג' שמיני תר"נ לפ"ק, סיגוט יע"א, כבוד הרבני המופלג וכו' מו"ה אלי' דוד נ"י. מכתבו הגיעני על נכון, והנני להשיבו על דבר השידוך, כי בשני שמות ואחד מהן שוין, אין שום קפידא בדבר, כמבואר בשו"ת **אבני צדק** (אה"ע סי' יא) ובשו"ת השיב משה (סי' סט), על כן אם השידוך הוא כפי רצונו ואם מה' יצא הדבר אזי יוכל לבא בקשר שידוכין בשעה טובה ומוצלחת, ומלא כף נחת וכו'... והנני דו"ש באהבה ומעתיר בעדו שהשי"ת ירים קרנו ומזלו למעלה למעלה שיוכל לבא לבית לשלום מתוך נחת והרחבה. הק' חנני' יום טוב ליפא ט"ב בהר' זצלה"ה.

16 וז"ל הייטב לב בשו"ת **אבני צדק** (אבהע"ז סי' י'): וכל שיש איז שינוי ממה שנאמר בהצוואה הולכין להקל, ועפי"ז אמרתי, דז"ל ספר חסידים, ב' בני אדם ששמותיהן שוין לא יזדווגו יחד בילדיהן, היינו בילדים קטנים שאביהם של הילדים הם מתחתנים זע"ז, אבל במדינה זו שהחתן והכלה גדולים ובעלי דעה, והם לבדם יכולים להתחתן זע"ז, לא איכפת לן במה ששמות אביהן שוין, וכו' ועפ"י אופן הנ"ל צריך לכתוב בהתנאים ה"ה החתן וכו' העומד מצד עצמו והכלה העומדת מצד עצמה', ואם יסכים איתי כבודו ועוד רב אחד רשאי לסמוך להקל, עיי"ש. וכן כתב בסי' ו' לגבי ששמות המחותנים שוין, - וע"ע בזה בשו"ת **דברי יואל** (אהע"ז סי' קט"ז אות א).

האדמו"ר מוויזניץ: אויך אזוי ווי ביי כלה וחמותה?

רבינו: יא, עם מוז זיין נאך א נאמען.

האדמו"ר מוויזניץ: און אז דער חיסט משה שמואל, און דער חיסט שמואל משה.

רבינו: דאם חיסט נישט די זעלבע.

א' הנוכחים: און ביי משולשין?

רבינו: ביי משולשין איז שוין הארבער. דעמאלטם איז זיך שווער אן עצה צו געבן.[17]

האדמו"ר מוויזניץ: וואם טוט זיך מיט א לאך צוצומאכן, למשל א פלאין וואו ס'איז געווען א עירקאנדעישן?

רבינו: דאם חיסט נישט קיין חלון, ס'שטייט ביי א חלון אדער א דלת. כ'האב קיינמאל נישט געהערט, מ'קען נישט מוסיף זיין.

די זאכן זענען דאך נישט פארשטענדליך, און מ'האט נישט אלעם אנגענומען. מ'קען נישט א נאמען גיבן שמואל, און נישט יהודה לויט די צוואת רבי יהודה החסיד, דאם האט מען נישט אנגענומען.[18]

האדמו"ר מוויזניץ: די דריי ז' נישט התונה צו מאכן (ז' שבט, ז' אדר, ז' תמוז), דאם האט מען אנגענומען?

רבינו: ניין, מ'האט עם נישט אנגענומען.

---

17 עפ"י צוואת ריה"ח אסור לשאת כלה ששמה כשם חמותה, כ"כ בצוואת אות כ"ד וספר חסידים אות תע"ד, וכן הוא עפ"י האריז"ל כמובא בס' אור צדיקים להמקובל מהר"ם פאפרש מגורי האריז"ל (סי' ט"ז אות ד) לא ישא אשה ששוה כשם אמו עכ"ל, והובא להלכה בחוקי חיים (חתן המג"א) אות ת' סקע"ד.

וכ"כ החיד"א בספרו יוסף אומץ (סי' ל"ו אות ג') דצוואת רבינו ז"ל דחתן וחמיו לא יהיו בשם אחד, וכן כלה וחמותה לא יהיו בשם אחד, הגם שרבים לא חשו, אני הצעיר ראיתי מעשים שלא הצליחו בזיווגם יעו"ש.

וכ"כ בספר משנת חסידים סדר מועד מסכת חתונה ומילה (דף פ"ד ע"ב) וז"ל: ולא ישא בת עם הארץ כר ולא יסכן עצמו באלמנה אם לא תהיה יבמה וכר יזהר שלא יהיה שמה כשם אמו כי אינו טוב לו אלא ישא אשה הראויה לו עכ"ל.

אולם י"א שהחשש בזה הוא רק באופן שהם משולשין, כגון שלקח אשה ששמה רבקה או שם אחר, ובנו נשא גם כן אשה ששמה רבקה, ואף נכדו נשא אשה בשם רבקה, השלישית לא תצליח, אבל כשאינם משולשין מותר, כ"כ החכמת אדם כלל קכ"ד סי"ג, וכן בשו"ת אבני צדק או"ח סי' כ"ח, כתב שכן הורה זקינו מרן בעל ישמח משה הרבה פעמים בסוף ימיו.

וכ"כ שו"ת הח"ס (אה"ע סי' קט"ז) וז"ל: ובאמת לא מצאתי חשש זה בספר חסידים כלל, כ"א בסי' תע"ז ושם נאמר דלא ישאו האב, והבן ובן הבן שלשה נשים ששמות שלשתן שוות, ותו לא נמצא דבר, וזהו חיבורו של ר"י החסיד, ש"מ דליכא קפידא במידי אחריתא, ויהי' זיווגם עולה יפה.

ועי' גם בשו"ת מהרש"ם (ח"ו סי' ק"ט) שמה שכתב רבי יהודה החסיד שבמשולשין לא יצליחו, היינו רק השלישית עצמה לא תצליח, כיון ששמה כבר משולש, וכן אשה ובתה ובת בתה שמתו בעליהן ולקחו בעלים אחרים, אז דוקא במשולש השלישי לא יצליח ע"ש.

וכ"כ שו"ת משנת אליעזר (ח"ב סי' כ"ט), וז"ל הנה בס' חכמת אדם כלל קכ"ג אות י"ג כתב: ודע דמה שכ' בצוואת ד"י חסיד סי' כ"ו שלא ישא אשה ששמה כשם אמו, או שמו כשם חמיו הוא דוקא כשהם משולשים, וכ"כ בספר חסידים סי' תע"ז והעולם טועים בזה עכ"ל, וכן הביא מדבריו בפת"ש יו"ד סי' קט"ז אות ל', ואולם דברי החכמת אדם אלו לאו דסמכא נינהו דבאמת מ"ש בספר חסידים בפנים שזה דוקא במשולשים היינו כשאין אמו של הבן שמה רבקה, ומיירי כשאביו נשא אשה אחרת אחרי מות אמו של בנו החתן, ובכה"ג יש ליזהר במשולשים שהאב ובנו ובן בנו נשאו נשים בשלשה שמות שוים, וכן באשה והבת ובת הבת לא יצליחו בג' שמות שוים, ולא מיירי כלל בענין חתן וחמיו או כלה וחמותה, וכ"כ בפסקי צ"צ סי' קט"ז.

וראה בשו"ת מהר"ם בריסק (ח"א סי' קכ"ט) שהעיר על הדרכי תשובה סי' קט"ז סקנ"ג, שהביא בשם ס' שבעים תמרים שהתפלא על החת"ס בזה שהרי בצוואת הר"י החסיד ז"ל אות כ"ו לא נאמר דוקא במשולשים, אמנם לענ"ד המעיין בלשון החת"ס יראה שדקדק לכתוב, כשהעתיק דברי הספר חסידים לא נמצא דבר ממשולשים סיים "וזהו חיבורו של ר"י החסיד", והנה למעשה תיבות הללו אין שום פירוש, אלא ודאי כוונתו לשלול מה שכ' בצוואה להקפיד אף כשאינו משולשים, ע"כ כתב דרק החיבור הוא מהר"י החסיד ז"ל אבל לא הצוואה, כי בטח ידע הח"ס כי הצוואה היא רק ליקוט על שמו אבל אינו לשונו ממש וז"ב. אבל לעומת זה החיד"א ז"ל מן המחמירים גם באינם משולשים, ולכן מן הראוי להוסיף להכלה שם על שמה כי כן הורה הלכה למעשה הגאון מליובאוויטש ז"ל הובא בדרה"ש וכן ידענא שהגאוה"ק משינאווי ז"ל הורה כן לגדול אחד מגדולי אונגארין ז"ל והזיווג הצליח וילדו בנים ובנות והמה עכשיו בימי הזקנה, והיות כי בעוה"ר פסתה המסורת לקרא בשמות הלועזות לא בשם שקראו בעת קריאת השם, וזה סניף גדול להתיר לענ"ד בנידון דידן, והלום מצאתי בשו"ת אבני צדק אה"ע סי' י"ב שפסק כן ועיי"ש בסי' י' וסי' י"א שקבלה בידו שאם יסכימו שלשה רבנים להתיר אין להקפיד, א"כ הנני בזה ליתן הסכמתי ותצרף עוד שני רבנים עכ"ד.

וראוי לציין שבשו"ת אבני צדק (או"ח סי' כ"ח) כתב שזקינו הגה"ק מרן הישמח משה ז"ל הורה כן למעשה כמה פעמים בסוף ימיו, ונראה בין בשווי השמות של חתן וחותנו ובין בשווי השמות של כלה וחמותה, ולא אסר רק במשולשין עיי"ש באריכות.

18 כ"כ בשו"ת שם אריה (יורה דעה סימן כו) ושמעתי ממוהר"ר מרדכי מרגלית שקיבל מאבותיו כי באסיפת גדולי הדור היו מדברים בענין צוואת רבי יהודה החסיד, ועמד המהרש"א על רגליו ואמר שאף על פי שהוא מזרעא דר"י החסיד שמי שמואל, ושם אבי יהודה, ולא חששו כלל לצוואתו בזה, ויש שנתנו טעם לזה שר"י החסיד לא ציוה אלא לזרעו ממש, והמהרש"א היה אחר הרבה דורות ואיפלג דרא.

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל האט דאס אויך אוועק געמאכט.

*

האדמו"ר מוויזניץ: ביז וועלכן בלייבט מען דאהי?

רבינו: כ'פאר באלד אוועק.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'פארט שוין אהיים קיין קרית יואל? מ'קומט נישט צוריק?

רבינו: מארגן פארנאכט'ס וועל איך זיין צוריק. כ'גיי אין ישיבה מארגן... כ'דארף נאך מארגן פארלערנען...

האדמו"ר מוויזניץ: פרייטאג צונאכט'ס האט מען געזאגט א פשעטל ביים טיש?

רבינו: א דרוש.

מארגן וועל כ'זעל פארלערנען וועל איך זאגן א פשעטל. אבער ביים טיש זאגט איך א דרוש.

האדמו"ר מוויזניץ: דאס איז א נייע זאך, ניין?

רבינו: כ'האב עם איינגעפירט זייט איך פיר מיט די בחורים. מ'דארף אריין געבן אין זיי אזוי א חיות.

האדמו"ר מוויזניץ: שלש סעודות זאגט מען יא געהעריג?

רבינו: יא.

פרייטאג צונאכט'ס פאר די בחורים לעבט עם אביסל אויף.

האדמו"ר מוויזניץ: וועלן מ'פירט פאר די בעלי בתים זאגט מען אויך אזוי.

רבינו: יא, מ'האט זיך אויסגעלערנט אז מ'קען זאגן, די ערשטע מאל האט מען געמיינט, אבער מ'האט זיך אויסגעלערנט, מ'האט געזעהן אז ס'איז בע'טעמ'ט, מ'זאגט שטאט מ'איז מסביר און מ'פארשטייט, נעכטן אויך, כ'האב נעכטן געזאגט א דרוש, און מענטשן האבן פארשטאנען.

האדמו"ר מוויזניץ: כ'האב שוין באקומען א גרוס אז מענטשן האבן פארשטאנען.

מ'האט פארגעלערנט פרק אויך?

רבינו: יא, היינט האב איך פארגעלערנט פרק.

ס'איז געווען יעצט דעם זיידן דעם ייטב לב'ס יארצייט, און ער האט געזאגט כה תברכו את בני ישראל אמור להם, אז מ'זאל זאגן תורה.[19]

האדמו"ר מוויזניץ: אונז האמיר דאס נישט געקענט. נאכ'ן זאגן האט מען שוין הנאה, אבער מ'דארף דאס קענען.

רבינו: איך ערלויב מיך אמאל צו זאגן א גימטריא אויך, כ'האב געזאגט אז אין מיין לייסענס שטייט שוין אז כ'בין אן איידעם אין וויזניץ, מעג איך אמאל אויך זאגן גימטריא.

האדמו"ר מוויזניץ: וויזניץ באשטייט פון גימטריא. שלש מאה ועשרה עולמות, דאס איז אויך א גימטריא.

א איד האט אמאל געזאגט פארן טאטן פורים, מ'האט געקענט ר' משה לוי הערץ, ר' יעקב ראזענבערג'ס איידעם?

רבינו: יא, ער איז נישט געווען קיין חסיד, ער איז געווען אן אשכנז'ישער איד.

האדמו"ר מוויזניץ: האט ער פארציילט פורים פארן טאטן, ער האט געזאגט אז זיינע חברים פרעגן אים, כ'פארשטיי נישט, וואס איז מיט דיין רבי'ן ער זאגט אזעלכע תורות 'ולא יכלו לשבת יחדיו', זיי האבן נישט געקענט האלטן שבת אינאיינעם, ס'שטייט ל'שבת' מיט א סגול זאגט ער שבת, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, אזוי האט ער געפרעגט אפאר זאכן, האט ער געזאגט איך פארשטיי נישט.

האט ער דערציילט כ'האב אים געענטפערט, די גמרא זאגט אז מ'זאל נישט קוקן אויף די מלבושים וויל מ'קען קומען צו הרהור, זאגט ער דער איד איז געווען אזוי דבוק מיט שבת, אז ער האט געזעהן א גימטריא צי א ראשי תיבות צי א סופי תיבות, וואס ער האט נאר געזעהן אז ס'שטימט מיט א שבת האט ער געזעהן דארט דעם שבת...

רבינו: פאריגע וואך האב איך נאכגעזאגט א גימטריא, ס'איז נישט מיינ'ס, פאריגע וואך איז געווען פרשת ראה,

---

19 בהזדמנות אחרת תחת אחד השיחים אמר רבינו כדלהלן: "דער ייטב לב האט געזאגט יום טוב שבועות פארן הסתלקות, ס'איז געווען צדיקים וואס האבן געזאגט תורה, און ס'איז געווען צדיקים וואס האבן נישט געזאגט תורה, האט דער ייט"ל געזאגט אז ער האט מקובל פונעם זיידן דער ישמח משה צו זאגן תורה, און אז מ'זאגט תורה איז מען משפיע פאר אידן, זאגט ער אן פאר זיינע קינדער זיי זאלן אויך אזוי טוהן - ס'איז געווען אזוי ווי א צוואה - האט ער דעמאלטס געטייטשט דעם פסוק (במדבר ו, כג) 'כה תברכו את בני ישראל' אזוי זאלט עטס משפיע זיין ברכות פאר אידישע קינדער, 'אמור להם' דורכן זאגן תורה" [הדרוש בכוילואו נדפס בייטב פנים מאמר זמן מתן תורתינו אות נ"ג. ומרן רבינו ז"ל מביאו בהקדמה לספרו הק' ברך משה].

ועיי' בזמירות דברי יואל לשב"ק עמוד ק"ד מדברי הייטב לב אז בחג בשבועות יותר בארוכות.

האבן איך געזאגט, "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", איז בגימטריא "תקעו בחודש שופר".

האדמו"ר מוויזניץ: וועד זאגט דאס?

רבינו: דער צבי לצדיק, ער האט שיינע גימטריאות, די גאנצע פסוק "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה", איז בגימטריא "תקעו בחודש שופר".

האדמו"ר מוויזניץ: אונז האבן מיר אויך נישט אזוי געזאגט, די זיידעם האבן געזאגט.

מ'האט מסתמא געהערט, אלע תורות ביים זיידן איז אויך אזוי געווען.

רבינו: דער בעל התורים איז דאך פיל מיט גימטריאות, יעדע וואך איז דא זייער אינטערסאנטע גימטריאות אין בעל התורים, פלאי פלאים.

האדמו"ר מוויזניץ: דער אהבת ישראל, ברענגט אזעלכע צירופים, גימטריאות.

רבינו: אין ראפשיין. די ראפשיצער קינדער האבן אסאך געזאגט גימטריאות, די ראפשיצער קינדער, דער דזשיקובער רב.

אין ייטב לב איז אויך דא, אמאל ברענגט ער בגניבה א גימטריא.

ער ברענגט, שטייט די וואך "וצרת עליה", דער בני יששכר (חודש אלול מאמר א' אות י"א) ברענגט שוין די תרצ"ו שעות פון חודש אלול.[20] זאגט דער ייטב לב (פ' שופטים) וצר"ת איז בגימטריא "המלך יעננו ביום קראינו".[21]

---

20 וז"ל שם: "הקדים לנו הש"י חדש אלול לימי רצון ולזמן התשובה קודם ראש השנה, הנה ראש השנה הוא ב' ימים (מזמן הזה), שני בתי דינין קשה ורפה כנודע מכתבי האריז"ל, יום א' דינא קשיא סוד לאה, יום ב' דינא רפיא סוד רחל, הקדים לנו הש"י מזור ותרופה כל חדש אלול תרצ"ו שעות מנין קש"ה ורפ"ה, ברצו"ת ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו (משלי טז ז) [היינו המקטריגים לפני הבתי דינים אשר יבואו בני האלקים להתייצב וכו' אלו מיימינים לזכות ואלו משמאילים וכו', אבל ברצו"ת ה' אותנו בתשובה ותפלתינו באלו התרצ"ו שעות קודם ר"ה, גם אויביו] ישלים אתו, ויתמתקו הב' בתי דינים קש"ה ורפ"ה, והצרו"ת יתהפכו לרצו"ן, היינו ברצו"ת ה' וכו' ויתרצה הש"י לישראל בשמחה וישמח ישראל בעושיו, על כן רצו"ת בגימ' ב' פעמים שמ"ח, הבן".

21 וז"ל הייטב לב: או ירמוז "וצרת" למה שכתוב בעטרת צבי פרשת ויחי בזוהר דף רמ"ד ע"ב על הפסוק (שם כה, יז) "צרות" לבבי הרחיבו, דמרמז על אחורי השמות, המבואר שם שמספרם צרו"ת, הם הרחיבו לבבי בפנימיות, מספר שמשו"ן, והוא יחל להושיע וגו' (שופטים יג, ה), ומספר המל"ך י'ענ"ו ביו"ם קראנ"ו (תהלים כ, י), בסוד (שופטים ה, לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, כי הדינים נמתקים בשורשם, עי"ש ותבין. וזהו שאמר "וצרת" עליה, להמתיק הדינים במספר השמות מנין וצר"ת, כאמור, והבן.

האדמו"ר מוויזניץ: עם שטימט?

רבינו: כ'האב קיינמאל זיך נישט געשטעלט אויסרעכענען. אזוי שטייט אין ייטב לב וצר"ת איז בגימטריא "המלך יעננו ביום קראינו".

וכיבד האדמו"ר מוויזניץ מאנסי את רבינו בברכת לחיים

וביקו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה. ס'איז א שווערע יאר געווען, דער אויבערשטער זאל העלפן ס'זאל זיין תכלה שנה וקללותיה, א גוט געבענטשט יאר, א כתיבה וחתימה טובה בספרן של צדיקים.

האדמו"ר מוויזניץ: אמן, די תפילות זאלן נתקבל ווערן לרחמים ולרצון. מ'דאווענט פארן עמוד ראש השנה?

רבינו: כ'האף מיטן אויבערשטן'ס הילף, כ'האב אביסל ווייטאגן אין די פום.

האדמו"ר מוויזניץ: דער זיידע ז"ל האט סוף ימיו געדאווענט זיצענדיג אויך.

רבינו: דער פעטער ז"ל האט אויך געדאווענט זיצענדיג.

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט אויך געדאווענט פארן עמוד זיצענדיג?

רבינו: יא.

מ'האט אים געזאגט אז דער וויזניצער רבי דאווענט אויך אזוי.

האדמו"ר מוויזניץ: און ער האט עם אנגענומען?

רבינו: יא.

א' הנוכחים: נאר ביז די שמונה עשרה, ער האט נישט געדאווענט פארן עמוד די הויכע שמונה עשרה.

האדמו"ר מוויזניץ: וועד, דער זיידע?

א' הנוכחים: ניין, דער רבי ז"ל, די שטילע שמונה עשרה איז ער געשטאנען, און די הויכע שמונה עשרה האט ער נישט געדאווענט פארן עמוד. א גאנץ יאר האט ער אויך נישט געדאווענט די הויכע שמונה עשרה.

רבינו: ביי די ימים טובים האט ער יא געדאווענט, שבת האט ער געדאווענט זיצענדיג נאר ביז די הויכע שמונה עשרה. ער האט צוגעשיקט א צווייטן צו די הויכע שמונה עשרה. אמאל איז עם נישט געווען.

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט אנגעהויבן אינמיטן נשמת ביז צו די הויכע שמונה עשרה.

באלד ווי די מעשה ביי אהרון של פסח מיט די כלים.

רבינו: וועז דער ייטב לב איז געקומען קיין סיגוט האט ער געהייסן קויפן עקסטערע כלים אויף אהרון של פסח,

האדמו"ר מוויזניץ: און אין וויזניץ האט מען עס מבטל געווען.

רבינו: דאס איז שוין געווען שפעטער.

האדמו"ר מוויזניץ: נאכ'ן אהבת ישראל'ס דריטע רביצין.

רבינו: אבער דער זיידע האט געהאט עקסטערע כלים, דער פעטער ז"ל האט אויך געהאט, דער טאטע נישט.

דער ייטב לב האט דאס יא אנגענומען צו האבן עקסטערע כלים, אבער נישט עסן פיש אום פסח האט ער נישט געוואלט אננעמען. ער האט געהאלטן אז ס'איז א פגיעה אין עונג יו"ט דאס נישט עסן פיש.[22]

האדמו"ר מוויזניץ: און פלייש עסן שבת איז דאך אויך די זעלבע זאך, דער טאטע האט דאך נישט געגעסן פערציג יאר קיין פלייש.

דער זיידע איז געווען אמאל אויף א פלאץ וואו ס'איז נישט געווען קיין רב, האט ער נישט געגעסן די גאנצע צייט, ווייל ס'איז נישט געווען קיין שוחט... דער סקווירא רבי איז אויך געווען, האט ער געזאגט ווען ס'וואלט נישט געווען קיין מצוה צו עסן פלייש אום שבת וואלט ער אויך נישט געגעסן, אבער ער האט יא געגעסן.

עלינו האט מען אויך געזאגט אין סיגוט שבת ביי שחרית.

רבינו: אבער דער ייטב לב איז ארוים געגאנגען פון ביהמ"ד.[23]

דריי מאל מזמור לדוד קומט אויך פון דארט.[24]

---

22 תחת אחד השיחים כאשר דיבר מרן רבינו שליט"א בענין זה האריך לבאר באריכות כדלהלן:

אין סיגעט זענען געווען קאסובער חסידים - וויזשניצער חסידים וואס האבן נישט געגעסן קיין פיש אין פסח, ס'איז געווען פלעצער וואס די סוחרים האבן געגומען פיש און מ'האט זיי אנגעשמירט מיט ספירט. כדי ס'זאל אויסקומען גלאנצעדיג און פריש.

ס'איז אזוי, דאס האט זיך געוואנדן אין די מקומות, א שטאט וואס איז געווען על שפת הים, וואס מ'האט געמאפט פיש לעבעדיג און מ'האט עס גלייך געברענגט, דארט איז נישט געווען קיין חשש. א שטאט וואס איז שוין געווען אביסל ווייטער, האט מען דאך שוין געברענגט, האט מען שוין געמאכט קונצן ס'זאל זיך האלטן פריש, איז געגאנגען אז מ'האט אריין געלייגט אביסל שפירטו"ס, האט זיך אזוי געמאכט די חומרא, אזוי האט זיך עס אנגעהויבן (ועי' בפרי מגדים (סי תמ"ו א"א סקמ"ו) שמזכיר חשש זה).

אין סיגוט איז געווען א וואסער, סיגוט הייסט א האלב אינזל אויף אונגארישן, פון צוויי זייטן איז דא דארט וואסער, פון איין זייט גייט דער טיסא (טאס), און פון איין זייט גייט דער איא, מ'האט געשריבן אויפן גט אין סיגוט 'סיגוט מתא דיתבא על נהר טיסא ועל נהר איזא', איז עס ווי האלבע אינזל, וועגן דעם האט מען דארט געהאט געגוג פיש.

די קאסובער חסידים וואו עס זעהט אויס אז דארט (בהמקומות שגרו בתחילה קודם בואם לסיגעט) איז נישט געווען קיין וואסער, און מ'האט געדארפט ברענגען פיש פון ערגעץ אנדערשט, האבן זיך גוים באפאסט מיט די זאכן, אידן האבן נישט געברענגט קיין פיש, אינדערהיים האבן עס געטוהן גוים.

אין שולחן ערוך (ע' סי' תכ"ז) שטייט אזויפיל אז אויב מ'טרעפט א חיטה אין זפק, איז געפערליך... אינדערהיים זענען אלע רבנים געווען פארנומען פסח מיט די שאלות.

אויף פיש שטייט גארנישט אויב מ'טרעפט, ווייל די ברויט וואס זיי עסן איז ווייעך, איז עס נתאכל געווארן, א וויצל איז הארט, דער מנהג איז געווען אז מ'האט פסח נישט געגעסן די בני מעיים (דלפעמים נמצאים שם שיירי כרשיני חמץ שאכלה התרנגולת), אפילו פיסלעך פון די עופות האט מען נישט געגעסן מהאי טעמא ווייל זיי טרעטן (תמיד ברגליהם על הארץ), אבער ביי פיש איז נישטא די חששות.

---

23 ויש לציין אימרא נאה מה שאומרים אצל חסידי וויזניץ שבפרשתן איתא שאאע"ה ערך סעודה לכבוד האורחים ביד המלך, והקשו המפרשים למה לא הביא דגים להסעודה (ועיי' ישמח משה מביא הקושיא), ותירצו החסידים כי הרי פסח היה, ואברהם אבינו לא אכל דגים בפסח כחומרת וויזניץ, ודפח"ח.

24 והטעם של רוב העולם הנוהגים שאין אומרים 'עלינו' אחר תפילת שחרית, הוא עפ"י המבואר בדברי הב"ח (סי' קל"ב) שאמירת עלינו לשבח היא תקנה לומר תפילה ביציאה מבית הכנסת דייקא, ולא אחר גמר התפילה, ולפי"ז מבארים האחרונים את מנהג החתם סופר שלא לומר עלינו לשבח לאחר מנחה בערב שבת, מכיון שלא יוצאים מבית הכנסת עד לאחר ערבית, והיינו גם דברי המשנ"ב (שם סק"ח) ש"בבתי כנסיות גדולות שמתפללין תפילת מעריב סמוך למנחה אין אומרים עלינו אחר גמר תפלת מנחה דעלינו שיאמרו אחר תפלת מעריב קאי גם אמנחה", כי מכיון שעלינו לשבח היא תפילה שנתקנה לומר כשיוצאים מבית הכנסת, לכן אם מתפללים שתי תפילות בזה אחר זה בלא יציאה מבית הכנסת די לומר עלינו לשבח בסיום התפילה השניה, לפני שיוצאים מבית הכנסת.

וראה בשו"ת קול מבשר (ח"ב סימן לא) שמביא שהיה מריבה בעיר טשערנאוויץ על מנהג וויזניץ, וכה כותב: על דבר הריב אשר נתהווה בבית הכנסת דחבורת "תלמוד תורה" דפ"ק טשערנאוויץ אודות אמירת עלינו לשבח אחר תפילת שחרית של שבת, אשר אנשים אחדים מתי מספר רוצים להנהיג כעת בבית הכנסת הנ"ל לומר עלינו גם בשחרית של שבת, ורוב גדול מהמתפללים שם מתנגדים לזה בכל תוקף, באומרם כי בכל בתי הכנסיות שבעירנו קרוב לשמונים כן יבו אין אומרים עלינו בשבת רק במוסף, ודבר זה הסיב מחלוקת עצומה ושני הצדדים הגישו תעצומותיהם לפני בצירוף הבד"צ דפה לשמוע דעת תורה בזה"...

עיי' בספה"ק בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ח' אות י) וזלש"ק: אומרים בשבת מזמור לדוד ד' רועי לא אחסר והוא ג"כ בכוונת האריז"ל ובפרט בסעודה שלישית מנהג הנהוג מצדיקי עולם לאומרו, 'ובכמה מקומות אומרים אותו אז ג' פעמים', ומבאר טעם על אמירת מזמור זו ג' פעמים שהיא על פי מה שהביא הקדוש מהר"ש מאוסטריפאליא זצוק"ל בשם

האדמו"ר מוויזניץ: דאם זאגט מען נאך היינט אויך.

א' הנוכחים: ספירה ציילן נאך עלינו.

רבינו: ספירה ציילן צום סוף דאוועגען, אין די גאנצע וועלט ציילט מען ספירה פאר עלינו, און אין וויזניץ האט מען געציילט נאך עלינו, אזוי זאגט מען אז ס'קומט פון דארט.[25]

האדמו"ר מוויזניץ: ידיד נפש פאר הודו אויך.[26]

*

האדמו"ר מוויזניץ: מ'גייט ארויף צום ציון פאר יו"ט.

רבינו: ניין, כ'גיי נישט פאר ראש השנה.

האדמו"ר מוויזניץ: די גאנצע היליגע טעג איז מען נישט געגאנגען? ס'איז נישט געווען דער מנהג צו גיין?

רבינו: ניין, נאר ביי די יארצייט איז מען געגאנגען.

האדמו"ר מוויזניץ: פאר א התונה איז מען נישט געגאנגען לאדענען?

רבינו: יא, פאר א התונה איז מען אויך געגאנגען. דער ראדומישלער רב ברענגט אז ער איז געווען ביי די התונה פון רבי ישעי'לע טשעחויבער אין בעלזא (ר' ישעי'לע היה חתן הרה"ק רבי יחיאל מקרילוויץ זצ"ל, חתן הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע), און דער בעלזער רב האט געפרעגט דעם חתן צי ער האט געלאדענט דעם טאטן (מרן הדברי חיים ז"ל) צו די התונה?, דער טאטע האט געזאגט אז ער וועט קומען צו די התונה, האט ער אים געפרעגט צי ער האט געלאדענט דעם טאטן.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'זאגט אז פארדעם לאדענט מען. אין סקווירא גייט מען קיינמאל נישט צום ציון, צו א יארצייט אויך נישט, נאר פאר א התונה.

ונפרד רבינו ממנו ברב ברכות

ספר הפליאה... ע"כ אומרים זה הזמר ובפרט בסעודה שלישית המנהג לאומרו ג' פעמים שהוא קרוב לזמן החזרת רשעים לגיהנם, ואתה תבין הדברים האלה ברצונך, עכ"ל שם.

הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע בספרה"ק מנחם ציון (פר' אמור) מאריך לבאר שיש מדרגות ושערים שונים לכל יהודי ויהודי להכנס בהם לפום דרגה דיליה ויש שלש אמות שבע כפולות וי"ב מנהיגים וכל זה מרמז על דרגותיו של היהודי בעבודת ה', והוא ממשיך וכותב ועל כן כאשר חפץ ה' בנו להוציאנו מכור הברזל תועבת מצרים הביאנו אל המדבר מקום פנוי ומוכן לקבלת התורה, והנחילנו שבעה מועדים שהם פסח שבועות ר"ה יוה"כ סוכות שמיני עצרת, ושבת הוא הכולל שבהן, וע"כ אנחנו נוהגין לומר בשבת ג"פ מזמור לדוד ה' רועי' נגד השלש אמות, וכל מזמור חולקין לארבעה חלקים שיש בין הכל שנים עשר נגד הי"ב פשוטות... ואל יפלא בעיניכם על אמרי דברים אלו שיש לי טעם כמוס על זה עכ"ל שם והדברים נפלאים.

וראה באגרתו המפורסמת של הרה"ק המראה יחזקאל זצ"ל בספרו שו"ת מראה יחזקאל (סי' קד) מש"כ אודות הרה"ק מרימנוב זצ"ל והנהגותיו ושם הביא את הרעיון הנ"ל וביארו ע"ש היטב.

וע"ע בספר חקל יצחק להרה"ק מספינקא זצ"ל (פר' שמיני) שביאר ענין אמירת "מזמור לדוד" ג' פעמים בס"ג, ע"ש.

ועיי' בס' דרכי חיים (מנהגים אות ע"ג) שכן נהג הרה"ק מצאנז זי"ע, וכן עיין בס' אוהל מועד מהרה"ק רפ"ח מוראזלא זצ"ל שהמנהג בקאמארנא לומר ג' פעמים מזמור לדוד בס"ג, וביו"ט שחל להיות בשבת אומרים פע"א.

25 בס' המאורי חי"ל (עמ' קנ"ח) מביא שהרה"ק הישמח משה זי"ע היה נוהג לספור ספירה לפני עלינו, אך הייטב לכ כשעבר לגור בעיר סיגעט שינה מנהגו מחמת כי רוב תושבי המקום היו חסידי וויזניץ ומני אז התחיל לספור ספירה אחר עלינו לשבת, ולעומת זה הגה"ק האהבת ישראל כאשר עבר לגור בעיר גרויסוואדריין ששם רוב תושבי המקום היה לספור לפני אמירת עלינו, שינה ממנהגו והתחיל לספור לפני תפילת עלינו.

ומן הענין לציין מה שמובא בס' תפילה כהלכתה (פי"ז הערה ל"א) בשם הגאון רבי ישראל יעקב פישער זצ"ל חבר הבדי"צ דירושת"ו שפסק שהמתפלל בנוסח אשכנז שאמר בתפילתו עלינו לשבה (מוקדם אחר קדיש תתקבל) אינו חייב לאומרו פעם נוספת עם הציבור המתפלל בנוסח ספרד (מאוחר אחר התפילה), ובפרט שיכול על כל פנים לכרוע עם הציבור בשעה שאומרים עלינו, משום שדברי המג"א שיש לומר עלינו עם הציבור נאמרו רק למי שאינו עוסק בתפילה באותה שעה, אך אם עוסק בתפילתו רשאי להמשיך ולהתפלל כמנהגו ואינו צריך להפסיק מתפילתו לומר עלינו.

---

26 ומן הענין לציין שאכן היה נפוץ שהמנהג הקדום בסיגעט היה לומר "מזמור לדוד" לפני הודו, עיין בהלשון המובא בס' לקט קמח החדש (עמ' מ"ט) וז"ל: יש מנהג לומר קודם הודו מזמור לדוד - חסידי צאנז סיגעט, ויש אומרים הפיוט ידיד נפש - וויזניץ... ע"ש.

ועי' בסידור תפלה לדוד (בטשאטש) טעם על אמירת ידיד נפש קודם הודו, לפי שביצירה השם הוא הוי', וראשי החרוזים של ידיד נפש הוא שם הוי', עיי"ש. ועי' בדרכי חיים ושלום (אות קכ"ד) שדייקא לא אמרו מזמור לדו או ידיד נפש כי עפ"י קבלה אין להפסיק בין קדיש להודו.

אגב, יש לציין שבפעם הראשונה שהכניסו תפילה זו אשר חיברה הקדוש רבי אליעזר אוכרי זצ"ל בעל הרחדים היתה בשנת תק"ה שהדפיס אותו הגאון ר' יעקב עמדין בסידורו "עמודי שמים" שהדפיסו בעצמו באלטונא וסידר את הפיוט שם (בדף של"א ע"ב) בסדר הלילה, והוסיף שם הקדמה קצרה בזה"ל: "זמר לעורר הנפש לאהבת השי"ת היה רגיל בו אמ"ה (אבי מורי הרב) ז"ל בייחוד בלילה", ובסידור "קול יעקב" עם כוונות האריז"ל הידוע בשם סידורו של רבי יעקב קאפיל (סלאוויטא עפ"י קארייץ תקס"ד) מובא תפילה זו לפני קבלת שבת.

וכן כ' הקדוש רבי חיים פאלאג'י זצ"ל בספרו כף החיים (סימן ט אות ה) וז"ל: "ופיוט אדון עולם שיכהוהו רבנן למי שאומרו דוזכה לכמה מעלות טובות, אך שמעתי מפי מגידי אמת דהבאים בסוד ה' אין אומרים אותו, כי אם פיוט ידיד נפש דמיוסד עפ"י הקבלה", עכ"ל.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ימים נוראים שנת תשפ"א לפ"ק

ליל שב"ק שבת תשובה

באפטרתא דיומא (הושע יד ב) **שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעוניך**, במס' יומא (דף פו.) **אמר רבי לוי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך.** ויש להבין מה התועלת בזה.

ב) כתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' אמור) בשם כתבי האר"י זצוק"ל (משנ"ח מס' השכיבה פ"א) דתורה שבכתב הוא דין, מפי הגבור"ה שמענו (מכות כד.). ותורה שבעל פה הוא רחמים, וכמו שכתב הרא"ש (בבא קמא פ"ב ה"ב) דהלכה למשה מסיני לגרועי אתא, והיינו להקל ולא להחמיר, עכ"ד. (ועיין בייטב לב ר"פ האזינו בזה). ויש לתת טעם לדבר למה תורה שבעל פה משפיע רחמים.

ואפ"ל בהקדם מה שכתבו בספה"ק (זוה"ק נשא דף קכב.) שהחוטא דינו כמזיק, לאשר הוא פוגם למעלה בעולמות העליונים, וצריך לשלם את הנזק מה שנפגם על ידו, וכדאמרינן (גיטין מה.) הניזקין שמין להם בעידית. (ועיין בזרע ברך פ' דברים שני עמוד לא, ובשארית יעקב פ' אחרי עמוד קט, ובתפלה למשה מזמור קי פסוק ו).

אך כתב החיד"א בראש דוד (פ' צו) מליצה ישרה בעד בני ישראל, על פי מה שכתב הרמב"ם (פכ"א מהל' אישות ה"ט) האשה ששברה כלים בעת שעשתה מלאכותיה בתוך ביתה פטורה, ואין זה מן הדין אלא תקנה, שאם אין אתה אומר כן אין שלום בתוך הבית לעולם. והאחרונים (אה"ע סי' פ' חלקת מחוקק סקכ"ט ובב"ש שם סקכ"ג) נקטו, דאפילו כששברה שלא בשעת מלאכתה נמי פטורה. ומעתה כיון מאחר שהקב"ה ארס את כנסת ישראל ויש לנו דין אשה לגבי בעלה (שמו"ר פט"ו סל"א), אם כן יש לנו מקום זכות לפטור על ההזיקות והפגמים מן החטאים, כמו אשה דפטורה מחמת שלום בית, עכ"ד.

ועל פי זה יש לבאר מאמר הפייטן (מוסף לימים נוראים) באין מליץ יושר מול מגיד פשע, שהלא אי אפשר ליצור אנושי לתקן ולהשלים הפגמים בעולמות עליונים שנעשו על ידי הפשעים, תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט, היינו הך דינא דאשה ששברה בבית בעלה פטורה, ועל ידי זה וצדקינו במשפט, שכנסת ישראל יש לה דין אשה לבעלה וממילא פטורה מתשלומין על ההיזקות.

ובזה יתבאר אמרם ז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, להורות כי כאשר ישוב האדם בתשובה שלימה, אז חוץ מן התיקון הגדול שהוא עושה בעולם הזה, שהוא בעצמו נהפך מרשע לצדיק וגם שזדונותיו יתהפכו לו לזכיות, אף גם זאת גדולה התשובה שמגעת בשמי מעל עד כסא הכבוד, להורות שהתיקון מגיע עד שם, ואינו צריך עוד להשלים הפגמים וההזיקות בעולמות העליונים, מחמת שנתעורר המליצה ישרה דאשה ששברה בבית בעלים פטורה מתשלומין.

ולפי זה מבואר למה התורה שבעל פה משפיע רחמים, כי דין זה דאשה ששברה פטורה אינו דין תורה ומצד חיובי בעל לאשתו דהוו מדאורייתא, אלא הוא תקנת חכמים מחמת שלום בית, ולכן הלימוד בתורה שבעל פה משפיע רחמים, שעל ידי זה מתעורר שהקב"ה יקיים תקנת חכמים לפטור אותנו על כל ההיזקות מחמת שלום בית.

מתוך דרשת שבת תשובה

אחרי מילי דשמעתתא בסוגיא דחצי שיעור (יומא עג:)

היוצא לנו מכל הדרוש, דחזי לאיצטרופי פירושו שאפילו כל יחיד בפני עצמו הוא רק בגדר חצי שיעור, עם כל זה יש לו חשיבות בפני עצמו מחמת שהוא ראוי להצטרף עם זולתו, ולכן כאשר היחיד הוא מצטרף עם הציבור, יש לו חשיבות (ועיין בפני יהושע ברכות ח.). והנה כי כן בבוא הימים הנוראים והציבור מתאספים בבתי מדרשות לשפוך שיח ברוב עם, ומעלת הציבור הוא שהוא כולל תפלת כמה יחידים ביחד, ויש חשיבות של כל יחיד בפני עצמו. ומה מאוד עגמה נפשינו כאשר ראינו בימים אלו בשנה זו, שמחמת המצב השורה כעת ל"ע, הוצרכו אנשים זקנים להתפלל במקומות מיוחדים כדי שלא יתגבר בהם החולשה ה"י, לא בחנם תקנו מסדרי התפלות לומר בסליחות אל תשליכנו לעת זקנה, ואומרים אותו בשמע קולינו פיסקא פיסקא חזן וקהל, וכפי הנראה שיש חשיבות לתפלה זו במיוחד. ובזמנים אלו החובה מוטלת עלינו להעתיר בתפלה על הזקנים החיים אתנו לאורך ימים ושנים, שיהיו שלימים ובריאים עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים עד מאה ועשרים שנה.

אמנם לעומת זה יש ללמוד מוסר השכל על דרך העבודה מהך טעמא דחצי שיעור אסור מחמת דחזי לאיצטרופי, ומזה נראה שאף שעדיין לא נצטרף, עם כל זה הוא אסור מעכשיו כיון דחזי להצטרף, ומזה נלמד להתרחק מן הכיעור והדומה לו, גם בזמן שעדיין לא בא לכלל האיסור, עם כל זה אם עלול שיבא לידי איסור, גם כן אסור, וכמאמר שיחת חולין של תלמידי חכמים כ"ק מרן דו"ז זללה"ה שהוכיח לאחד למה נסע למקום פלוני שעלול להכשל בראיות אסורות, והשיבו לו שאין זה מוחלט שהוא מקום אסור, היות שאינו בהכרח לראות, רק אם יבקש לראות אזי יכול לראות, ענה כ"ק מרן ז"ל ואמר, הלא אם ירצה להסתכל אזי יכול להסתכל, ובכן אם יכול להסתכל אזי לבסוף ירצה להסתכל, [ובלש"ק **אז מ'וויל זעהן קען מען זעהן, און אז מ'קען זעהן וויל מען זעהן**], עכד"ק. ומהא דקי"ל הך סברא דחזי לאיצטרופי יש סייעתא לדבריו הקדושים, שאם שייך להשלים השיעור, אזי חששה התורה שמא יבא באמת להשלים כל שיעור האסור, ומשום הכי חצי שיעור אסור מה"ת.

איך וויל דא זאגן צו תושבי קרית יואל, דער אייבערשטער האט געהאלפן די אלע אידן וואס זיי וואוינען דא אין קרית יואל, א שטאט קרתא דשופריא, א ערליכע א אפגעהיטענע שטאט, מנופה פון די ראיות אסורות וואס מ'זעהט זיך אן אין אנדערע מקומות, ה' ירחם ווי אזוי אנדערע מקומות זענען אויס, מ'דארף דאנקען דעם באשעפער יעדן טאג אז מ'האט די זכיה פאר זיך פאר זיינע בני בית און פאר זיינע קינדער, יעדן טאג מ'שיקט זיי אין חדר מ'גייט אהיים, מ'גייט און מ'קומט, מ'זעהט נאר ערליכע אידישע צורות.

דא וואוינען אין שטאט זייער טייערע און חשוב'ע אידן, נישט יעדער איינער איז אזוי, אבער אז מ'וואוינט צווישן חשוב'ע אידן איז עס חזי לאיצטרופי, באקומט מען אויך א חשיבות.

ס'איז געווארן לעצטענס א יצר זיך ארויסצוציען פון קרית יואל, ארויסצוגיין אין די גלילות פון קרית יואל, איך זאג נישט, ס'איז דא זייערע אסאך וואוילע אידן וואס וואוינען אין די גלילות, איך וויל נישט פוגע זיין בכבודם, ס'איז אבער דא אסאך וואס זיי ציען זיך ארויס וויל די עול פון קרית יואל איז אביסל צו שטארק, און זיי זוכן אביסל פריקת עול.

מ'זאל קוקן דעם אמת לאמיתו, ס'הייבט זיך אן בעיקר טאקע די ביי די קלים, די וואס זענען גרינג, זוכן א געלעגנהייט זיך ארויסצוציען פון קרית יואל, איך וויל נישט זאגן אויף אלע וואס זיי וואוינען אינדערויסן, אבער א גרויסע פראצענט ציען זיך ארויס וועגן קלות. יא, איינער האט געזאגט ער וויל שיינע גראז, איינער דארף די מאקעשלעך זאלן אים ארומקריכן אין הויף, איינער דארף אנדערע אזעלכע נארישע תאוות, מ'ציהט זיך ארויס פון קרית יואל, ס'ברענגט א ירידה אין אידישקייט, איך מוז עס ארויס זאגן ס'ברענגט א ירידה אין אידישקייט, אין עזרת נשים גאר שטארק, און ביי זיך אויך, און ביי די קינדער, איר וועט פרעגן די מלמדים, מ'דערקענט די קינדער וואס זיי קומען פון דרויסן פון אויסער קרית יואל, דאס איז די מציאות, זיי גייען

אנדערש אנגעטון, אנדערע הויזן, אנדערע מלבושים, עפעס שמעקט.

ס'איז דא א יצר הרע א גשמיות'דיגע יצר הרע, און איך פיל א פליכט דאס צו זאגן, ממילא איינער וואוינט אין שטאט און ער קומט פון גוים און ער גייט אויף א פלאץ וואו איז דא גוים, ערגער ווי די שטאט איז דאך עס נישט, אבער איינער קומט פון קרית יואל און ציט זיך ארויס מיט גוי'אישע שכינים, מיט פריצות, זומער, אלע גוים האבן אין פנים, ס'ברענגט נישט קיין גוטס. בעיקר הייבט זיך עס אן ביי יונגווארג. איך וויל מעורר זיין עלטערן די וואס זיי האבן השפעה אויף די קינדער, מ'זאל אפרעדן פון זיך ארויסציען ארויס פון קרית יואל.

מ'רעדט פון ירידה, אין קרית יואל איז אויך ליידער דא א ירידה, ס'איז דא לעצטנס - ס'איז קיינמאל נישט געווען דא - ערוואקסענע מיידלעך זאלן זיך ארומדרייען ביי די נאכט אין די גאסן קבוצות, ס'איז נישט געווען אין קרית יואל, מ'באקלאגט זיך אז ס'איז דא אין די ווינקלעך אין די גאסן, דאס איז נישט כל כבודה בת מלך פנימה.

ס'איז דא א ירידה אין מלבושים - ס'איז אפשר נישט שיין צו רעדן אין א מקום קדוש מ'מוז אבער רעדן דערפון - ביי חתונות וואס מ'רופט עס אויף ענגליש די 'גאונס', ס'איז נישט געווען אין קרית יואל! ס'האט זיך אריינגעכאפט, ס'איז נישט קיין צניעות'דיגע מדה, מ'טוט עס נישט אן פאר צניעות, דאס איז א מאדע, א מאדערנע מאדע, און מ'דארף עס פארשרייען.

ס'איז דא א ירידה אלע כלים, ס'איז געווען דעם זומער שוועדע זמנים, האט מען זיך מתיר געווען, מ'האט זיך מורה היתר געווען, מ'האט אריינגעברענגט אין שטוב און מ'האט געקוקט פארשידענע כלים פארשידענע ענינים, נישט יעדער האט דאס מבער געווען, ס'איז ליידער געבליבן אין די הייזער, און מ'קוקט, און אז מ'קוקט שוב אינו מבחין, מ'זעט זיך אן מיט אלע נייעסן, אלע גוי'אישקייטן, אלע מיני שיקוץ, און מ'קומט און מ'רעדט דערפון איינער צום צווייטן וואס מ'האט אלץ געזעהן, די מיידלעך אין סקול, און אפילו די אינגלעך אין תלמוד תורה, ס'איז א חרפה און א בושה.

ס'איז געווארן פריי דאס ארומפארן, מ'פארט ווי אויף וויקאציע, וואו פארט מען, איבעראל, מ'האלט זיך נישט צוריק אין ערגעץ נישט צו גיין, אלע מקומות וואס ס'פאסט נישט פאר א חסיד'ישן איד ער זאל איבערטרעטן די שוועל.

ס'איז מיר אויסגעקומען יענע וואך צו רעדן מיט א איד שוין נישט קיין יונגערמאן, און ער האט פארציילט אז ער האט נאך געהערט דעם רבין ז"ל דאוועגען די הייליגע טעג, איך האב אים געפרעגט וואו ער איז ראש השנה - ער איז נישט קיין תושב קרית יואל - יא, ראש השנה איז ער אין די קאנטרי, דרייסיג משפחות, זיי האבן געמומען א בעל תפלה, זיי האבן א בעל תוקע.

ס'האט זיך אנגעהויבן שבתים - מ'רופט דאס די זומער הייזער - ס'האט זיך אנגעהויבן סתם שבתים, ס'איז געמאכט אויף שבועות, ס'האלט שוין היינט די הייליגע טעג, מ'ווערט אמעריקאנערזירט, ווי די אמעריקאנער פירן זיך מ'האט א צווייטע היים פאר וויקעשען, פאר די חגאות, מ'פארט אזוי 'אינזשוימענט' אזוי ווערט מען פארפראסטעוועט מ'וועסט פארפיסטעוועט אין אלע ארציות.

יקימך ה' לו לעם קדוש - כ'האב שוין נאכגעזאגט - איז בגימטריא שופ"ר, ווען מ'בלאזט שופר דארף זיין יקימך ה' לו לעם קדוש, נישט ווי די אמעריקאנער פירן זיך, יא מיר פארשטייען מ'דאוונט מיט מנין און מ'בלאזט שופר, ס'פעלט אבער!, ס'פעלט!, און דאס איז א איד מיט שטריימל און בעקיטשע.

מ'ברענגט ארין אין שטוב אלע ליין מאטריאל, אידיש און ענגליש, מ'לעבט אין א גרויסע מדינה, ס'איז דא די אמעריקאנער וועלט שומרי תורה ומצוות וואס זיי האבן אין זיך אין געווסט זאבן ערליכקייט, און זיי געבן ארויס פארשידענע פאבליקאציעס, וועבנטליך חודש'ליך אויף ענגליש, דאס איז געמאכט לויט זייער מאס לויט זייער השגה, און וואס ביי זיי היסט ערליך.

ס'האט איינער אמאל געזאגט, פארוואס טוסטו זיך אפפרעמדן פון מיר, מיר האבן דאך אין פאטער אין הימל, האט ער געזאגט 'מיר האבן טאקע

איין פאטער, מיר האבן אבער נישט איין מות"ר, וואס איז ביי דיר מותר איז נאך ביי מיר אסור.

דאס דארף מיר אונז וויסן, וואס איז מותר ביי די אמעריקאנער וועלט איז נאך ביי אונז אסור, און די השקפות פון די אמעריקאנער וועלט איז נאך ביי אונז אסור, און זייער ליין מאטריאל ברענגט דאס אריין אין די חסיד'ישע שטובער, מ'פארשטייט נישט וואס איז די פעלער, ס'איז דאך וואויל, ס'איז דאך ערליכע אידן. ס'איז נישט איין מותר!.

מ'עסט איבעראל, מ'גייט איבעראל און מ'עסט איבעראל, א איד האט זיך געוואוסט אכטונג צו געבן, אלע הכשרים זענען נישט גלייך, מ'האט זיך געוואוסט אכטונג צו געבן - איך רעד צו אנשי שלומינו מ'זאל וויסן וועו מ'גייט ערגעץ, נישט איבעראל מעג מען עסן אפילו ס'איז כשר.

ס'זענען ביי מיר געווען חברי הכולל תלמידי חכמים וואס זענען עוסק אין הלכות עירובין, ב"ה אין קרית יואל איז דא א עירוב וואס איז אויסגעהאלטן על צד היותר טוב לכל השיטות, ס'האבן זיך אבער מרחיב געווען די גבולות פון די שטאט, און יעדער מאכט זיך א עירוב, זענען געווען ביי מיר די תלמידי חכמים, זיי זענען ארומגעגאנגען בודק זיין עירובין, ס'איז דא הונדערט עירובין אויסער קרית יואל, און זייער אסאך פון די עירובין איז לכתחילה נישט כשר געווען, לכתחילה נישט געמאכט וויי אזוי ס'באדארף צו זיין, און אפילו דאס וואס איז געמאכט געווארן כשר מיט די צייט גייט עס צוגרינד, איז דאס פסול, זייער אסאך פון די עירובין זענען פסול, און מענטשן טראגן, מ'פארלאזט זיך מ'זעט אן עירוב. מ'זאל וויסן א עירוב דארף האבן א הכשר פון א תלמיד חכם, און אויב נישט טאר מען נישט טראגן.

מיר שטייען יעצט בין כסא לעשור, ס'קומט דער הייליגער טאג יום כיפור, ס'קומט דער הייליגער יו"ט סוכות, טאטעס דארפן זיך צוגרייטן צו יום כיפור און צום יו"ט סוכות.

מ'האט געזאגט אמאל א ווערטל, איינער האט געמומען א מחזור, ער האט געזאגט "ער גייט איבער דעם מחזור", האט מען אים געזאגט "דער מחזור איז דער זעלבער ווי פאר א יאר, מען דארף זיך איבערגיין", מען דארף "זיך" בודק זיין ווי אזוי מ'זעט אויס.

מיר שטייען יעצט בין כסא לעשור, יעדער דארף מפשפש במעשים זיין, בודק זיין עד מקום שיחו מגעת, זעהן באמת וואו מ'האלט אין עבודת ה', וואו מ'האלט אין יראת שמים, ווי אזוי דאס ערליכקייט זעט אויס, ווי אזוי איז מען מקיים מצות, ווי אזוי מ'איז נזהר פון עבירות. ווי אזוי די שיעורי תורה זענען אויס, ווי אזוי דאס דאוונען זעט אויס.

צי מ'דארף פארבעסערן?, זיכער דארף מען פארבעסערן, יעדער דארף זיך זוכן צו פארבעסערן, און דאס איז די מצות עשה שהזמן גרמא, תיקון המעשים, יעדער איינער זאל זעהן זיך מתקן זיין די מעשים, זיך, אין שטוב וואס מ'דארף מתקן זיין, און די קינדער, ולמדתם אותם את בניכם.

ס'קומט דער הייליגער טאג יום כיפור, ס'איז דא הלכות וואס מען דארף צו לערנען אויף יום כיפור, ס'איז דא א חסיד'יש ספר וואס מען דארף לערנען אויף מעלת וקדושת וסגולת היום, דאס געט אריין א חיות אין א איד! דאס הייבט א איד! דאס הייליגט א איד! דברים חוצבים להבות אש, דאס פלאמט אויף די נשמה פון א איד אויף א יום טוב.

מען זאגט די עבודה פון יום כיפור, האט עמיצער אריינגעטראכט וואס די סדר העבודה איז געווען?, ווי אזוי ס'איז צוגעגאנגען די סדר עבודה?

מען דארף דורכלערנען עכ"פ די משניות אין מסכת יומא, צו נעמען דעם מחזור און אדורכגיין פאר יום כיפור, זיך אפטייטשן, זיך אפלערנען די עבודה, ס'איז געווען א פר און א שעיר, מיט די הזיות פונעם פר, מען האט אריינגעטראגן לפני ולפנים, מיט א כף ומחתה, מיט א קטורת, האבן עפעס א השגה ווי אזוי ס'איז צוגעגאנגען די סדר עבודת יום הכיפורים, ס'איז א אנדערע יום טוב!, א אנדערע הרגשה!

די זעלבע איז יום טוב סוכות, לערנען הלכות פון א סוכה, הלכות פון ד' מינים, א חסיד'יש ספר פון די ד' מינים, פון די קדושת הסוכה. הושענא רבה אזעלבע געהויבענע הייליגע טעג.

שמיני עצרת שמחת תורה, אזעלכע געהויבענע הקפות, הייליגע הקפות, וואס האט דאס מיט מיר א שייכות? וואו געפין איך מיך דארט? אז מען נעמט א חסיד'יש ספר

האט עמיצער אריינגעטראכט, מען זינגט שמחת תורה בייטאג דעם 'חרדים', האט שוין עמיצער גענומען די הקפה פאר שמחת תורה און אריינגעקוקט אין דעם שיר פון 'חרדים', דאס איז א שיר פון די נשמה פון א איד, וואס געט זיך אויס די כיסופין צום הייליגן באשעפער, דאס פנימיות פון א איד, ערליכע אידן האבן פארגאסן טרערן מחמת דביקות פון געהויבנקייט פון די וועלט, וואס זאגט מען דארט? נישט אזעלכע שווערע טייטש, מען דארף נאר נעמען די הקפה און עס דורכקוקן און זיך אפטייטשן, וויסן וואס מען זאגט.

מיר שטייען יעצט אין געהויבענע טעג, לאז מיר דאס אויסנוצן פאר געהויבנקייט, נתקרב ווערן צו השי"ת, נאנט צו ווערן דורך די מצות, און די סגולת הימים, עשרת ימי תשובה, יום כיפור, סוכות, ד' מינים, שמחת תורה.

דער אייבערשטער זאל העלפן ס'זאל ברענגען א הייליגקייט ביי אידישע קינדער, מ'זאל זוכה זיין תשובה צו טון אין די זמנים, זוכה זיין צו מחילת עונות, אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, זוכה זיין צו א גמר חתימה טובה.

האב מיר שוין געזאגט, ס'איז ליידער געווען א שווערע יאר, א שווער ביטער יאר פארגאנגענע יאר, מ'האט פארשפארט בתי מדרשות, מ'האט פארשפארט תלמוד תורות, מ'האט פארשפארט אלע בתי חינוך, ס'איז געווען שווער בגשמיות וברוחניות, אויסער די צרות די אבידות וואס מ'האט פארלוירן, ס'איז געווען שווער בכל תפוצות ישראל, אונז האפן מיר פאר א נייע יאר, יתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, א גוט געבענטשט געזונט יאר, לנו ולכל ישראל בכל מקום שהם, תושבי ארץ ישראל דארפן האבן רחמים מרובים, און תושבי חוץ לארץ אויך.

דער אייבערשטער זאל העלפן יעדער איינער זאל זיין געזונט בבריאות השלימות, מגדל זיין די קינדער צו תורה און צו יראת שמים, בהרחבת גדולה ס'זאל זיין פרנסה בהרחבה, מ'זאל געהאלפן ווערן מיט קינדער מיט נחת דקדושה, ביז דער אייבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין אנטקעגן צו גיין דעם גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ס"ג פרשת האזינו (שבת תשובה)

כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו, הצור תמים פעלו וגו' צדיק וישר הוא וגו', הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם. ובתרגום אונקלס, **הא קדם ה' אתון גמלין דא, עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו.** ונתקשו המפרשים היכן נרמז ענין קבלת התורה במאמר עם נבל ולא חכם.

ויל"פ בהקדם מאמר א"ז מרן הבעש"ט הקדוש זיעועכ"י (הובא בתולדות יעקב יוסף פ' בא) על הכתוב (תהלים צד א) אל נקמות הוי"ה, ולכאורה איך שייך בנקמה שם הרחמים, אלא משל לאיש כפרי שזרק אבן על איקונין של מלך, וישבו כסאות למשפט ונמנו וגמרו להרגו או ליסרו ולהכותו, ויען המלך ויאמר כי נכמרו רחמיו, מה בצע כי נהרגהו או נכהו, לא כן אני עושה, אלא אני מגדלו ומנשאו למעלה לשבת אצלי, והוא יודע בעצמו את אשר לא טוב עשה, ובזה עצמו יבוש ויכלם ויתחרט על העבר, וכל מה שהטיב המלך עמו יותר, היה יותר צער לזה הכפרי בזכרו שמרד נגד המלך הגדול הרחמן הזה, שבמקום שהיה ראוי לעונש הוא מטיב עמו. יתר מרעהו צדיק הבורא ית"ש, כי לא יחפוץ במות המת, לכן הוא משפיע לאדם כל טוב, כדי שהאדם ישים אל לבו ויתמלא בושה והכנעה גדולה באמור בלבבו אוי לי מה עשיתי כי מרדתי פי המלך הטוב והמטיב, ובזה יתעורר לבו לעבודתו ית"ש, וזהו אל נקמות הוי"ה, רצונו לומר שנקמות ה' הוא על ידי מדת הרחמים שלא כמדת בשר ודם. ואתמר בבי מדרשא משמיה דהמגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע לפרש בזה את החרוז (זמירות ליל שב"ק) משוך חסד"ך ליודעיך אל קנא ונוק"ם, שבהשפעת החסד בעצמו הרי הוא קנא ונוקם, עכ"ד.

ובזה כתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות כה) לפרש הכתוב (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי

תרועה, כי הלא בצרתם לו צר ח"ו, ושוב אי אפשר להעניש כי זה נוגע אל עצמו כביכול, על כן הוא מרחם עליהם ועל ידי זה מתביישים, וטובה מרדות אחת בלבו של אדם (ברכות ז.), וזהו אשרי העם יודעי תרועה, היינו לפייס את בוראם בתרועה, לא מכח שמעניישים אותם ח"ו, כי אם על ידי באור פניך יהלכון, על ידי זה מתביישין ומפייסין לבוראם בתרועה, עכ"ד. ויש להוסיף על זה מה שכתב בייטב פנים (מאמר אבני זכרון אות י"ז, ואות ס') א'ור פ'ניך י'הלכון ראשי תיבות פא"י שם של פרנסה, והיינו שהקב"ה משפיע לבני ישראל שפע של פרנסה, וזהו התרועה והעונש לבני ישראל, שנכנע לבבם מכח ההתנשאות, ועל ידי זה יודעים לרצות את בוראם בתרועה.

והנה כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' ואתחנן) כי מדה זו נקרא רחום בדין, שהקב"ה מרחם על האדם לתת לו עונש על ידי השפעת רוב טובה, כדי שיתבייש בלבו ויתחרט מעומק הלב איך חטאתי ופשעתי נגד מלך רחום וחנון כזה, עכ"ד. ומודעת זאת (זוהר ויחי דף רמ.) תורה שבכתב הוא בבחינת דין ותורה שבעל פה הוא בבחינת רחמים. ולפי זה יש לומר שעל ידי עסק התורה שהיא כלולה משניהם דין ורחמים, מתעורר מדת רחום בדין, וגם בזמן שהאדם ראוי לעונש ח"ו, הקב"ה מרחם עליו ומשפיע לו רחמים ורוב טובה בתורת עונש, שיוכנע לבבו לה' מרוב בושה איך עשה כך וכך נגד מלך טוב ורחמן יתברך שמו. (והארכנו בזה בלב אהרן פ' בראשית עמוד ז, ובלב אהרן לחנוכה מאמר יא אות ז).

ועל פי זה יש לפרש בזה מאמרם ז"ל (אבות פ"ו מ"ב) אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, היינו מה שבני אדם צווחין אוי ווי שיש להם יסורין ומלקיות, ואינן נענשין במדת התנשאות והשפעת הטובה, זה מחמת עלבונה של תורה, היינו עון דביטול תורה, ועל כן לא נתעורר מדת רחום בדין, וכאשר מלך במשפט יעמיד ארץ מן ההכרח שתבא העונש על ידי יסורין ומלקיות.

ועלינו להתבונן איך עבר עלינו השנה העבר, שנה קשה ומרה ל"ע אשר לא היה ככה זה זמן כביר רח"ל, בעוה"ר היה חרון אף גדול על כל העולם כולו, בכל יום ויום יצתה בת קול אוי להם לבריות, אוי ווי הוא לבריות, יש מהם בחולי ויש ביסורין וכו', כל לבב דוי וכו', מדוע לא הגין התורה על כלל ישראל, הלא התורה מגינה ומצלי בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, אלא מאי, שהתורה הקדושה תבעה את עלבונה, ובעוה"ר שנכשלנו בעון דביטול תורה, על כן בא עלינו עונשים קשים ומרים מאד באופן קשה כזה.

ואשר על כן ביום המחרת בכניסת יום הקדוש נוציא את הספר תורה כדי לפייסה, אנו רואים מן המצב וגודל החרון אף ה"י, עד כמה אנו צריכים לפייס את התורה, ועלינו לבקש סליחה ומחילה מהקב"ה ולפשפש במעשים איך נראים המצות ומעש"ט, לב יודע מרת נפשו מה שצריכים לתקן, ומה שאמרו חכמים יפשפש במעשיו, זה שייך לכל אחד מישראל, עדיין לא הגענו למדריגה של פשפש ולא מצא, וצריכים אנו לסייעתא דשמיא על זה עצמו שנזכה לפשפש במעשים באמת וליגש ליום הקדוש בהרהור תשובה, ודכירנא שכ"ק מרן דו"ז זללה"ה אמר פעם אחת בכניסת היום הקדוש (בשנת תש"כ לפ"ק, ונדפס בדברי יואל ליל יו"כ אות ל) **שיום כיפור מכפר לשבים, אך אם אינו עושה תשובה, אז יוכל לעבור עליו כל היום ולא יפעל מאומה ח"ו, מחמת שלא עשה תשובה. והוא כי התשובה צריך שתבא מפנימית הלב, וצריך שימת הלב והתבוננות אמיתית בינו לבין בין קונו, אנו עומדים יום לפני ערב יום הקדוש, הזמן קצר והמלאכה מרובה, כל אחד יודע בעצמו מה שצריכים לתקן, ויש הרבה על מה לשוב בתשובה. ועינינו לבקש סליחה ביום הסליחה מהקב"ה מלך מוחל וסולח, לבבות ישראל שבורים כחרס הנשבר, ומצפים אנו לישועות ורפואות, אבינו מלכינו חדש עלינו שנה טובה.**

ואנו מתפללים ויכון בחסד כסאך (פיוט ונתנה תוקף), והכוונה שגם כאשר ישב על כסא דין, יהיה מתוך מדת החסד, שגם אם נהיה ח"ו ראויים ליענש, תבא עלינו מתוך השפעות טובות לבני ישראל אף על פי שאינם ראויים, וזה יעורר אותנו לתשובה ומעשים טובים בידינו שאין אנו ראויים לזה.

ובזה יש לפרש דברי רש"י (ר"פ נצבים) למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, הוריקו פניהם ואמרו

מי יוכל לעמוד באלו, היינו היאך נוכל לעורר מדת רחום בדין, שלא יבואו עלינו העונשים כפשוטו, ופייסם משה ואמר אתם נצבים היום, ובמדרש (ילקוט רמז תתק"ס) אם אתם רוצים לעמוד בעולם עסקו בתורה, כי תורה מגיני ומצלי דאפילו אם מגיע עונש יהיה העונש בדרך התנשאות והשפעות טובות.

וזה שאמר כי שם ה' אקרא, וביאר באור החיים הקדוש דקאי על התורה הקדושה שהוא כולו שמותיו של הקב"ה (זוה"ק האזינו רחצ:), עי"ש. הבו גוד"ל הוא מדת החסד, בסוד הכתוב (דברי הימים-א כט יא) לך ה' הגדולה והגבורה, לאלהינ"ו הוא מדת הדין, היינו שעל ידי לימוד התורה יתעורר מדת רחום בדין, ויהיה העונש בדרך התנשאות.

ועל זה ממשיך ואומר הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, ופירש"י הכל מצדיקים עליהם את דינו, ואם תאמר למה הוצרכו להצדיק הדין, ואמאי לא בא העונש בדרך התנשאות, ומשיב ואומר הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם, ובתרגום עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו, דכיון שלא עסקו בתורה על כן לא זכו לעונש בדרך התנשאות.

והשי"ת יעזרנו בעמדינו בין כסא לעשור שנזכה להרהורי תשובה אמיתיים, וכמו שכתב ביערות דבש (ח"א דרוש א) **שכמו מעשה בראשית היה בלי עובדא דלתתא, הכי נמי בראש השנה שהוא בכל שנה התחלת הבריאה כמ"ש היום הרת עולם, הקב"ה מעורר אותנו בתשובה בלי התעוררות דלמטה כלל, עכ"ד. ובזה מפרש א"ז זללה"ה זי"ע בתפלה למשה** (מזמור קכא) **הפסוק עזרי מעם ה', פי' אף שאין כאן התעוררות דלתתא הקב"ה עוזרני, אימתי בזמן עושה שמים וארץ, היינו בעשרת ימי תשובה עת בריאת העולם בלא אתערותא דלתתא, עכ"ד. ובזה יש לפרש המדרש בפרשה זו** (הובא בערוגת הבשם) **הלא הוא אביך קניך הוא עשך בראש השנה ויכוננך ביום הכיפורים, היינו היות שהוא עשך בראש השנה, שהוא זמן בריאה, על ידי כן ויכוננך ביום הכפורים, שהקב"ה שולח הרהורי תשובה בלי אתערותא דלתתא, וכל אחד זוכה להרהורי תשובה אמיתיים.**

ובזה יש לפרש מה ששנינו בשלהי מס' יומא (דף פה:) שאמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, כי ביום הכיפורים הקב"ה מטהר את בני ישראל ומעורר אותם בהרהורי תשובה, אף בלא אתערותא דלתתא. ועלינו להאמין בזה באמונה שלימה, וצריכים לזכות להרגיש ולהתעורר ולשוב בלב שלם לפני הקב"ה, והשי"ת בודאי יקבל תשובת בני ישראל והוא פותח שער לדופקי בתשובה.

ויהא רעוא שיתעורר בלבינו הרהורי תשובה אמיתיים, וכל בני ישראל יתברכו בשנה טובה ומבורכת שנת אורה ושנת ברכה לכל בני ישראל בכל מקום שהם, ימלא ה' כל משאלות לבבם לטובה, בני ישראל יש להם בקשות רבות, ורק הקב"ה הוא כל יכול, והוא יכול למלא כל הבקשות מכל אחד מישראל במילואו. והשי"ת יעזור שנזכה לקבל השפעות טובות היורד ביום קדוש כזה ברוחניות ובגשמיות, ונזכה לשנת גאולה וישועה בהתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

ערב יום הקדוש

בפייט (סליחות לערב יוכ"פ) **במה אקדם ואכף פני לא יקח שוחד, ובידי אין מעש ועל זאת לבי יפחד, אבל עתה בזכרי מלכות שם המיוחד, ועל זאת אני בוטח באומרים ה' אחד. וצריך ביאור אומרו ועל זאת אני בוטח באומרים ה' אחד.**

ויל"פ בהקדם מה שכתב בנועם מגדים (פ' דברים ופ' תבא) כי מדת הענוה הוא סיבה למחילת העונות, וכדאיתא בגמרא (ראש השנה יז.) כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (מיכה ז יח) נושא עון ועובר על פשע, למי נושא עון למי שעובר על פשע, לשארית נחלתו, אמר רבי אחא בר חנינא למי שמשים עצמו כשיריים, וביאר הרי"ף בעין יעקב דהיינו שמעביר על מדותיו ומשים עצמו כשיריים בשביל מדת ענוה שבו. ביאור הדבר, כי באמת אין לחפש כלל אחר מעשה אדם, כי עפר הוא, הישפוט יוצר הכל אנוש עפר ונבזה, אך זהו אם האדם מתנהג בענוה, אבל האדם

המתגאה ואינו מחזיק עצמו לעפר, אזי גם למעלה מחזיקים אותו כאיש להביאו במשפט על כל נעלם, ונקוט כללא בידך (חולין פג:) עפר למטה עפר למעלה, ולכן מי שהוא עניו מעבירין לו על כל פשעיו, עכ"ד.

ובחינה זו כתב גם בקדושת לוי (לראש השנה) לפרש נוסח התפלה (לימים הנוראים) באין מליץ יושר מול מגיד פשע, פי' באין היינו במדה שאדם מחזיק עצמו לאין ומכיר בשפלותו, זה הוא גופא מליץ יושר מול מגיד פשע, עכ"ד.

ועל פי זה יש לפרש שיחת חולין של תלמידי חכמים, א"ז הקדושת יום טוב זללה"ה, בדיבוריו האחרונים לפני הסתלקותו לגנזי מרומים בהיותו שוכב על ערש דוי, דיבר במעלת מדת הענוה, שזה השורש ותחלת הכל, אשר ידע האדם שהוא שפל באמת ואיננו כלום, ובשעת מעשה ביקר אצלו תלמיד חכם חשוב ומחבר ספר, ופנה אליו א"ז ז"ל והוסיף ואמר, דאף אם מחברים ספר, גם אז איננו נחשב לכלום, [ובלש"ק, **א מענטש דארף וויסן אז ער איז גארנישט, אבער גארנישט, טאקע גארנישט, און אפילו מ'מאכט א ספר איז מען נאך אלץ גארנישט**], עכ"ד. וזה היה מדיבוריו האחרונים. (ועיין מה שביאר בזה לפי דרכו בקודש כ"ק מרן דו"ז ז"ל בשיח"ק כ"ט שבט תשכ"ה). ולפי האמור יש לומר כי באותה שעה ברגעים אחרונים לימי חייו, הכין את עצמו לתת דין וחשבון מפעליו לפני הקב"ה, כי כן חובת כל אישים אחרי כלות ימיו עלי חלד, על כן שינן לעצמו מדת הענוה וקבע בדעתו שהוא איננו כלום, כדי שיבואו מליצי יושר להמליץ בעדו, שאיננו ראוי לשפוט שפל אישים עפר ונבזה. וראויים הדברים למי שאמרן, כי כן א"ז ז"ל כל ימי חייו אחז במדת הענוה בלב נשבר ורוח נמוכה.

והנה שם הוי"ה ב"ה מורה על הענוה, וכמו שכתבו המגלה עמוקות (אופן קעט) והכלי יקר (פ' מקץ) בביאור אמרם ז"ל (מגילה לא.) כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו, כי השם הוי"ה עולה בקדושתו מכל השמות הקדושים, ומספרו קטן מכולם, גם מילוי אותיותיו הם המספר הקטן ביותר מכל מילוי אותיות דאלפא ביתא, עכ"ד.

ובפרשת בראשית אצל בריאת האדם כתיב (בראשית א כו) ויאמר אלהים נעשה אדם, ופירש"י ואף על פי שיש מקום למינים לרדות לומר שתי רשויות ח"ו, לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן. ומקורו מדברי המדרש (ב"ר פ"ח ס"ח).

וזה שאמר במה אקדם ואכף פני לא יקח שוחד ובידי אין מעש ועל זאת לבי יפחד, כי בימי הדין כל הבריות עוברין לפני ה' כבני מרון, כולם נסקרין בסקירה אחת, והקב"ה פותח את ספר הזכרונות ומאליו יקרא, והוא יגיד במשפט על כל נעלם בדיבור ומעשה ומחשבה, אמת כי אתה הוא דיין ומוכי"ח (סילוק דמוסף ונתנה תוקף), היינו הקב"ה בעצמו הוא אומר תוכחה לכולם, מה עשית, וכיצד לא נתביישת. ותאחזנו אימה ופחד בושה וכלימה, והיאך נזכה בדין. ולזה ממשיך ואומר, אבל עתה בזכרי מלכות שם המיוחד, היינו שם הוי"ה ב"ה המורה על מדת ענוה, ועל זאת אני בוטח באומרים ה' אחד, שאני מאמין ויודע שהקב"ה הוא יחיד בעולמו, ועל כרחך מה שנאמר נעשה אדם הוא להורות דרכי ענוה, הרי מזה אני לומד מוסר השכל לאחוז במדת הענוה, ומחמת זה אזכה בדין, כי לא ידקדקו עלי למעלה.

ועל פי זה יתפרש גם מאמר המדרש (הובא בערוגת הבשם פ' האזינו) הוא עשך בראש השנה ויכוונך ביום הכיפורים. והיינו שבראש השנה ויום הכפורים אנו מעידים על אחדות הבורא, הוא עשך בראש השנה ויכוונך ביום הכפורים, ולא היה שותף בבריאת האדם ח"ו, ואם כן על כרחך מה שנאמר נעשה אדם בלשון רבים, הוא כדי להורות דרכי ענוה שיהא הגדול נמלך בקטן, ומזה אנו למידים לידבק עצמינו במדת הענוה, ובכן יתעורר המליצה ישרה עפר למטה עפר למעלה, וכי ישפוט רבונא דעלמא רם על כל רמים את שפל האישים רימה ותולעה, ומחמת זה יוציא לאור משפטינו, כי הענוה סיבה למחילת עונות, ואם הנועם מגדים אומר כך בקדשו בוודאי ראה כך בשמים. ובזאת אני בוטח, על ידי שיודע בעצמי ובידי אין מעש, ולכן גם בשמים לא יחזיקו אותו לצדיק, ומעבירין ממנו כל פשעיו, ובכן נזכה שהשי"ת ימחול עונות עמו בית ישראל, ונזכה כולנו לשנה טובה ומבורכת, שנת

בריאות, ימלא ה' כל משאלות לבבינו לטובה, צרכי עמך ישראל מרובים, בני ישראל יש להם בקשות רבות זה בכה וזה בכה, והשי"ת כל יכול הוא, ובידו למלא כל משאלות לבבות ישראל לטובה בכל מקום שהם, ונזכה לגמר חתימה טובה לטב ולחיין ולשלם, ולביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

דרשת ליל יום הקדוש

כתיב (ויקרא טז ל) **כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו.** ודקדקו המפרשים האי מכ"ל חטאתיכם מה בא לרבות. גם צריך ביאור כפל הלשון לטהר אתכם, לפני ה' תטהרו.

ב) במשנה שלהי מס' יומא (דף פה:) **אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר** (יחזקאל לו כה) **וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר** (ירמיה יד ח) **מקוה ישראל מושיעו בעת צרה, מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל** [כך הגירסא במשניות ובתוס' יו"ט, וכן בדרשות חתם סופר (דף לו.)].

ג) איתא במדרש (תנדב"א זוטא פכ"ג) **שאלו תלמידיו את רבי אליעזר האיך נעשה תשובה ונחיה, השיב להם כתיב** (תהלים כ ב) **יענך ה' ביום צרה, וכתיב** (שיר השירים ה ד) **דודי שלח ידו מן החור.** וצריך ביאור.

ואפ"ל בהקדם דברי האור החיים הקדוש (פ' תצא) מצות תשובה יש בה משום השבת אבידה, כי העובר את פי ה' קרוי נדח, על דרך הכתוב (דברים ד יט) ונדחת והשתחוית להם, והוא תועה בדרך שאינו יודע איזה דרך הישרה שיבור לו, והחיוב מכח מצות השבת אבידה להורות לו דרך תשובה, ולהחזירו בדרך הישר להתהלך לפני האלהים באור החיים, עכ"ד. ובכן הקב"ה שהוא שומר משמרתה של תורה (ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ג), כאשר רואה שאיש הישראלי תועה בדרך ואינו יודע הדרך ילך בה לשוב ולהתקרב לעבודתו יתברך, הקב"ה מסייע בידו ומקיים מצות השבה להדריכו במעגלי צדק.

אך העיר החיד"א בראש דוד (פ' מטו"מ) שעל פי ההלכה כביכול הקב"ה פטור מדיני השבה, דהא זקן ואינו לפי כבודו פטור ממצות השבת אבידה (בבא מציעא ל.), וכיון שהחוטא משוקע במצולות טיט הקליפה, אין כבודו יתברך ליטפל בו. אכן קי"ל (חו"מ סי' רס"ג ס"ב) אם מצא בהמה והכישה נתחייב להטפל בה ולהחזירה אף על פי שאינה לפי כבודו, שהרי התחיל במצוה. ומקורו בגמרא (בבא מציעא ל:) אמר רבה הכישה חייב בה, ופירש"י הואיל והתחיל. ובכן מאחר שהקב"ה מייסר את האדם לעוררו לתשובה, הוה ליה התחיל במצוה, וכביכול צריך להחזירו בתשובה, עכ"ד. (ועיין בנחלת בנימין מצוה קכ"ב אות ח).

אמנם איתא במשנה במס' אבות (פ"ו מ"ב) בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. וידועים דברי מרן הבעש"ט הקדוש זיעועכ"י (הובא בתולדות יעקב יוסף פ' ויקרא) דלכאורה אם אין אדם ששומע כרוז זה למה היא יוצאת, וביאר כי ההרהורי תשובה המתעוררים בפנימיות האדם בכל יום, הן מן הכרוז ההוא, והרי זה יוצא בכל יום ויום, עכדה"ק. ולפי זה יש לומר שהרהורי תשובה אלו הוא בבחינת קורא לה, וכביכול הקב"ה התחיל בהשבה, שהוא מטפל בנו וקורא אותנו בכל יום, בזה שהוא זורח בנו ניצוצי אור התשובה, ובכן אף שכביכול הוא זקן ואינו לפי כבודו, נתחייב במצות השבת אבידה זו השבת גופו, ללמדינו אורחות חיים ולהחזירנו בתשובה שלימה.

ובדרך זה יש לפרש דברי רש"י (ר"פ נצבים) כששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. וכל הרואה דברי רש"י אלו ישתומם, דלא יתכן לפרשו כפשוטו שמשה רבינו אחר שהזהירם והפחידם באימת הדין יבא להקל בתוכחה. ובבעל הטורים כתב, אתם נצבים היום, כדרך שנאמר בסיני (שמות יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר, בו בלשון אמר כאן אתם נצבים, עכ"ד. וצריך ביאור מה ענין פיוס זה בהזכרת הר סיני.

ולפי האמור יש לומר כי בני ישראל בשומעם התוכחות הבינו תוקף הגלות הרוחני שיהיו מתנודדים בין קליפות הטמאות, ויהיו תועים בדרך בלא יודעים מה היא שיבה מה היא ביאה, ועל זה

הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד בכל אלו, כלומר היאך נדע איזה דרך ישכון אור והיאך נשיג דרכי תשובה, הלא הקב"ה הוה זקן ואינו לפי כבודו לקיים מצות השבת אבידה ולהוציאנו מעומק הטומאה. ועל זה פייסם משה רבינו אתם נצבים היום, ואמר להם בלשון שנאמר בהר סיני ויתיצבו בתחתית ההר, רמז על הבת קול היוצאת מהר חורב בכל יום, והיינו הרהורי תשובה המתעורר בפנימיות לבב האדם בכל יום ויום, ומחמת זה הקב"ה הוא המתחיל להטפל בנו, ומתחייב בהשבת אבידה להחזירנו בתשובה שלימה.

ומעתה יש לומר שזה היה שאלת תלמידי רבי אליעזר האיך נעשה תשובה ונחיה, כלומר הלא אין אנו יודעים מעצמינו האיך להתעורר לתשובה, ואין זה לפי כבודו יתברך להטפל בנו ולהורות לנו דרכי התשובה, השיב להם כתיב יענך ה' ביום צרה, היינו יענך ה' ויעורר אותך מחמת שהוא יום צרה, שהוא יתברך מעניש ומייסר אותך בצרות ויסורין וזה בבחינת הכישה במקל, הרי התחיל להטפל בנו, ואף גם זאת דודי שלח ידו מן החור, הוא קול דודי דופק בפנימית הלב בכל יום פתחי לי, והן הן הרהורי תשובה הבאים מן הבת קול היוצאת מהר חורב, וגם בזה הוה כביכול התחיל במצוה, ומשום הכי מחוייב לגמור את ההשבה בשלימות, ולהורות לנו דרכי התשובה.

וזהו ביאור מאמר התנא רבי עקיבא, אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שגם בעת שאין אנו יודעים דרכי התשובה, הקב"ה מלמדינו ומדריכנו דרך נלך בה, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, שהקב"ה בעצמו מעורר לבבינו ומטהר אותנו, ואם תאמר הלא השי"ת הוא מלך זקן ואינו לפי כבודו יתברך ליטפל באנשים פחותים שהם טבועים ומשוקעים ביון מצולות קליפות הטומאה רח"ל, לזה ממשיך ואומר מקוה ישראל מושיעו בעת צרה, פי' זאת תקותן של ישראל מה שהם נתונים בצרה ובשביה, כי כל לבב דוי וכל ראש לחלי, וכל המאורעות ועקתין בישין דעדו עלן הן המה בבחינת הכישה במקל, שהקב"ה מכה אותנו בשבט עברתו, וכיון שהביא עלינו צרות ויסורין אלו, הוא מחוייב להשיבנו למקומינו ולהחזיר אותנו לשורש הקדושה ולנקות אותנו מכל לכלוך וזוהמא, מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל.

והנה עבר עלינו שנה קשה מאד בבחינת הכישה במקל, במה שלקינו במחלה נוראה ה"י, והאלקים עשה שייראו מלפניו (קהלת ג יד)**, כדי לעורר לבבות ישראל לתשובה, ועל כן נקוה שהשי"ת יגמור עלינו לטובה, והוא יורה לנו להחזירנו בתשובה שלימה לפניו.**

ב

אנשי כנסת הגדולה תקנו לומר בנוסח הוידוי הפסוק (נחמיה ט לג), ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו. ויש להבין מה מוסיף בפסוק זה לאחר שמתוודין בפירוש הכל על פי סדר הא"ב. (ועמ"ש בבני יששכר תשרי מאמר ז אות ד).

ויבואר על פי מה שכתבו הראשונים (רמב"ם פ"א מהל' תעניות, שערי תשובה שער שני אות ב) כי כאשר בא על האדם מקרה לא טובה, ח"ו לומר שזהו מקרה על פי הטבע, אלא צריך לדעת כי כל הנעשה בעולם הוא בהשגחה פרטית מהשי"ת, ואפילו מקרים לא טובים, וכל המאורעות נאמנים בשליחותם, כדי לעורר לבב האדם לתיקון המעשים ולתשובה. וכתב בקרן לדוד (סו"פ האזינו) שאם האדם אינו מתעורר לתשובה אף שיש לו יסורין ל"ע, הרי הוא חוטא בכפלים, על דרך שנאמר (ירמיה ב ל) לשוא הכיתי את בניכם, על מה תוכו עוד תוסיפו סרה (ישעיה א ה), עכ"ד. (ועיין בסידורו של שבת ח"ב דרוש שלישי פ"ב שהאריך בזה).

ובכן יתבאר סדר הוידוי, שלאחר שאנו מפרטים כל החטאים, אנו מוסיפים לאמר כי לא זו בלבד שנכשלנו בעוה"ר, אף גם זאת עשינו שלא נתעוררנו לתשובה מן הרמזים שנשלח מן השמים על ידי הצרות ויסורין. וזהו ואתה הקב"ה צדיק על כל הבא עלינו, היינו על היסורין ועגמת נפש שלנו, כי אמת עשית, כדי שנתעורר לתשובה, ואנחנו הרשענו, בזה עצמו שלא נפחדנו מן היסורים רק נדמה לנו כאילו עולם כמנהגו נוהג, ואף זה עצמו חשוב לעון.

ולעומת זה גדול קדושת יום הכפורים, שהתשובה בו ביום כתריס מפני הפורענות לתקן כל הפגמים וכל החטאים, הן החטא עצמו והן החטא של

איחור התשובה, מה שלא נתעוררנו לתשובה על ידי היסורין.

ולזה אמר הכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכ"ל חטאתיכם, לרבות גם החטא שלא נתעוררנו לתשובה על ידי היסורין, אך כל זה הוא בתנאי אם לפני ה', היינו בעמדם ביום הכיפורים לפני ה', אז תטהרו, תעשו תשובה שלימה.

ג

במס' ראש השנה (דף לב:) אמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מפני מה אין ישראל אומרים שירה (פי' הלל) לפניך בראש השנה וביום הכפורים, אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו, וישראל אומרים שירה. וצריך ביאור מה ההוה אמינא של מלאכי השרת.

וי"ל על פי מה שכתב הרמ"א בשו"ע (או"ח סימן תר"ס"ד) בטעם לבישת הקיטל, שהוא דוגמת מלאכי השרת, ועוד טעם אחר, שהוא בגד מתים, ועל ידי זה לב האדם נכנע ונשבר, עכ"ד. וכ"ק מרן דו"ז זללה"ה זיעוכ"י (דברי יואל ליל יו"כ אות כא) דיבר בקדשו, ששני טעמים אלו סותרים אהדדי, טעם הראשון הוא מעורר שמחה שאנו דומים למלאכים, וטעם השני הוא מעורר עצבות והכנעה בהזכירו לאדם את קיצו, עי"ש לדרכו.

אמנם א"ז זללה"ה זי"ע בייטב פנים (מאמר תוכחת מוסר אות מג) מביא בשם אביו הלא הוא ק"ז רבי אלעזר ניסן זי"ע, בביאור אומרם ז"ל (תענית כו:) לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים שבהן כו' יוצאים בכלי לבן שאולין כדי שלא לבייש את מי שאין לו. הענין כי נוהגין ללבוש ביום הכיפורים בגדי לבן הטלית וקיטל בגדי מתים, למען לזכור אחריתו כי בבגדים אלו עתיד האדם אחר פטירתו לתת דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, אבל אז אין חכמה ואין עצה היאך לפייס את בוראו, אך ורק עכשיו ברגע זו בעודנו חי, עת לעמוד לפני בוראו בלב נשבר להתחרט על העבר ולבקש סליחה ומחילה על כל החטאים, אולי יחנן ה' צבאות וימחול לו. והנה בגדים אלו הם שאולין לפי שעה, שהם מיוחדים על אחר פטירתו, אלא ששואל אותם לשעה זו למען להכניע לבבו בזוכרו אחריתו, ובודאי כי בני עליה אינם צריכים להכניע לבבם מכח הבגדים המזכירים אחריתו, כי הם בלאו הכי שבים בתשובה בכל עת ובכל שעה מפחד ה' ומהדר גאונו, וכל שכן ביום הגדול והנורא הזה אשר לא יוכלו עמוד כמו רגע בלא תשובה אמיתית בלב שלם ובלב שמח, ולמה לובשין גם הם בגדים אלו, אין זה אלא שלא לבייש מי שאין לו בחינה זו להתעורר מאליו, וצריך הוא לבגדים הללו לעוררו. וזהו שיוצאין בכלי לבן שאולין מאחר הפטירה, כדי שלא לבייש מי שאין לו, ר"ל התעוררות אחר מבלעדי זה, עכ"ד.

ולפי זה אתי שפיר שני הטעמים, כי טעם הא' הוא לבני עליה, שכל ימיהם בתשובה והם לובשים בגדי לבן להיות דומים למלאכי השרת, טעם הב' הוא לפשוטי עם שאין להם התעוררות תשובה מעצמם, ועל כן הם לובשים בגדי לבן שאולי"ן דהיינו בגד מתים מלאחר פטירתו, אולי יועיל שיתעוררו לתשובה לכה"פ בזוכרם אחריתם, ולזה אמרו שלא לבייש את מי שאין לו, שגם הבני עליה הם לובשים בגדים אלו, כדי שלא לבייש את מי שאין לו התעוררות תשובה מעצמו.

וזה שאמרו בגמרא, שהמלאכים שואלים מפני מה אין ישראל אומרים שירה ביום הזה, כי הם חושבים שבני ישראל לובשים בגדי לבן מחמת טעם הא' שהם דומים למלאכים, וכיון שכולם נתעלו כארא"י אש להיות דומים למלאכי עליון בוודאי ראויים המה לומר שירה, והקב"ה משיב להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה, להורות כי לבישת בגדי לבנים הוא מחמת טעם הב' שהן בגדי מתים, להכניע את לבבינו בזכרינו שספרי חיים וספרי מתים פתוחים, והגיע העת לתת דין וחשבון על כל מפעלינו, ולא זכינו לבוא במעלת בני עליה, ועדיין אנו צריכים לפעולה כדי להתעורר לתשובה, ולכן אינו ראוי לנו לומר שירה ביום הזה.

מורי ורבותי! מה נאמר מה נדבר, כולנו לבושים בגדי לבן שאולי"ן שהן בגדי מתים, להכניע לבבינו בזכרינו שבבגדים אלו נהיה מלובשים לאחר הפטירה.

ונקדים דברי קדשו של כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בימי הרס עולם (שנת תש"א לפ"ק ונדפס במחזור דבר"י אות פג) שנינו במשנה (יומא סב.) שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים, ובלקיחתן כאחד. ויש בזה רמז על יום הדין ביום הכפורים, שיש שני אנשים שבתחילת יום הכפורים שניהם שוים, נמצאים במקום אחד בבית המדרש, שניהם שוים במראה ובקומה ובדמים, שום הבדל לא ניכר ביניהם, אבל עכשיו בשעת הדין ביום הכפורים, אחד עולה בגורל להיות עומד לפני ה', והשני עולה גורלו למקום כו'.

ויתכן עוד בטעם לבישת בגדי מתים ביום זה, להזכירנו על ידידינו ומכירנו נפשות יקרות מאד, שנעדרו מאתנו בשנה שעברה במגיפה הנוראה רח"ל, והם כבר לבושים בגדי לבנים שאינם שאולים. בעוה"ר כמה מאות ואלפים מאחב"י הם, תלי"ת אנחנו נשארנו בחיים, אבל זהו רק כי מן השמים הניחו לנו הזדמנות ויכולת לתקן את כל מה שחטאנו נגד השי"ת כל ימי חיינו.

אחיי היקרים! עדיין יכולים לתקן, בל נפיל את ההזדמנות בשעה גבוה הלזו, רק בהרהור תשובה אמיתי אפשר לתקן. והן אמרנו כבר הונח לנו ושקטה המגיפה, והנה בעתה, מן השמים עדיין מעוררים אותנו. הבה ונתפלל מעומק הלב אבינו מלכינו מנע מגיפה מנחלתך, אבינו מלכנו שלח רפואה שלימה לחולי עמך, כמה בני ישראל זקוקים לישועות, רפואת הנפש ורפואת הגוף לכל בני ישראל בכל מקום שהם, ירא ה' בעני עמו ולא יוסיף לדאבה עוד. ונזכה לשנת אורה שנת ברכה שנת גאולה וישועה, ואריכות ימים לכל בני ישראל.

ד

(אחר הוצאת הס"ת)

במשנה במס' אבות (פ"ו מ"ב) **בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה.**

ואפ"ל על פי מה שפירשו המבי"ט (בית אלקים שער התפלה פי"א) והאור החיים הקדוש (פ' וירא) את הכתוב (בראשית יח כא) ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה, כי כל חטא ועון אם נעריך אותו כפי גדולת האל יתברך המצווה שלא יעשה כך וכך, לא יהא קץ ותכלית לעונשו, ועל כן הקב"ה ברוב רחמיו כביכול מוריד ערך גדולתו כאילו שכינתו למטה בארץ, וכפי זה הוא שופט את האדם, וזהו אומרו ארדה נא, פי' שלא יחשיב חומר העבירה כפי מה שהוא בשמים, אלא ארדה למטה ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו, אם היה בו שיעור לכלותם גם כפי הנראה למטה, אז יגזור עליהם כלה, ואם לא אדעה, עכ"ד.

ומסתבר לומר שזה מתעורר בזכות עסק התורה הנקראת תורת חסד (משלי לא כו), וידוע (זוהר ויחי דף רמ.) תורה שבעל פה הוא רחמים, ואשר על כן בזכות עסק התורה מתעורר שיהיה משפטו של הקב"ה באופן הקל, דהיינו כפי הנראה פגם העבירות למטה בעולם הזה, ואינו דן ומעניש לפי הפגם בעולמות העליונים.

ובזה יש לפרש דברי רש"י (ר"פ נצבים) כששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום. הכוונה בזה, כי כאשר שמעו ישראל התוכחות הבינו שהעבירות מזיקין בעולמות העליונים, ומחמת זה נענשים בעונשים קשים ומרים, וכדאמרינן (גיטין מה.) הניזקין שמין להם בעידית, ועל כן הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, כלומר היאך נוכל לתקן הפגמים הרבים, ולו יחיה גבר שנין אלפין לא יוכל לתקן את כל אלו, התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום, ובמדרש (ילקוט רמז תתק"ס) אתם נצבים, אמר משה לישראל, אם אתם רוצים לעמוד בעולם עסקו בתורה. וכתב בבעל הטורים כדרך שנאמר בסיני (שמות יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר, בו בלשון אמר כאן אתם נצבים. והיינו שעל ידי עסק התורה שניתנה בסיני, יזכו לעורר מדת החסד והרחמים, ורב חסד מטה כלפי חסד להעריך העבירות כפי הפגמים בעולמות התחתונים, ודי בתשובה ובחרטה גמורה, ובכך ינצלו מן העונש החמור.

ועל פי זה נשכיל ונבין חומר העון של ביטול תורה, דאיתא במדרש (פתיחתא דאיכ"ר ס"ב) וויתר הקב"ה על עבירות חמורות, ולא וויתר על ביטול תורה. והוא כי בדרך כלל הקב"ה מעריך פגם העבירות כפי מה שנראה למטה בעולם הזה, אבל כיון שנכשלו בעון ביטול תורה, לא נתעורר מדת החסד והרחמים, ולכן

נידונו בחומרא יתירה להעריך פגם העבירות כפי מה שנראה בעולם העליון, ואם תמצה עומק הדין מי יצדק לפניך בדין.

וזהו ביאור המשנה בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות, היינו מה שאוי להם לבריות שהם נתונים בצרה ומצוקה, הוא מחמת עלבונה של תורה, שיש בהם עון ביטול תורה, ולכן ערך העבירות הוא כפי הפגם בעולם העליון, ונתרבו עונשין ויסורין רחמנא ליצלן, ואלמלי היו עוסקים בתורת חסד, ורב חסד מטה כלפי חסד.

ואשר על כן ביום הקדוש הזה כשאנו רוצים שהתורה הקדושה תמליץ טוב בעדינו לעורר מדת הרחמים עלינו ועל כל בני ישראל, אנו מוציאים את ספר התורה ואנו מפייסים אותה על עלבונה, תורה הקדושה אנו מפייסים אותך, לא נהגנו בך בכבוד הראוי, לא למדנו את התורה כראוי, ולא קיימנו מצות הכתובות בך, ולנו בושת הפנים נגדך.

אבל זכר נא זכיות בני ישראל ובפרט בשנה העברה, התורה שלמדנו באף, לדאבונינו נסגרו דלתי בתי מדרשים ישיבות ותלמוד תורות, אבל כלל ישראל למדו את התורה מתוך הדחק, שברו כל המניעות, התפללו בשווקים ולא עצרם הקרח וטללי גשם, תהא זה זכות גדול ביום הדין, ודבר זה מוכיח שהתורה הקדושה חשיבה היא בעינינו.

ובשם כל הקהל הקודש אנו מקבלים עלינו בלי נדר בקבלה גמורה ללמוד התורה הקדושה בהתמדה יותר ובעיון יותר ובדקדוק יותר במצות התורה, תורה הקדושה אנו מבקשים ממך, אנא תהא מליצה ישרה בעדינו לפני כסא הכבוד שנתברך בשנה טובה ומבורכת, ולא יסגרו ח"ו שנית שערי מוסדות התורה. צרכי עם ישראל מרובים בקשות רבות, בני חיי ומזוני ושידוכי, ימלא ה' כל משאלות לבבם לטובה. ונזכה לשנת גאולה וישועה בביאת גואל צדק בב"א.

*

תפלת היום

בתפלת מוסף (פיוט ונתנה תוקף) **ומלאכים יחפזון.** יש לדקדק הלא המלאכים עושים רצון קוניהם תמיד, ומה להם ליפחד ולפחוז ביום הדין.

ונ"ל על פי מה שכתב באוהב ישראל (פ' וישב) לפרש אמרינו (מוסף לימים טובים) לדור ודור נגיד גדלך ולנצח נצחים קדושתך נקדיש ושבחך אלהינו מפינו לא ימוש לעולם ועד, דאיתא בגמרא (חגיגה יג:) כתוב אחד אומר שש כנפים לאחד, וכתוב אחד אומר ארבע כנפים לאחת, כאן בזמן שבית המקדש קיים, וכאן בזמן שאין בית המקדש קיים. ואיתא בכתבי האריז"ל (עיין תיקו"ז דף כז:) כי שית תיבין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אינון נגד שית גדפין, נמצא בזמן הזה שחסר שני גדפין, חסר גם כן שני תיבין מאלו ששה תיבות. ואמר הרה"ק הרבי ר' אלימלך זללה"ה ששני תיבות החסרים הם כבוד מלכותו, ולזה אנו מתפללים גלה כבו"ד מלכות"ך עלינו, עכד"ק. ואני אומר שהשני תיבות אשר הם חסרים בזמן החורבן בית המקדש הם לעולם ועד, דאיתא בגמרא (עיין בבא בתרא עה:) עתידין הצדיקים שיקראו קדוש, ופריך האיך יהיה נקרא הקב"ה לעתיד, ומשני שלעתיד יהיה הקב"ה נקרא קדוש לעולם ועד. וזהו ביאור אמרינו, לדור ודור נגיד גדלך, היינו בזמן הזה, ולנצח נצחים, היינו לעתיד, קדושתך נקדיש, שנהיה אנחנו נקראים בשם קדוש מה שאתה נקרא בזמן הזה, אך לפי זה באיזה שם יהיה נקרא הקב"ה לעתיד, לזה מסיים ושבחך אלהינו מפינו לא ימוש לעול"ם וע"ד, היינו שהקב"ה יהיה נקרא בשם קדוש לעולם ועד, עכ"ד. (ועיין בדברי יואל מוצאי יוה"כ אות ס"א).

וידוע כי בעת הדין בכל שנה בראש השנה ויוהכ"פ, יש דין ומשפט גם על זה, אם בשנה זו יתגלה כבוד מלכותו עלינו לעיני כל העמים, ויהא שמו שלם קדוש לעולם ועד, ואז יחזור כל הגדפין להמלאכים.

וזהו ומלאכים יחפזון ויאמרו הנה יום הדין, כי הם רועדים על תוצאות הדין של מעלה, אם בשנה זו יהיה תיקונם בשלימות ויושלמו להם אותן כנפים החסרים מהם.

*

מוצאי יום הכפורים

בזמירות (למוצאי יום הקדוש) שיסד האריז"ל, **שומו לכם לאהליכם, ובראשיכם אלהיכם, יהללו שמו במחול, וזרענו וכספנו ירבה כחול.**

נראה בהקדם ללמד זכות על ישראל ולהסיר תלונת התיקוני זוהר (תיקון ו דף כב.) צווחין ככלבין הב הב לנא מזונא ופרנסה. וא"ז זללה"ה בייטב פנים ביאר שבאמת אין מקום תלונה עלינו, כי הלא נוסח התפלה שתקנו אנשי כנסת הגדולה הוא כך זכרינו לחיים וכו' בספר החיים וכו' ופרנסה טובה, ונוסח אבינו מלכינו כתבינו בספר פרנסה וכלכלה, ולא מלבינו בדינו להתפלל על דברים אלו, ואם כן קשיא על מתקני התפילות מדוע תקנו להתפלל על זה. וכבר האריך בזה א"ז זללה"ה בייטב פנים (אבני זכרון אות יב, אות כג, אות סא, אות עה, שירת דודי אות יד ואות יז) בכמה פנים לפי דרכו בקודש. ואף אנן נימא ביה מילתא.

ויש לומר על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בעצי חיים (לשבת הגדול אות יח) להמליץ טוב בעד העבודה על מנת לקבל פרס, על פי מה שכתבו בתוס' (שבת כד: ד"ה לפי) בסברת המ"ד נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב, אף על פי דשלמים יש בהן אכילת אדם והוי לכם ומותר ביום טוב, מכל מקום כיון דעיקרן לצורך גבוה, בטיל חלק ההדיוט לגבי גבוה ולא הוה לכם, עי"ש. (ועי"ע פסחים מו. תוד"ה לא). והכי נמי י"ל שבאם עיקר כוונתו לקיים מצות ה', הגם שיש לו מחשבת חולין בשביל שכר או עונש, בטיל חלק הדיוט לגבי חלק הגבוה, כיון דעיקר המעשה הוא קיום מצות הבורא ב"ה, עכ"ד.

ובזה יתיישב מה שסדרו לנו מתקני התפלות לבקש על הפרנסה, כי תלונת התיקוני זוהר הוא על אלו שצווחים ומבקשים הב הב לנ"א מזונא ופרנסה, היינו שהם זקוקים לעניני גשמי לצורך עצמם, אבל מי שעיקר מחשבתו כדי לקיים מצות ה', והוא מבקש על צרכי הגשמיים כדי שיוכל להספיק ממנו עבודת יתברך בנחת ובניקל, שהוא מתפלל על רפואה ובריאות השלימות, בשביל שיוכל לבא בבית המדרש ללמוד ולהתפלל בכל יום ויום, ורואים בחוש שבחדשים האחרונים שהיה מצב קשה בבריאות נסגרו דלתי בתי מדרשות ישיבות ותלמוד תורות, ולא יכלו להתפלל וללמוד תורה כדבעי, ולכן בדין אנו מתפללים על הבריאות, למען נוכל לעובדו יתברך כראוי, וכמאמר הרה"ק מראפשיץ זללה"ה (הובא באור ישע לשבת) על אמרינו (בזמירות ליום שב"ק) בחמרא טבא דבי תחדי נפשא, שאם יש לו לאדם חומר טוב, אז בי תחדי נפשא, גם הנפש הרוחני חדי בזה. וכן מה שרוצה שפע של פרנסה בריוח, הוא בכדי שיוכל לשלם שכר לימוד ולקיים מצות צדקה וליקח אתרוג מהודר ולצורך בניית סוכה, הרי בטל חלק הדיוט לגבי חלק הגבוה, וכולו הוה צורך גבוה.

ועל פי זה יתפרש גם מאמר משה רבינו ע"ה (שמות י כו) וגם מקננו ילך עמנו וגו' כי ממנו נקח לעבוד את ה' אלהינו, פי' מהלכה זו דקרבנות נדרים ונדבים אין קריבין ביום טוב אפילו לצורך שלמים, משום דבטל חלק ההדיוט לגבי חלק גבוה, ממנו נקח לעבו"ד את ה', קאי על עבודה שבלב זו תפלה, שמזה נקח לעבודת התפלה בימים הנוראים דמותר להתפלל גם על צרכי הגשמיים, משום דבטל חלק ההדיוט לגבי חלק גבוה, ושפיר מתפללים בספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובות וגזירות טובות ישועות ונחמות.

וזהו ביאור אומרו שובו לכ"ם לאהליכם, היינו שיבא אליכם שפע בכל צרכיכם, ועל דרך דדרשינן בגמרא (ביצה כח:) לכם לכל צרכיכם, ואין מקום לתלונת הזוהר מה מקום להתפלל על הפרנסה בימים הקדושים הללו, כי ובראשי"ם אלהיכם, שראשית המחשבה הוא צורך גבוה, ולכן יהללו שמו במחול זרענו וכספנו ירבה כחול, וכל התפלות שהתפללנו בראש השנה ויום הכפורים יתקבלו לרצון.

והשי"ת יעזרנו שנזכה לפעול כל טוב, ויושפע לנו בני חיי ומזוני רויחי וסייעתא דשמיא, וכל בני ישראל יהיו בריאים ושלימים אנשים נשים וטף זקנים עם נערים, לדאבונינו עדיין המצב קשה, ולא ידענו עד שנה זו כמה נחוצה היא התפלה אבינו מלכינו מנע מגפה מנחלתיך, עכשיו אנו יודעים ומתפללים שכל ישראל יהיו בריאים. ובעזרת השי"ת יבא עלינו שנה טובה, ויוריד לנו שפע של פרנסה וממון הרבה בהרחבה גדולה, זרענו וכספינו ירבה כחול, זרע בריאים בגשמיות זרע בריאים ברוחניות, דורות ישרים ומבורכים, נחת דקדושה מבנינו ובני בנינו, עדי נזכה לילך לקראת הגואל צדק בב"א.

נו"נ ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א ותשוח"ח להם שמסרו לנו החיד"ת לזכות את הרבים

לזכות אברהם בן בילא לרפואה שלימה

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י רבינו הגה"ק
מהרי"ט צ"ב זצוקללה"ה

בני ברק
תש"ד

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

טימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו, עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז וגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוציא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת היכנס נכדו החשוב

כמר חנני' יו"ט ני"ו

לעול התורה והמצוות

בן בנו הגה"צ רבי יואל טייטלבוים שליט"א

רב ביהמ"ד בית ברוך בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במדה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו